

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANA BİLİM DALI

ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE
UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA
ETKİLERİ**

Nurullah ÇEKEN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Tunay KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKİM 2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Nurullah ÇEKEN tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine Uyumlaştırılması: Uyumlaştırma Sonrası Performansa Etkileri” başlıklı bu çalışma 16/10/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonunda oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Doç. Dr. Mert AKTAŞ

Jüri Üyesi
(Danışman)
Doç. Dr. Tunay KÖKSAL

Jüri Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Caner ATIŞ
(Mersin Üniversitesi)

Savunma Sınav Jürisi Tarafından Tezin İmzalı Nüshasının Teslim Tarihi : 25/10/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Köksal HAZİR
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada;

- Sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

.....16...../.....10...../2019

Nurullah ÇEKEN

**TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE
UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Nurullah ÇEKEN

**TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANA BİLİM DALI
2019**

ÖZET

Dünya genelinde, ülkelerin en büyük ve belirgin özelliği, her bir ülkenin kendi dışında kalanların tümü veya büyük çoğunluğuyla ilişki halinde olmasıdır. Geniş bir açıdan bakıldığında, ülkeler arası ilişkiler ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, askeri, sportif vb. niteliklerde olabilir.

Türkiye ile AB arasında, 1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği’nin kurulması ile dış ticaretimizde yeni bir döneme girilmiştir. Gümrük Birliği ile sanayi malları ithalatında AB ülkelerine karşı gümrük tarifeleri sıfırlanarak, üçüncü ülkelere karşı bazı ürünler dışında AB’nin ortak gümrük tarifesi uygulanmaya başlandı. AB’nin ortak gümrük tarifesinin yüzde 4-5 dolaylarında olduğu düşünülürse Türkiye’nin geçmişle karşılaştırıldığında tarifelerini çok önemli ölçüde indirdiği görülür.

Çalışmanın birinci bölümünde Avrupa Birliği Gümrük sistemi, Birlik Gümrük Kanunu ve AB Gümrük Mevzuatı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde; Türkiye’de Gümrük Kavramı, Gümrük Mevzuatı, Gümrük Kanunu, Gümrük Denetimiyle İlgili Yükümlülükler başlıklar halinde sıralanmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Araştırma Sorularına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: AB, Gümrük, Gümrük Mevzuatı

**HARMONIZATION OF TURKEY'S CUSTOMS SYSTEM IN EU CUSTOMS
SYSTEM: PERFORMANCE EFFECTS AFTER HARMONIZATION**

(Master's Thesis)

Nurullah ÇEKEN

**TOROS UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF INTERNATIONAL TRADE AND LOGISTICS
2019**

ABSTRACT

The largest and most significant feature of the countries around the world is that each country is in contact with all or majority of the countries remaining outside of their countries. When considered from a broad point of view, the relations between countries may have economic, social, political, cultural, military, sportive and so on qualifications.

With establishment of the Customs Union between the EU and Turkey on 1 January 1996, a new era was entered in our foreign trade. Upon entering into force of the Customs Union, the customs tariffs against EU countries were reduced to zero in the importation of industrial goods and the EU's common customs tariff against third countries was started to be implemented except some products. If it is thought that EU's common customs tariff is around 4-5 per cent, it will be seen that Turkey reduces its tariffs in a very considerable extent when it is compared to Turkey's past.

In the first part of the study, information has been given about the European Union's Customs System and Custom Law and EU's Customs Legislation. In the second part, Customs Concept, Customs Legislation, Custom Act, Customs and Liabilities related to the control of the customs in Turkey has been listed in the form of topics. In the third and last part of the study, Research Questions have been addressed.

Key Words: EU, Customs, Customs Legislation

TEŞEKKÜR

Her zaman destekleri ile beni cesaretlendiren değerli hocam ve danıőmanım Sayın Doç. Dr. Tunay KÖKSAL'a, yapıcı eleőtirileri ile çalıőmama katkı sağlayan değerli jüri üyesi hocalarım.

Varlıkları, yaőam sebebim olan sevgili aileme, özellikle bu günlere gelmemde en büyük destekçim olan anne ve babama sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
SİMGELER ve KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ.....	1

Araştırma Problemi	3
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Yöntemi.....	3
Araştırmanın Kısıtlamaları.....	3
Araştırmanın Tanımı	3

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ GÜMRÜK BİRLİĞİ

1. AVRUPA BİRLİĞİ GÜMRÜK BİRLİĞİ	4
1.1. Avrupa Birliği (AB) Gümrük Birliği Hakkında.....	4
1.2. Gümrük Birliği Devleti	4
1.3. AB Gümrük Birliği ve Yönetiminin Geliştirilmesi	5
1.4. Birlik Gümrük Kanunu	7
1.5. Avrupa Birliği EORI	8
1.6. Birlik Gümrük Kodu.....	10
1.6.1. Birlik Gümrük Kodu ile birlikte, AB Gümrük Mevzuatı	11
1.6.2. Birlik Gümrük Kodu ile birlikte öngörülen temel dönüşümler	11
1.7. AB Kararının Türkiye'ye Etkileri.....	14
1.8. EIDR/VIP Müşteri Kaydı	15
1.9. AB Ortak Gümrük Tarifesi.....	16

1.10. Gümrük Beyannamesi.....	21
1.11. Gümrük Beyannamesi Basitleştirmeleri	23
1.12. Gümrük Mevzuatının Kapsamı, Gümrük Misyonu Ve Tanımları	24

İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE GÜMRÜK SİSTEMİ

2. TÜRKİYE GÜMRÜK SİSTEMİ	34
2.1. Gümrük Kavramı	34
2.2. Gümrük Mevzuatı	34
2.3. Gümrük Kanunu.....	35
2.3.1. Kanunun amacı.....	35
2.3.1.1.Serbest dolaşımda bulunan eşya.....	36
2.3.1.2. Serbest dolaşımda bulunmayan eşya	36
2.4. Gümrük Denetimi ile İlgili Yükümlülükler.....	38
2.5. Gümrük Denetimi Süreci	38
2.5.1. Özet beyana ilişkin gümrük denetimi.....	39
2.5.2. Gümrük beyanına ilişkin gümrük denetimi	39
2.5.2.1. Yazılı olarak beyan.....	39
2.5.2.2. Normal usul ile yazılı beyan.....	39
2.5.2.3. Basitleştirilmiş usul ile yazılı beyan.....	40
2.5.2.4. Bilgisayar veri işleme tekniği ile beyan	40
2.5.2.5. Sözlü olarak beyan	40
2.5.2.6. Eşya sahibinin talep ettiği tasarrufa göre beyan	41
2.6. Eşyanın Teslimi Sonrası Gümrük Denetimi.....	42
2.6.1. İkinci kontrol	42
2.6.2. Sonradan kontrol	43
2.6.3. Olağandışı gümrük denetimi	44
2.7. Gümrük Denetiminde Kullanılan Yöntemler	44
2.8. Gümrüklerde Beyanların Kontrol Usulleri (Muayene Hat Kriterleri)	45
2.9. Gümrük Kaçakçılığı Tanımı.....	47
2.10. Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu GTİP.....	48
2.11. Armonize Sistemin Kısa Tarihçesi.....	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE
UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ
VE ARAŞTIRMA SORULARI

3. TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ VE ARAŞTIRMA SORULARI.....	51
3.1. CE İşareti.....	51
3.2. CE İşaretinin Önemi	52
3.3. CE İşareti Uygulaması İle İlgili Olarak Türkiye’deki Durumu	52
3.3.1. CE işareti ve TSE belgesi	53
3.3.2. CE işareti (belgesi) nasıl alınır?	54
3.3.3. CE işareti iliştime işlemleri	55
3.3.4. CE işaretinin usulsüz kullanımı.....	56
3.3.5. CE işareti olmazsa ne olur?	56
3.3.6. Hangi ürünlerde bu işaret bulunmalıdır?	56
3.3.7. CE İşareti nin ürüne konulmasının yolları nelerdir	56
3.3.8. CE İşareti bulundurulması gereken ürünler.....	57
3.4. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) İle İlişkisi.....	58
3.5. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra OTP (Ortak Ticaret Politikası) İle İlişkisi.....	60
3.6. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılması ile Modernize Gümrük Kodunun Ulusal Mevzuatımıza Sağlayacağı Faydaları.....	63
3.7. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılması ile Türkiye’nin AB Üyelik Sürecine Etkileri.....	66
3.8. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra Rekabete Etkileri	67
3.9. AB’nin Ortak Dış Ticaret Politikasına Ve Tercihli Gümrük Rejimlerine Uyum İlişkisi	69
3.10. Pan Avrupa Menşe Kümülayyonu Sistemi (Pan European Cumulation Of Origin) Ve Türkiye	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	73
KAYNAKÇA	77
ÖZGEÇMİŞ	84

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Türkiye'nin OGT Uygulaması	58
Çizelge 3.2. Dünya İhracat/İthalat Tablosu	61

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Türkiye'nin ihracatı ve AB'nin payı.....	69
Şekil 3.2. Türkiye'nin ithalatı ve AB'nin payı.....	70

SİMGELER ve KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
AB	Avrupa Birliği (European Union)
AEO	Yetkili Ekonomik Operatör(Authorized Economic Operator)
BKK	Bankalar Kurulu Kararı
BT	Bilişim Teknolojileri
CE	Confirmité Européenne
CIF	Mal Bedeli, Sigorta ve Taşıma (Cost Insurance and Freight)
CN	Kombine Adlandırma (Combined Nomenclature)
DGÖ	Dünya Gümrük Örgütü (World Customs Organization)
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)
EC	Avrupa Topluluğu (European Communities)
EEC	Avrasya Ekonomik Komisyonu (Eurasian Economic Commission)
EFTA	Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (European Free Trade Association)
EIDR	Beyan Sahibinin Kaydına Giriş
ENS	Giriş Özet Beyanı (Entry Summary Declaration)
EORI	Ekonomik Operatör Tescili ve Tespit Numarası (Economic Operators Registration and Board)
FOB	Gemi Bordasında Teslim (Free On Board)
GATT	Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement On Tariffs and Trade)
GTB	Gümrük Ticaret Bakanlığı
GTBM	Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlükleri
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
GTS	Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi
HS	Harmonize Sistem (Harmonized System)
HS 4	HS Dört Basamaklı Başlıklar
HS 6	HS Altı Haneli Alt Başlıklar
ICS	Entegre Kargo Sistemi (Integrated Cargo System)

IED	Doğaçlama Patlayıcı Cihazlar (Improvised Explosive Device)
ISPS	Uluslararası Gemi ve Liman Tesisleri Güvenlik Kodu (International Ship and Port Facility Security Code)
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
LCP	Yerel Gümrükleme Tedarik
MDAÜ	Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri
NCTS	Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (New Computerized Transit System)
NUTS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (Nomenclature D'unites Territoriales Statistiques)
OGT	Ortak Gümrük Tarifesi (Common Customs Tariff)
OKK	Ortaklık Konseyi Kararı
OLAF	Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (European Anti-Fraud Office)
OTP	Ortak Ticaret Politikası (Common Commercial Policy)
SAD	Tek İdari Belge (Single Administrative Document)
TARIC	Avrupa Toplulukları Entegre Tarifesi (Integrated Tariff of European Communities)
TCGB	Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Beyannamesi
TFEU	Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma (Treaty On the Functioning Of the European Union)
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UCC	Gümrük Birliği Kanunu (Union Customs Code)
UPU	Evrensel Posta Birliği (Union Postale Universelle)
WCO	Dünya Gümrük Örgütü (World Customs Organization)

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nde gümrük tarifeleri ilk kez 1929'da bağımsız olarak yükseltilmiştir. Gümrük tarifeleri Osmanlı imparatorluğu döneminde yüzde 4-5 gibi çok düşük düzeylerdeydi ve kapitülasyonlar yüzünden tarifeler artırılamıyordu. Lausanne Anlaşması'nda (1923), tarife oranlarının beş yıl daha arttırılmaması şeklinde bir ifadeye yer verilmişti. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, 1929 yılında verilen sürenin bitmesiyle birlikte gümrük tarifelerinde artışa gitmiştir. 474 sayılı gümrük yasası 1964 yılında, birçok kez değişikliğe uğramıştır. Bu yasanın temeli, Brüksel Gümrük İşbirliği Konseyi tarafından hazırlanan ve "Brüksel Nomenklatürü" diye adlandırılan sisteme dayanmaktaydı. Gümrük İşbirliği Konseyi, madde özelliklerine daha çok yer veren yeni bir sistem hazırladı. Bu sisteme Armonize Sistem Nomenklatürü adı verildi ve özellikle Avrupa Birliği tarafından uygulanmaktaydı (Seyidoğlu, 2003:155-157).

1970'li yılların başında Avrupa Birliği ülkeleri Türkiye'ye karşı sanayi malları üzerindeki tarifeleri kaldırmış olmalarına rağmen sınırlı birkaç mal alanında, özellikle tekstil ürünleri konusunda Türkiye'den yapılacak ithalata karşı kotalar uygulamaktaydılar. Bu yüzden Türkiye Gümrük Birliği Anlaşması'ndan tekstil kotalarının kaldırılması ve böylece AB'ye yapacağı tekstil ihracatında önemli artışların beklentisindeydi. Fakat bu süreçte bu beklentiler büyük ölçüde gerçekleşmemiştir. 1997'de yaşanan Güney Doğu Asya Krizi dolayısıyla adı geçen iç piyasada satılamayan tekstil ürünlerini çok daha düşük fiyatlardan dünya piyasalarında satmaları bunun önemli bir nedenidir. 1971'de (Geçici Anlaşma ile) AB tekstil ve bazı petrol ürünleri dışında Türkiye'den ithal ettiği sanayi malları üzerindeki tarifeleri ve kısıtlamaları kaldırmış bulunmaktaydı. Ancak tekstilde ihracat kotaları, petrol ürünlerinde de tarife kontejanları uygulanmaktaydı. AB Gümrük birliğinin oluşturulması ile Türkiye kaynaklı tekstil ve petrol ürünleri üzerinde bulunan kısıtlamalara da son verdi. Tekstil kotalarının kaldırılması Türkiye açısından büyük önem taşır.

1 Ocak 1996'da Türkiye ile AB arasında gümrük birliğinin oluşturulmasıyla bu sistem uygulamaya başlandı. Ad valorem sistemi 474 sayılı yasada ilke olarak benimsenmişti. Adı geçen yasada hükümete ekonomik politika amaçlarına göre gümrük oranlarında değişiklik yapma ve bu oranları sifıra indirme yetkisi verilmişti. Anlaşmayla ilgili bazı noktalar şöyle belirtebilir: Gümrük Birliği yalnız sanayi ürünlerini kapsamaktadır; tarım ürünleri konusunda gerek AB, gerek Türkiye, kendi özel tarife, sübvansiyon ve öteki kısıtlamalarını uygularlar. Ayrıca Gümrük Birliği ilk kurulduğunda Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu arasında 1996'da

yapılan anlaşma uyarınca bu ürünler üzerinde ki gümrük vergileri de aşamalı olarak kaldırılmıştır. Diğer bir nokta ise, işlenmiş tarım ürünleri ile ilgilidir. Türkiye’de salça, zeytinyağı, unlu gıdalar, vs. gibi tarıma dayalı işlenmiş maddeler sanayi ürünü olarak kabul edilirken, AB’nin tasnif sisteminde bunlar tarım ürünleri grubunda yer almaktadır. Bu yüzden maddeler üzerinde ki tarifeler tümüyle sıfırlanmamıştır. Fakat zamanla belli bir takvime bağlı olarak işlenmiş tarım ürünleri ticaretinin serbestleştirilmesi öngörülmektedir (Seyidoğlu, 2003: 155-157).

Kısaca Gümrük Birliği, sanayi malları alanında AB’ye karşı tarifelerinin sıfırlanmasını ve üçüncü ülkelere karşıda bu alanlarda önemli bir indirimle gidilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla, Türk sanayi artan ölçüde dış rekabetle karşı karşıya gelmiştir. Türkiye açısından asıl hedef Gümrük Birliği aşamasından tam üyeliğe geçiş olmasına rağmen 2000’li yıllarda AB tarihinin en büyük genişleme sürecini gerçekleştirmiş ve on yeni ülkeyi tam üye olarak bünyesine katarken Türkiye’nin tam üyelik statüsü hala belirsizliğini korumaktadır.

Özetle, birçok alanda Türkiye 1995 tarihli Ortak Komisyon Kararı uyarınca üstlendiği sorumlulukları yerine getirme çabası içindedir. Aslında Türkiye’nin AB ile ilişkilerini güçlendirme yönünde aldığı önlemlerin büyük bir kısmı ülkemizin çağdaş dünya ile bütünleşme süreci açısından da gerekli bulunmaktadır. Bununla birlikte tam üyelik hedefi kapsamında Türkiye’nin zaman zaman AB’nin sosyal, siyasal ve ekonomik baskılarıyla karşı karşıya geldiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Tezin birinci bölümde; Avrupa Birliği Gümrük Birliği Hakkında, Birlik Gümrük Kanunu, Avrupa Birliği EORI (Ekonomik Operator Kayıt Tanımlama Sistemi ve Elektronik Özet Beyanı), Birlik Gümrük Kodu, Birlik Gümrük Kodu ve AB Gümrük Mevzuatı, Birlik Gümrük Kodu’nda Yer Alan EIDR/VIP Müşteri Kaydı, AB Ortak Gümrük Tarifesi, Gümrük Beyannamesi Basitleştirmeleri, Gümrük Mevzuatının Kapsamı, Gümrük Misyonu Ve Tanımları adlı başlıklar altında bilgilere yer verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde; Gümrük Kavramı, Gümrük Mevzuatı, Gümrük Kanunu, Gümrük Denetimiyle İlgili Yükümlülükler, Gümrük Denetimi Süreci, Özet Beyana İlişkin Gümrük Denetimi, Olağandışı Gümrük Denetimi, Gümrük Denetiminde Kullanılan Yöntemler, Gümrüklerde Beyanların Kontrol Usulleri(Muayene Hat Kriterleri), Gümrük Cezaları, Gümrük Kaçakçılığı Tanımı yapılmıştır.

Üçüncü ve araştırma sorularının olduğu bölümde ise bu sorular cevaplandırılarak bilgiler verilmiştir

Araştırma Problemi ve Tanımı

Türkiye Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine Uyumlaştırılması ile birlikte Ortak Gümrük Tarife'sinden sapan uygulamalar nedeniyle, Türkiye'nin uğradığı tarife kayıplarını gidermektir. Türkiye'de gümrük idaresi makamlarının çağdaştırılması çalışmaları sayesinde ticaretin kolaylaştırılması ve gümrük reformlarının gerçekleştirilmesi konunun tanımıdır.

Araştırmanın Amacı

AB- Türkiye Gümrük Sisteminin arasındaki farklılıkları göstermek ve Türkiye Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine uyumlaştırılması sürecinde hangi konuların önemsendiğini ele almaktır.

Araştırmanın Önemi

Tezimizin ortaya koyacağı sonuçların, bugüne kadar az sayıda akademik çalışmaya konu olmuş olan bu spesifik alanda literatüre katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Türkiye Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine uyumlaştırılması daha sonra bu alanda yazılabilecek çalışmalara uygulama açısından yol gösterebileceğine inanmaktayız. Dolayısıyla tezimizin önemi ortaya çıkmaktadır

Araştırmanın Yöntemi

Tezimizin yazım sürecinde, akademik literatür taraması, internet taraması, YÖK tez merkezinde konu ile ilgili tezlerin araştırılması, konu ile ilgili yazılan makale ve kitapların incelenmesi, ilgili kurumlardan bilgi alınması ve benzeri araştırma yöntemlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın Kısıtlamaları

Tezimizde spesifik olarak istatistiki bilgiler ve verilerden faydalanılmıştır.

Araştırmanın Tanımı

AB gümrük mevzuatı üye devletlerin kendi aralarında gümrükleri kaldırdığı ve ortak dış gümrük tarifesi uyguladığı serbest ticaret alanı olarak tanımlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ GÜMRÜK BİRLİĞİ

1. AVRUPA BİRLİĞİ GÜMRÜK BİRLİĞİ

Bu bölümde Avrupa Birliği Gümrük Birliği Hakkında Bilgi verildikten sonra Birlik Gümrük Kanunu, Birlik Gümrük Kodu, Avrupa Birliği Kararın Türkiye'ye Etkileri ve Gümrük Beyannamesi gibi konuları değinilerek bu konular hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

1.1. Avrupa Birliği (AB) Gümrük Birliği Hakkında

AB gümrük birliği, tüm üye devletlerin dışardan AB'ye giren mallar üzerinde gümrük kontrollerinin uygulanmasında bir dizi ortak kurala uyduğu bir sistemdir. Gümrük Birliği, Avrupa Birliği'nin bir temelidir ve tek pazarın işleyişinde temel bir unsurdur. Tek pazar, yalnızca dış sınırlarında ortak kuralların ortak bir uygulaması olduğunda düzgün şekilde çalışabilir. Bu ortak kurallar Gümrük Birliği'nin ötesine geçmektedir. Genel tarifesi, tercihli ticaret, sağlık ve çevre kontrolleri, ortak tarım ve balıkçılık politikaları, tarife araçları ve dış ilişkiler politika önlemleri gibi (<https://lawyersforbritain.org>).

Bugün terörizmin ve diğer ciddi suçların sınır ötesinde dahi işlendiği bir çağda, gümrük yetkililerinden AB güvenliğini arttırmaya yönelik mali olmayan görevleri yerine getirmeleri isteniyor. Bu nedenle gümrükler yeni zorluklarla karşı karşıya kalıyor: bir yandan gerekli kontrolleri uygularken ticaretin sorunsuz akışını sağlamalı, diğer yandan Topluluk vatandaşlarının emniyetini ve güvenliğini sağlamalıdır ((<https://lawyersforbritain.org>)).

1.2. Gümrük Birliği Devleti

Gümrük makamları, öncelikle Topluluğun uluslararası ticaretinin denetiminden sorumlu olup, böylece adil ve açık ticarete, iç pazarın dış yönlerinin uygulanmasına, ortak ticaret politikasına ve diğer ortak Topluluk politikalarına katkıda bulunacaktır. Gümrük idareleri, özellikle aşağıdakilere yönelik tedbirler alacaktır(<https://ec.europa.eu/>):

- Topluluğun ve Üye Devletlerinin mali çıkarlarını korumak,
- Toplumunu, meşru ticari faaliyetleri desteklerken haksız ve yasa dışı ticareten korumak,
- Topluluk ve sakinlerinin güvenliğini ve emniyetini sağlamak ve diğer yetkililerle yakın işbirliği içinde uygun olduğunda çevrenin korunmasını sağlamak,

- Gümrük kontrolleri ile meşru ticaretin kolaylaştırılması arasında uygun bir denge sağlanmak.

1.3. AB Gümrük Birliği ve Yönetiminin Geliştirilmesi

Komisyona, esas olarak UCC (Union Customs Code)'nin tam olarak uygulanması ile ilgili olarak devam eden değişikliklerin faydalarını sunmak amacıyla Gümrük Birliği Devleti'nin 21 Aralık 2016'da gümrük makamları arasında işbirliğine dikkat çekmek için, yeni bir tebliği kabul etti (COM / 2016/813 ve basın açıklaması) (<https://ec.europa.eu/>).

İletişim, Üye Devletleri ve Komisyonu uygun olan yerlerde diğer paydaşların yanı sıra genel politika geliştirme sürecine duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu yüzden daha iyi yapılandırılmış bir analiz ve daha resmi bir raporlama amaçlanmaktadır. Dolayısıyla politika alanlarıyla ilgili gümrük rolü, daha fazla işbirliği ile güçlendirilecek finansman ve uzun vadeli BT stratejisi konusundaki örgütsel konular çözülecektir. (<https://ec.europa.eu/>).

. Kullanışlı bağlantılar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Elektronik Gümrük
- Avrupa Komisyonu'nun Sahtecilikle Mücadele Ofisi (OLAF)
- Tedarik Zincirinin Gümrük Risk Yönetimi ve Güvenliği Komisyonundan Haberleşme (COM / 2012/793) (<https://ec.europa.eu/>).

Elektronik Gümrük

AB Gümrük Birliği için elektronik gümrük, önemli bir gelişmedir. Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan proje, daha verimli ve modern bir gümrük ortamı yaratmak için kâğıt formatındaki gümrük prosedürlerini AB genelindeki elektronik prosedürlerle değiştirmeyi hedeflemektedir (<https://ec.europa.eu/>).

Projenin iki amacı vardır (<https://ec.europa.eu/>):

- AB'nin dış sınırlarında güvenliğin artırılması
- Ticaretin kolaylaştırılması nedeniyle hem işletmelere hem de vatandaşlara fayda sağlanması.

Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi

Öte yandan Avrupa Birliği'nin finansal çıkarlarının korunması ve AB kaynaklarının en iyi şekilde kullanılması için 28 Nisan 1999'da Birliğin teftiş kurulu niteliğindeki Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi (OLAF, European Anti-Fraud Office) kurulmuştur (<https://anahtar.sanayi.gov.tr>).

Avrupa Komisyonu içinde bağımsız bir soruşturma servisi olarak faaliyet gösteren OLAF, AB Antlaşması'nın 280. maddesi temel alınarak kurulmuş olup Birlik bütçesine zarar veren yolsuzluğu önlemek ve bununla mücadele etmek için gerekli faaliyetleri yürütmektedir. Bağımsız bir yapı olan ve 1 Haziran 1999 tarihinde faaliyete başlayan OLAF'a idari düzeyde dolandırıcılık soruşturmaları yapma sorumluluğu yüklenmiştir (<https://anahtar.sanayi.gov.tr>).

OLAF'ın temel görevleri arasında denetleme ve soruşturmanın yanı sıra ülkeden ülkeye farklılık gösteren ulusal soruşturmalar ve adli sistemler arasındaki koordinasyonu temin etmek yer almaktadır. Bunun yanı sıra üye ve aday ülkelerde yolsuzluk uzmanlarının eğitime de yardımcı olmaktadır. Öte yandan yolsuzlukla mücadelenin adli takip boyutuyla Avrupa Kamu Savcısı Makamı ilgilenmektedir. Bu Makam, 29 Ekim 2004 tarihinde Roma'da Avrupa Anayasası Antlaşmasının imzalanması için bir araya gelen AB üye ve aday ülkelerin devlet veya hükümet başkanlarının imzasıyla kurulmuştur (<https://anahtar.sanayi.gov.tr>).

Arka plan ve ilgili mevzuat

Gümrük Birliği, Avrupa Birliği'nin dayanaklarından biridir ve iç pazarın merkezindedir. Yaklaşık beş yıl boyunca Avrupa'da ekonomik entegrasyon ve büyüme için istikrarlı bir temel sağlanmıştır (<https://ec.europa.eu/>).

1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması'nda planlanandan bir buçuk yıl önce, 1 Temmuz 1968'de Gümrük Birliği'nin tamamlanmasından sonra, gümrüklerin oynadığı rol ve çalışma yöntemleri ve süreçleri, artan dünya ticaret hacimlerine uyum sağlamak için büyük ölçüde değişmiştir. Avrupa işletmelerinin rekabet edebilirliğinin artırılması ve aynı anda emniyet ve güvenlik kontrollerinin iyileştirilmesi amacıyla son 20 yılda elektronik olanlarla yavaş yavaş değiştirildi. AB çapında elektronik gümrük beyannamesi alışverişinde ilk adım 1997 yılında başlayan Yeni Bilgisayarlı Geçiş Sistemi (NCTS) ile kuruldu (<https://ec.europa.eu/>).

1.4. Birlik Gümrük Kanunu

Birlik Gümrük Kanunu (Union Customs Code - UCC), AB geleneklerini modernize etmeye devam eden eylemlerin kilit unsurlarından biridir. AB ticaret bölgesindeki modern ticaret gerçeklerine ve modern iletişim araçlarına uyarlanmış gümrük kuralları ve prosedürleri için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. UCC 1 Mayıs 2016'da yürürlüğe girdi, ancak bazı geçiş düzenlemeleri, özellikle de hala elektronik sistemlere yavaş yavaş geçiş sürecinde olan gümrük işlemleri için geçerlidir. Birlik Gümrük Kanunu (UCC), AB ticaret bölgesindeki modern ticaret modellerine ve iletişim araçlarına uyarlanmış gümrük kuralları ve prosedürlerinin yasal çerçevesini tanımlamaktadır (<https://ec.europa.eu/>).

UCC yasal paketi , 1 Mayıs 2016 tarihinde yürürlüğe girerek, Topluluk Gümrük Kanunu (2913/92 sayılı Konsey Tüzüğü (EEC)) ve Kuralların uygulama hükümlerinde (Komisyon Tüzüğü (EEC) bulunan önceki gümrük mevzuatı çerçevesini yürürlükten kaldırarak değiştirdi. 2454/93) ve modernize Gümrük Kodu (recasting Yönetmelik (EC) No 450/2008) Lizbon Antlaşması'nın şartlarına AB gümrük mevzuatı uyumlaştırmak amacıyla UCC'nin kilit hedefleri olarak sadeliği, servisi ve hızı bulunmaktadır (<https://ec.europa.eu/>).

Amaçları:

- İşletmelere daha fazla yasal kesinlik ve tekdüzelik sunmak ve AB genelindeki gümrük yetkilileri için netliği artırmak
- Kâğıtsız ve tamamen elektronik bir gümrük ortamına geçişi tamamlamak
- Uyumlu ve güvenilir ekonomik operatörler için swifter gümrük işlemlerini güçlendirmek
- Avrupa'daki işletmelerin rekabet edebilirliğinin artırılması ve böylece AB'nin büyüme ve işler için stratejisinin temel hedeflerini geliştirmek
- AB'ye giren ve çıkan malların akışını korumak
- AB vatandaşlarının emniyet ve güvenliğinin yanı sıra AB ve Üye Devletlerin finansal ve ekonomik çıkarlarını da korumak (<https://ec.europa.eu/>).

Basitlik-Hizmet

- UCC'nin tasarımı günlük ihtiyaçları ve mevcut ticaret uygulamalarını büyük ölçüde dikkate almıştır. Örneğin, bir gümrük beyannamesi olmaksızın elektronik taşıma bildirimlerinin kullanılmasına ve geçici olarak depolama altında bulunan malların

taşınması beyanına izin verilmez ve gümrük borçlarını söndürmek için yeni formlar tasarlar.

- Merkezi temizlik gibi modern kavramları tanıtır ve garantiler üzerinde tek tip ve uyumlaştırılmış kurallar sunarak daha tek biçimlilik sunar.
- Aynı zamanda, bir dizi gümrük prosedürünün basitleştirilmesine ve teminatların kullanılmasına izin vererek ve belirli şartlar altında gümrük borçlarının öz değerlendirmesini sağlayarak uyumlu ve güvenilir ekonomik operatörler (AEO) üzerindeki idari yükü azaltır (<https://ec.europa.eu/>).

Hız

UCC, alışılmış ve paylaşılan hizmetler gibi yeni süreçleri ve yasal gereklilikleri gümrük ve uyumlaştırılmış arabirimler ve ticaret için AB portalları gibi yeni IT sistemlerini kullanarak tüm bilgi alışveriş ve depolanması için çaba göstermektedir (<https://ec.europa.eu/>).

UCC'nin esas hükümleri 1 Mayıs 2016'da yürürlüğe girmiş olsa da, tam bir uygulamanın gerçekleşebilmesi için bir geçiş dönemi gerekmektedir. Bunun temel nedeni, yasal gereklilikleri tamamen yerine getirmek için yeni BT sistemleri geliştirmeye veya mevcut sistemleri yükseltmeye ihtiyaç duyulmasıdır. Bu geçiş dönemi şu anda en geç 31 Aralık 2020'ye kadar sürmektedir, ancak Komisyon kısa bir süre önce , 2025 yılına kadar tam olarak tamamlanamayan elektronik sistemler tarafından yönetilen az sayıdaki gümrük işlemleri için geçiş süresinin 2025'e uzatılmasını önermiştir . Geçiş dönemine ilişkin ayrıntılı kurallar Geçiş Temsilcisi Yasasında ve UCC Çalışma Programında yer almaktadır (<https://ec.europa.eu/>) .

Pratik başvuruları, üye devlet ve ticaret temsilcileri ile işbirliği içinde üretilen çeşitli rehberlik belgelerinde ele alınmaktadır. Bu kurallar, 1 Mayıs 2016 - 31 Aralık 2025 tarihleri arasında mevcut gümrük mevzuat rejiminden yeni UCC kurallarına aşamalı olarak yumuşak bir geçiş sağlayacaktır (<https://ec.europa.eu/>).

1.5. Avrupa Birliği EORI

AB'de ithalat ve ihracatta gümrük uygulamalarına değişiklik getiren yeni kurallar 1 Temmuz 2009 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmakla birlikte firmalara a 1 Ocak 2011 tarihine kadar bir geçiş süreci öngörülmüştür. Söz konusu yeni kurallara göre, AB'ye ithal edilecek ürünlerle ilgili güvenlik bilgileri AB sınırına varılmadan, ya elektronik giriş özet

beyanında (Entry Summary Declaration-ENS) sunulmalı, ya da transit/TIR beyannamesine dahil edilmelidir (<https://www.ihkib.org.tr>).

İthal edilen ürünün alıcısı, geliş zamanı, miktarı, taşıma bilgileri gibi detaylardan oluşan bu bilgiler:

- Gümrüğe elektronik olarak ve sınıra varmadan önce gönderilmeli
- Beyan sahibinin vergi kimlik numarasını (EORI numarasını) ve AB’de bulunan alıcı (veya alıcıların) vergi kimlik numarasını içermelidir. (Beyan sahibi taşıyıcı/nakliyecisi değilse aynı zamanda taşıyıcı/nakliyecinin de EORI numarası belirtilmelidir.

Bu koşullara uyulmaması halinde AB sınırı geçişinde gecikmeler yaşanması mümkündür.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği Gümrükleri, 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren bağılamak üzere, zorunlu olarak gümrüklerde işlem yapmak isteyen firma ve şahıslardan Vergi Kimlik Numarası(EORI) talep edeceklerdir. EORI numarası AB’nin gümrüklerinden başvuru üzerine alınacak ve artık gümrük işlerinde bu numara kullanılacaktır. AB dışındaki firmalar/nakliyeciler ürünleriyle ilgili gümrük işlemleri yaparken EORI numaralarını bildirmek zorundadırlar. Söz konusu EORI numaraları ürünlere değil gümrükte işlem yapan kişi ya da firmalara verildiği için her bir ihracatçı ya da nakliyecisi vb. tüzel ya da gerçek kişiler AB gümrüklerindeki işlemleri için tek bir EORI numarası almak zorunda olacaklardır (<https://www.ihkib.org.tr>).

Bununla birlikte, AB dışı firmalar, AB’ye ürün ihracatında, ürünler AB gümrüklerine ulaşmadan önce, AB gümrüklerine elektronik ortamda giriş özet beyanını(ENS) göndermeleri gerekiyor. Bu değişiklikle 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren AB’ye gidecek her ürün için ürünün gönderim şekline göre değişen zamanlarda(deniz yolu: 4-24 saat, havayolu: 4 saat, karayolu: 1 saat, demiryolu: 2 saat) ürün gümrüklere gelmeden önce giriş özet beyanı ile ürüne ilişkin bilgilerin gümrüklere bildirilmesi zorunlu hale gelmektedir (<https://www.ihkib.org.tr>).

İthal edilen ürünün alıcısı, geliş zamanı, miktarı, taşıma bilgileri gibi detaylardan oluşan bu bilgiler, Gümrüğe elektronik olarak, sınıra varmadan önce gönderilmeli, beyan sahibinin kayıt ve kimlik numarasını (EORI numarasını) ve AB’de bulunan alıcı (veya alıcıların) EORI numarasını içermelidir. (Beyan sahibi taşıyıcı/nakliyecisi değilse aynı zamanda

taşıyıcı/nakliyecinin de EORI numarası belirtilmelidir.) Bununla birlikte, AB dışı firmalar, AB'ye ürün ihracatında, ürünler AB gümrüklerine ulaşmadan önce, AB gümrüklerine elektronik ortamda giriş özet beyanını (ENS) göndermeleri gerekmektedir. Bu değişiklikle 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren AB'ye gidecek her ürün için ürünün gönderim şekline göre değişen zamanlarda (deniz yolu :4-24 saat, havayolu: 4 saat, karayolu: 1 saat, demiryolu: 2 saat) ürün gümrüklere gelmeden önce giriş özet beyanı ile ürüne ilişkin bilgilerin gümrüklere bildirilmesi zorunlu hale gelmiştir (Orta Anadolu Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçılar Birliği, 2011).

İhracatçılarımız AB Gümrüklerinde gümrükleme işlemlerini kendileri yerine getireceklerse Eori numarası almaları gerekmektedir. Aksi durumda ihracatçılarımızın Eori Numarası almalarına gerek yoktur. Genelde AB gümrüklerinde işlem yapan nakliyeciler firmalar bu numarayı almaktadırlar. Eori numarası bir AB ülkesinden alındıktan sonra; diğer AB ülkelerinden alınmasına gerek yoktur.01/01/2011 tarihinden itibaren, AB üyesi olmayan ülke firmaları, eğer AB gümrüğünde işlem yapacaklarsa, AB'ye ürün ihracatında, ürünler AB gümrüklerine ulaşmadan önce, AB gümrüklerine elektronik ortamda giriş özet beyanını (ENS) göndermeleri gerekmektedir (<http://www.oaib.org.tr>).

1.6. Birlik Gümrük Kodu

Birlik Gümrük Kodu; küresel entegre üretim ve teslimat sistemleri, artan e-ticaret ve modern iletişim araçları sonucunda, on yıllardır uygulana gelen Avrupa Birliği'nin "Topluluk Gümrük Kodu"nun yerini alan yeni temel düzenlemedir. Ülkemiz Gümrük Kanunu'nun, AB versiyonu olarak da niteleyebiliriz. Temel farkı, tüm AB üyesi ülkeleri kapsamaması; temel önemi ise, Gümrük Birliği yükümlülüğümüz kapsamında ülkemize de uyarlanacak olmasıdır.

Kodun temel amacı

Avrupa iş dünyasının rekabetçiliğinin yeni ticari koşullarda korunması için uluslararası eşya akış prosedürlerinin mümkün olduğunca kolaylaştırılması,

Uluslararası eşya akış prosedürlerinin tamamen elektronik ortama taşınması ve kağıt usulün bütünüyle kaldırılmasıdır.

AB, 9 Ekim 2013 tarihli ve 952/2013 sayılı Birlik Gümrük Kodu'nu kabul etti. 30 Ekim 2013 tarihi ile yürürlüğe giren Birlik Gümrük Kodu'nun temel hükümleri de 2016 yılı itibarıyla geçerlilik kazandı (<https://www.gumruktv.com.tr>).

1.6.1. Birlik Gümrük Kodu ile birlikte, AB Gümrük Mevzuatı

9 Ekim 2013 tarihli Birlik Gümrük Kodu akabinde, Avrupa Birliği'nin gümrük mevzuatının tamamen şekillendiğini görüyoruz. Bu süreçte birçok mevzuat kabul edildi.

1- 28 Temmuz 2015 tarihli ve 2015/2446 sayılı Yetki Devri Tüzüğü,

2- 24 Kasım 2015 tarihli ve 2015/2447 sayılı Uygulama Yönetmeliği,

3- 17 Aralık 2015 tarihli ve 2016/341 sayılı Geçiş Dönemi Yönetmeliği,

4- 11 Nisan 2016 tarihli ve 2016/578 sayılı İş Takvimi Kararı,

5- 27 Nisan 2016 tarihli ve 2016/2422 sayılı Ortak Risk Kriterleri Kararı.

Avrupa Birliği'nin dış ticaret akış kurallarının temel mevzuat yapısı, Birlik Gümrük Kodu ile birlikte, işte bu beş düzenlemeye dayanmaktadır (<https://www.gumruktv.com.tr>).

1.6.2. Birlik gümrük kodu ile birlikte öngörülen temel dönüşümler

Birlik Gümrük Kodu ile birlikte esasen 8 temel dönüşüm yapılanması planlanmıştır. Bunlar (<https://ec.europa.eu/>):

- Tüm üye ülkelerde (armonize) gümrük kararlarının tesis edilmesi, böylelikle daha önceden esas olarak AEO'larda olan bir ülke yetkilendirmesinin tüm ülkelerde geçerli olması kuralının, tüm gümrük karar ve yetkilendirmelerine yaygınlaştırılması,
- Gümrük Birliği'nin tabiatı gereğince, Birlikte yerleşik olan kişilerin bulunduğu ülke dışında, tüm üye ülke gümrüklerinde de temsiliyet yapabilmesine imkân verilmesi,
- Dış ticarete konu eşyanın akış ve ibra prosedürlerinde yeni basitleştirilmiş usullerin inşası,
- Bağlayıcı tarife bilgisi ve bağlayıcı menşe bilgisi işleyiş kurallarına standardizasyon getirilmesi,
- Birliğin finansal çıkarlarının korunması için tüm gümrük rejimleri açısından zorunlu teminat sisteminin uygulamaya konulması,
- Dünya Gümrük Örgütü'nün Küresel Ticaretin Güvenli Kılınması ve Kolaylaştırılması Standartları Çerçevesi 'ne tam uyum sağlanması amacıyla ithalatta yeni emniyet ve güvenlik kurallarının getirilmesi,

- Geçici depolama kurallarının esnekleştirilmesi ve bu süreçte farklı tesisler arasında taşımaya konu olan geçici depolama eşyasının transit rejiminden muaf tutulması,
- Dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme ve imha usullerinin tek bir çatı altında birleştirilmesi ve bu alandaki izin sürelerinde esnekliğe gidilmesi.

Özel Sektör Açısından Türkiye'ye Aktarılması Önemli Olan Birlik Gümrük Kodu'nda, AEO Yetkisi Almaksızın, Tüm Ekonomik Operatörlerin Faydalanabileceği Basitleştirmeler

Birlik Gümrük Kodu kapsamında, birtakım basitleştirmeler sadece AEO'lar için geçerli iken, diğer taraftan KOBİ'leri de içerecek şekilde her düzeydeki firmalara çeşitli basitleştirmelerin verilebildiğini görüyoruz. AEO olma kriterinden bağımsız tüm ekonomik operatörlerin sahip olabileceği basitleştirmeler şunlardır (<https://ec.europa.eu/>):

- Gümrük vergilerine dair Kapsamlı Teminata İndirim Kolaylığı,
- Gümrük İdareleri Dışındaki Onaylanmış Noktalara Eşya Sunum Kolaylığı,
- EIDR/VIP Müşteri Kaydı ile Beyannameden Muafiyet Yetkisi,
- Basitleştirilmiş Transit Usullerinden Yararlanma Yetkisi,
- Geçici Depolama Tesisi İşletim Yetkisi,
- Özel Rejimleri Kullanma Yetkisi³,
- Mukim ülke dışında da Birlik Gümrük Müşavirliği Yapabilme Yetkisi.

Sadece AEO'lara Tanınan Ve Türkiye'de De Bir An Önce Hayata Geçirilmesi Tüm Kesimler Tarafından Beklenen Basitleştirmelerin Yer Aldığı Birlik Gümrük Kodu

Birlik Gümrük Kodu'nda sadece AEO'lar için geçerli olan basitleştirmeler şu şekildedir:

- Ertelenmiş Gümrük Vergisi Ödeme Kolaylığında Teminat İndirimi,
- Ertelenmiş Gümrük Vergisi Ödeme Kolaylığında Teminattan Muafiyet,
- Merkezi Gümrükleme Kolaylığı,
- EIDR/VIP Müşteri Kaydı ile Eşyanın Gümrük İdarelerine Sunulmasından Muafiyet Kolaylığı,
- Gümrük İdaresi adına kontrol ve vergi borcu tespiti yapabilmek için Öz Değerlendirme Yetkisi,
- Bir gümrük rejimi başlatmaksızın Geçici Depolama Eşyasını Yurt Dışına Çıkarma Kolaylığı (<https://ec.europa.eu/>).

Birlik Gümrük Mevzuatı Kapsamında Yeni Kurulması Hedeflenen Ve Türkiye'ye De Aktarılması Ticaretin Kolaylaştırılması Bakımından Önemli Olan Söz Konusu Elektronik Sistemler

- Kayıtlı İhracatçı Sistemi (kuruldu),
- Gümrük Kararları Sistemi (kuruldu),
- AB Tacir Portalı (kuruldu),
- Birlik Statüsü İspat Sistemi,
- Özel Rejimler Standardize Bilgi Değişim Sistemi,
- İthalatta Merkezi Gümrükleme Sistemi,
- Teminat Yönetim Sistemi (<https://ec.europa.eu/>).

Birlik Gümrük Mevzuatı Kapsamında İyileştirilecek Bilgi İşlem Sistemleri

Bağlayıcı Tarife Bilgisi Sistemi (<https://ec.europa.eu/>);

- Yetkilendirilmiş Ekonomik Operatör Sistemi,
- Ekonomik Operatör Kayıt ve Tanımlama Sistemi,
- Ortak Gümrük Tarifesi ve Gözetim Sistemi,
- Bilgisayarlı Transit Sistemi,
- Otomatik İhracat Sistemi,
- İthalat Kontrol Sistemi,
- Özel Rejimler Uyum ve Kolaylaştırma Sistemi,
- Varış-Sunum Notifikasyonu ve Geçici Depolama Sistemi,
- Ulusal İthalat Sistemleri.

Birlik Gümrük Kodu Ve Yeni Geçiş Dönemi

288 maddeden oluşan Birlik Gümrük Kodu'nda aşamalı bir yürürlüğe giriş öngörülmüş ve uygulamaya ilişkin hükümlerin % 68'i için 2016 yılı beklenmiştir. Ancak yeni Kodun tüm etkilerini göstermesi için bütün dış ticaret akış usullerinin elektronikleştirilmesi planlanmıştır. Bunun içinde 31 Aralık 2020 son tarihine kadar bir geçiş dönemi belirlenmiştir. Böylelikle geçiş dönemi uyarınca, eski elektronik sistemler ve mevcut kâğıt usul uygulamaları, yeni kurulacak ya da mevcut elektronik sistemler yeniden yapılandırılana kadar kullanılmaya devam edilebilecekti (<https://ec.europa.eu/>).

2017 yılının Mart-Temmuz arası evrede Avrupa Birliği, gerek üye ülkeler ve gerekse de ticaret erbabı ile yoğun görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmeler sonucunda; Birlik Gümrük Kodu'nun tamamen etkisini göstermesi için 278 inci Madde 'de öngörülen geçiş döneminin, 31 Aralık 2025 tarihine kadar uzatılması kararı çıkmıştır (<https://ec.europa.eu/>).

Geçiş Döneminin Beş Yıl Daha Uzatılmasının Sebepleri

Ertelemeye üç temel sebep neden oldu. Bunlar (<https://ec.europa.eu/>):

- Birlik Gümrük Kodu 2013 yılında kabul edilmesine rağmen, ikincil mevzuatların kabul edilmesi planlanandan çok daha uzun sürdü. 2014 yılında kabul edilmesi beklenen düzenlemeler, 2016 yılına kadar sarktı.
- Teminat Yönetim Sistemi, Birlik Statüsü İspat Sistemi, İthalatta Merkezi Gümrükleme Sistemi, Bilgisayarlı Transit Sistemi, Otomatik İhracat Sistemi ve İthalat Kontrol Sistemi olmak üzere 6 sisteme dair çalışmaların öngörülenden daha uzun bir süre ve daha fazla finansal kaynak gerektireceği anlaşıldı.
- Bir sistemdeki gecikmenin, sistemler arası bağlantı ve sıralamalı uygulama sebebiyle diğer sistemlerin işlevselliği üzerinde de gecikmelere yol açabileceği anlaşıldı.

İşte sebeplerle, 278 inci Madde 'de öngörülen geçiş döneminin, 31 Aralık 2025 tarihine kadar uzatılması gündeme geldi.

1.7. AB Kararının Türkiye'ye Etkileri

Avrupa Birliği, Türkiye açısından oldukça önemli bir partnerdir. Siyasi görüşler bir kenara bırakılırsa, ülkemizin iktisadi yapısının şekillenmesinde ve uluslararası ticarete birçok modern usulün ülkemize getirilmesinde de yadsınamaz önemi vardır. Bunun en önemli göstergesini; bilgi işlem teknolojileri kullanımı bakımından, ülkemiz kamu kurumları arasında en başta gelen kurumlardan birinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olmasında da görmekteyiz (Arslan, 2018: <https://www.gumruktv.com.tr/>).

Diğer bir konu ise, Gümrük Birliği dolayısıyla AB ortak dış ticaret politikasının temel düzenlemelerinden Birlik Gümrük Kodu'na ülkemiz tarafından da uyum sağlanmasının zorunluluk olması. Dolayısıyla, yazımızda cevap verdiğimiz tüm unsurlar doğrudan Türkiye üzerinde etkisi olan meseleler ve tabiatıyla da özel sektörümüzün birebir etkisini göreceği ve

faýdalanacağı noktalar. Bu nedenle Birlik Gümrük Kodu, Türkiye açısından çok yakından takip edilmesi gereken ve her yeni gelişmesine karşı Türkiye olarak reaksiyonlarımızı tayin etmemiz gereken bir unsur. Lakin 4458 sayılı Gümrük Kanunumuzun ve 2009 tarihli Gümrük Yönetmeliğimizin kaldırılarak Birlik Gümrük Kodu'na ve ikincil düzenlemelerine uyumlu yeni mevzuatların hayata geçirilmesi konusunda resmi bir takvim henüz kamuoyuyla paylaşılmış değil. Hatta yeni Gümrük Yönetmeliği konusunda hiçbir kıpırdanma dahi yok. Şu an temel algımız maalesef, Birlik Gümrük Kodu'nun geçiş dönemi sonrasında tam olarak hayata geçeceği ve daha çok zamanımız olduğu yönünde. Bu beş yıllık ilave geçiş evresine dair, "Türkiye olarak Birlik Gümrük Kodu'na uyum sağlama zorunluluğumuz beş yıl daha uzadı, beş yılda kim öle kim kala..." şeklindeki yorumların ülkemize büyük kayıplar doğuracağını kesin olarak belirtebiliriz (Arslan, 2018: <https://www.gumruktv.com.tr/>).

Türkiye'de uluslararası eşya akış prosedürleri ve uygulamaları, AB takibati sayesinde her geçen gün daha da iyiye gitmektedir. Gümrük politikaları açısından yakın zamanda gözlemlenen en önemli gelişmelerden biri, AB'nin yirmi yılı aşkın bir süredir uygulamada olan temel stratejisini değiştirmesidir. AB, 9 Ekim 2013 tarihli ve 952/2013 sayılı Birlik Gümrük Kodu ile birlikte, uluslararası gümrük politikaları bakımından köklü kazanımlar olarak ifade edilebilecek, birçok reformu gündemine almıştır. Yerinde gümrükleme prosedürlerinin (Local Clearance Procedure/LCP), bir üst versiyonu olan EIDR yani "Entry in Declarants' Record" uygulaması da bunlardan birisidir. Dilimize, "Beyan Sahibinin Kaydına Giriş" olarak tercüme edilebilecek olan bu uygulamaya, içerdiği temel mantık açısından "EIDR/VIP Müşteri Kaydı" olarak yer vereceğiz (Arslan, 2018: <https://www.gumruktv.com.tr/>).

1.8. EIDR/VIP Müşteri Kaydı

EIDR/VIP Müşteri Kaydı temel olarak ikili bir yapıdan oluşan bir ticaretin kolaylaştırılması aracı. Bu yapıların ilki, firmaların kendi bilgisayar sistemlerine bir ürünün kaydını yapmaları ile dış ticaret işlemlerini tamamlayabilmeleri, yani gümrük idarelerine ilave bir beyanname vermeme hakları. İkinci ise, ilk hakka ilave olarak, firmaların gümrük idarelerine uluslararası ticarete konu eşyalarını sunmalarına gerek bulunmamasıdır. EIDR/VIP Müşteri Kaydının mevzuat düzenlemesi, 9 Ekim 2013 tarihli ve 952/2013 sayılı Birlik Gümrük Kodununun 182 nci Maddesi'nde yapılmıştır. Düzenlemeye göre, uluslararası ticarete konu ürünlerin yetki verilen VIP Müşterilerin kayıtlarına girmesi ile gümrük idarelerine bu ürünler beyan edilmiş sayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yetki sahibi firmaların, basitleştirilmiş beyannameler de dahil olmak üzere, kendi kayıtlarına bir ürünü almaları ile gümrük

beyannamesi verilmiş varsayılmaktadır. Önemli olan, yetki sahibi VIP müşterilerin elektronik sistemlerindeki kayıtların gümrük idarelerinin erişimine açılmasıdır (<https://www.gumruktv.com.tr>).

EIDR/VIP Müşteri Kaydı yetkisi almak için 3 temel koşul bulunmaktadır. Bunlar (<https://www.gumruktv.com.tr>):

- Gümrük ve vergi mevzuatı açısından ciddi bir ihlal geçmişi ve ekonomik iştilgal alanı ile bağlantılı bir suç kaydı bulunmaması,
- Gümrük idarelerinin kontrolüne elverişli ticari ve taşımacılık kayıt sistemine sahip olmak,
- Yürütülen ekonomik faaliyet alanı açısından profesyonel olmak ya da yetkinliği kanıtlayacak standartlara sahip bulunmak.

EIDR/VIP Müşteri Kaydı yetkisinin yedi temel rejim kapsamında kullanılması mümkün bulunmaktadır. Bu rejimler şu şekildedir (<https://www.gumruktv.com.tr>):

- Serbest dolaşıma giriş rejimi
- Gümrük antrepo rejimi
- Geçici kabul rejimi
- Nihai kullanım rejimi
- Dahilde işleme rejim
- Hariçte işleme rejimi
- İhracat ve yeniden ihracat rejimi

1.9. AB Ortak Gümrük Tarifesi

İç pazarın tamamlanmasından bu yana, mallar Üye Devletlerarasında serbestçe dolaşabilmektedir. Tarife tüm AB üyeleri için ortaktır, ancak görev oranları ne tür olduklarına ve nereden geldiklerine bağlı olarak bir tür ithalattan diğerine farklılık göstermektedir. Oranlar, ürünlerin ekonomik hassasiyetine bağlıdır. Bu nedenle tarife, adlandırma (veya malların sınıflandırılması) ile her bir mal sınıfı için geçerli olan vergi oranlarının birleşimine verilen addır. Ek olarak, tarife, menşe ülkesi gibi belirli bir ithalatta ödenecek gümrük vergisi düzeyini etkileyebilecek tüm diğer Topluluk mevzuatını içermektedir (<https://ec.europa.eu/>).

Tarife, tek bir kodlanmış kanuna karşı yasalar topluluğu olan bir kavramdır. Ancak TARIC olarak adlandırılan ve aslında bir mevzuat parçası olmayan bir tür

çalışma tarifesi vardır. Tarife üzerinden, Topluluk, yerli üreticilerin diğer ülkelerden ihracat yapan üreticilerle iç pazarda adil ve eşit bir şekilde rekabet edebilmeleri gerektiği ilkesini uygulamaktadır (<https://ec.europa.eu/>).

Kombine Adlandırma (Combined Nomenclature –CN)

Birleşik Nomenklatur (CN), hem Ortak Gümrük Tarifesinin hem de AB'nin dış ticaret istatistiklerinin gerekliliklerini yerine getirmek için kurulan malları sınıflandırma aracıdır. CN, AB içi ticaret istatistiklerinde de kullanılmaktadır. Bu, çoğu ticaret ülkesi tarafından uygulanan (ve ayrıca uluslararası ticaret müzakerelerinde kullanılan) sistematik bir ürün listesidir (<https://ec.europa.eu/>).

Kullanılma Şekli

Çoğu mallar AB'de gümrük olarak beyan edildiğinde sınıflandırmak için kullanılır. İthal ve ihraç mallara ilişkin beyannamelerde belirtilen CN alt başlığı aşağıdakileri belirler (<https://ec.europa.eu/>):

En Son Versiyon

Her yıl, temel CN Tüzüğü Ek I (2658/87 sayılı Konsey Tüzüğü (tarife ve istatistiksel adlandırma ve Ortak Gümrük Tarifesi hakkındaki Konsey Tüzüğü)) AB Resmi Gazetesinde bağımsız bir Tüzük olarak güncellenir ve yayınlanır. Bu güncellemeler, uyumlaştırılmış Sistem (HS) isimlendirmesi ile ilgili olarak Dünya Gümrük Örgütü'nde (WCO) veya konvansiyonel olarak Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) çerçevesinde uluslararası düzeyde kabul edilmiş olan değişiklikleri dikkate alır. Görev oranları, ticari politika, teknolojik veya istatistiksel gereksinimlerin gelişimini yansıtmak için başka değişiklikler gerekebilir(<https://ec.europa.eu/>).

Terminolojide Yer Alanlar

Birleşik terminoloji şunları içerir:

- Ön hükümler (sınıflandırma için genel kurallar, görevlerle veya adlandırmalarla ilgili kurallar vb.)
- Malların açıklamaları
- CN alt bölümleriyle ilgili ek bölüm / bölüm notları ve dipnotlar

- Geleneksel vergi oranları - DTÖ'de AB'nin gümrük vergileri taahhüdü ve bazı AB özerk vergileri
- Ek birimler
- Bir dizi tarife ilgili ekler (tarım, kimya, vs.) ve özel bir şifreleme sistemi (Bölüm 98 ve 99)(<https://ec.europa.eu/>).

CN'nin Ana Amaçları

CN, Topluluk' un DTÖ tarife taahhütlerini ve ayrıca CN'deki diğer değişiklikler ve Konsey veya Komisyon tarafından alınan kararlara göre görevlerin düzeltilmesini yansıtmaktadır. Topluluğun dış ve iç ticaret istatistiklerinin gereklerini ve istatistiksel veri gereksinimlerini karşılamak için CN, HS terminolojisi alt bölümlerini içerir. Bu alt bölümler, CN'ye atıfta bulunarak toplanan, oluşturulan ve yayılan istatistiksel verilerin kullanıcılarının gereksinimlerini karşılamak için korunur, oluşturulur veya silinir (<https://ec.europa.eu/>).

İstatistiksel amaçlar için, CN ile diğer malların isimlendirmeleri arasındaki korelasyon tablolarının hazırlanması ve korunması önemli bir görevdir. Uygun olduğu şekilde, WCO önerileri ve çeşitli Topluluk politikası gereklilikleri içerir(<https://ec.europa.eu/>).

Davranış Kuralları İle İlgili Amaç Ve İlkeler

- Davranış kurallarının temel amacı, CN'nin istenmeyen büyümesini ortadan kaldırmak ve bu terminolojinin boyutunu azaltmaktır. Süreç, teknolojik veya ticari gelişmeleri dikkate alarak, CN'nin modernleşmesine yol açmalıdır.
- Davranış kurallarının uygulanması, CN yönetiminde daha iyi bir disiplin sağlamalıdır.
- CN ile ilgilenen taraflarla ilgili olarak şeffaflık için bir araç teşkil eder ve Komitenin görüşünü aldıktan sonra Komisyonun karar vermesinde tarafsızlığın sağlanmasına katkıda bulunur.
- “Davranış Kurallarını” uygularken, ilgili çıkarların çeşitliliği, CN'nin sadeleştirilmesi ve modernizasyonu ihtiyaçları ve yönetiminde var olan zorluklara, amaçlarının genel bir vizyonu ve yakın işbirliğine ihtiyaç duyularak saygı gösterilmelidir.

- CN kodlarının sayısı için bir maksimum eşik keyfi olarak tespit edilemez. Bunun yerine, CN ile ilgili tarafların, özellikle Komisyon, Üye Devletler ve Avrupa Federasyonlarının farklı ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak için yasama basitliği ruhu içinde belirli bir esneklik uygulanmalıdır (<https://eur-lex.europa.eu/>).

Davranış Kodu

Tanımlar

Bu bildiriye, aşağıdaki tanımlar ve kısaltmalar geçerlidir (<https://ec.europa.eu/>):

Komite: Gümrük Kanunu Komitesi, Tarife ve İstatistiksel Adlandırma Bölümü

Avrupa Federasyonları: Avrupa düzeyindeki federasyonlar, CN'yi kullanan ekonomik operatörlerin temsilcileri olarak ve CN'ye dayalı ticaret istatistiklerinin sağlayıcıları ve kullanıcıları için temsilcileri olarak hareket etmektedirler.

İlgili taraflar: Genel Vergi ve Gümrük Birliği ve Eurostat'ın, CN'in yönetiminden sorumlu Komisyon Genel Müdürlüğü olarak görev yapması

Komite

Topluluk politikaları gerekçeleriyle CN'yi değiştirme talepleri sunan komisyon hizmetleri şunlardır (<https://ec.europa.eu/>):

- Üye devletler idareleri
- Avrupa Federasyonları
- EC: Avrupa Topluluğu
- CN: Kombine Adlandırma
- HS: Harmonize Sistem
- HS 4: HS dört basamaklı başlıklar
- HS 6: HS altı haneli alt başlıklar
- WCO: Dünya Customs Organizasyonu
- DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

İlkeler

HS terminolojisine CN alt başlıkları aşağıdakileri yansıtmalıdır (<https://ec.europa.eu/>):

- AK'nin uluslararası taahhütleri (örneğin DTÖ tarife imtiyazları ve WCO önerileri),
- Yetkili Komisyon birimleri tarafından ifade edilen çeşitli AB politika gereklilikleri (ihtiyaçların başka yerde karşılanmadığı durumlarda),
- Üye Devletler ve Avrupa Federasyonları tarafından ifade edilen belirli sektörler için meşru bir ihtiyaç.

İsmlendirme

- CN'nin isimlendirme yapısını değiştirirken, bir CN alt pozisyonuna tahsis edilmiş olan kod numarasının muhafaza edilmesi gerekir; burada CN alt pozisyonunun kapsamı aynı kalır veya kapsamdaki değişiklik küçüktür.
- Bir CN alt başlığı, en az iki takvim yılı boyunca yürürlükte olmadığı sürece silinemez.
- CN'deki açıklamalar net, kesin ve özlü olmalı ve gerekirse yasal notlarla birlikte sunulmalıdır.
- Bir CN alt başlığı ile kaplanacak ürünler, objektif ve ölçülebilir kriterler temelinde açıkça tanımlanabilir veya tanınabilir olmalıdır.
- CN'deki açıklamalar, CN'nin farklı Topluluk dili sürümleri ile kullanılan terminolojideki tutarlılık arasındaki paralelliğe dikkat etmelidir.
- CN'ye yapılan tarife ekleri normal olarak yalnızca belirli DTÖ tarife önlemlerine tabi olan ve bunun için CN alt pozisyonlarının belgelendirilmemesi gereken ürünler için kullanılmalıdır.
- İstatistiksel amaçlar için TARIC alt başlıkları" Topluluğun ihtiyaçlarını yansıtacaktır. Bu tür alt başlıklar, ayın ilk günü yürürlüğe girecek, en az bir yıl boyunca aylık olarak geçerli olacak ve CN kodları için normal inceleme döngüsüne tabi olacaktır (<https://eur-lex.europa.eu/>).

Taric (Avrupa Toplulukları Entegre Tarifesi)

Avrupa Birliği'nin entegre Tarifesi olan TARIC, AB gümrük tarifesi, ticaret ve tarım mevzuatı ile ilgili tüm önlemleri içeren çok dilli bir veri tabanıdır.

Veri Tabanı Erişimi

Bu önlemlerin entegre edilmesi ve kodlanması tüm Üye Devletler tarafından tek tip uygulamalarını kolaylaştırmakta ve tüm ekonomik operatörlere AB'ye mal ithal ederken veya AB'den mal ihraç ederken alınacak önlemler konusunda net bir görüş vermektedir. Ayrıca, ilgili tedbirler için AB çapında istatistikler toplanmasını mümkün kılar. TARIC verilerinin bir elektronik ağ üzerinden günlük olarak iletilmesi, bu verileri temel olarak gümrükleme için ulusal sistemlerini beslemek için kullanan ve otomatik gümrükleme için en üst düzeye çıkarmak amacıyla üye devletlerin ulusal idareleri için derhal ve doğru bilgileri garanti eder (<https://ec.europa.eu/>).

Yasal Dayanak

TARIC'in yasal dayanağı, tarife ve istatistiksel adlandırma ve Ortak Gümrük Tarifesi (Resmi Gazete L 256, 07/09/1987) hakkındaki 23 Temmuz 1987 tarih ve 2658/87 EEC sayılı Konsey Tüzüğüdür

Taric İçeriği

- Malların isimlendirilmesi ve ek kodlar;
- İhracat iadeleri için tarımsal ürün terminolojisi;
- Ek birimler;
- Tek İdari Belge (SAD) Kutu 44'ünde "Üretilen Belgeler, Sertifikalar ve Yetkilendirmeler" olarak kullanılacak AB kodları
- 1106/2012 sayılı Tüzük (AB) 'de yayınlanan ülkelerin ve bölgelerin adlandırılmasına göre SAD'ın farklı kutularında kullanılan ülke kodlarının listesi.

TARIC, KDV oranları ve tüketim vergileri gibi ulusal vergilerle ilgili bilgileri içermemektedir. TARIC ham verileri Excel formatında da serbestçe kullanılabilir (<https://ec.europa.eu/>).

1.10. Gümrük Beyannamesi

Gümrük beyannamesi, ithal edilen veya ihraç edilen malları listeleyen ve ayrıntılarını veren resmi bir belgedir. Gümrük beyannamesi, bir kişinin malları belirli bir gümrük prosedürüne göre yerleştirme isteğini belirttiği belgedir. Bu yasal prosedür Birlik Gümrük Kanunu'nda (UCC) açıklanmaktadır (Madde 5 (12) ve 158 ile 187) (<https://ec.europa.eu/>).

➤ *Gümrük Beyannamesi'ni Vermesi Gereken Kişi*

Genel olarak malların sahibi veya onun adına hareket eden bir kişidir (temsilci).Mal üzerinde kontrolü olan kişi de yapabilir. Bu kişiler, bireyler veya şirketler olabilir, ayrıca bazı dernekler olabilir. Kural olarak, bu kişiler Avrupa Birliği'nde kurulmalıdır

(<https://ec.europa.eu/>).

➤ *Gümrük Beyannamesi'nin Yapılması Gereken Yer*

Beyanname, malların verildiği veya kısa bir süre sunulacağı gümrük idaresine yapılmalıdır (Madde 159 (3) UCC) (<https://ec.europa.eu/>).

➤ *Gümrük Beyannamesinin Verilme Nedeni*

Yasal zorunluluklara uymak ve malları gümrük prosedürüne sokmak için gümrük beyannamesi verilmelidir.

Bu iki durumda gerçekleşmeli (<https://ec.europa.eu/>):

- İthalatta, mallar gümrük bölgesine getirildiğinde, gümrük onaylı bir işlemle tahsis edilmelidir (Madde 48 CC)
- İhracata yönelik olan mallar - ihracat prosedürüne göre yerleştirilmelidir (Madde 269 UCC).

➤ *Gümrük Beyannamesi Yapılış Şekli*

Elektronik veri işleme teknikleri kullanılarak bildirimler yapılacaktır (Madde 6 UCC)

Veri gereksinimleri, örneklerle desteklenip açıklanarak anlaşılır hale gelmiştir. EUCDM Kılavuz Belgesi Gümrük işlemleri için elektronik işleme teknikleri dışındaki araçların kullanıldığı 2014/255 / EU sayılı Kararın Ekinde belirtilen Ulusal İthalat Sistemlerinin yenilenme tarihlerine kadar, gümrük beyannameleri için verilen formlar kullanılarak yapılır. Ek 9, Ek B1-D1'de uygun olarak (Madde 15 Geçici Delegasyon Yasası) (<https://ec.europa.eu/>).

Özel durumlarda, elektronik veri işleme tekniklerinden başka araçlar kullanılarak gümrük beyannamesi verilebilir:

- Yazılı olarak, Tek Bir İdari Belge (SAD)

- Sözlü olarak veya gümrük beyannamesinin yerine geçen bir işlemdir. Seyahat edenler, özellikle özel alıcıların yanı sıra (belirli küçük sevkiyatlar için) sözlü olarak bildirilir(<https://ec.europa.eu/>).

1.11. Gümrük Beyannamesi Basitleştirmeleri

Aşağıdaki gümrük basitleştirmelerini sağlar (<https://ec.europa.eu/>):

1. Basitleştirilmiş Bildirim (Madde 166 UCC)

Beyancılar, gümrük beyannamesi yerleştirirken bazı detayların veya bazı belgelerin eksik olduğu, basitleştirilmiş bir beyanata dayanarak malları gümrük prosedürüne sokmalarına izin verilir. Basitleştirilmiş bildirim düzenli olmayan kullanımı için, yetkilendirme gerekmez (<https://ec.europa.eu/>).

2. Merkezi Temizleme (Madde 179 UCC)

MS'in gümrük idaresine, mal sahibinin başka bir MS (Gümrük Müşavirliği - sunum gümrük idaresindeki) gümrük idaresine sunulmasından bağımsız olarak yetki sahibinin kurulduğu yerde gümrük beyannamesi verilebilir. Bu amaçla, bir Ekonomik İşletmeciyeye Merkezi Gümrükleme yetkisi verilmelidir (<https://ec.europa.eu/>).

3. Beyancının Kayıtlarına Giriş (Madde 182 UCC)

Ruhsat sahibinin, beyannamenin ayrıntılarının ibadet sırasındaki gümrük işlemlerinde olması şartıyla beyan sahibinin kayıtlarına giriş şeklinde gümrük beyannamesi vermesine izin verilir. Beyancının kayıtlarına giriş, malların sunulması veya sunumun yapılmaması olabilir. Daha sonra ek şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

4. Farklı Tarife Alt Pozisyonlarına Giren Mallar İçin Gümrük Beyannamelerinin Hazırlanması (Madde 177 UCC)

Farklı tarife alt başlıkları altındaki ürünler için tek bir gümrük beyannamesi hazırlanmasına izin verir. Bu durumda, ithalat veya ihracat vergisi, en yüksek vergi oranına tabi olan malların tarife alt pozisyonu temelinde tahsil edilmelidir (<https://ec.europa.eu/>).

5. Öz Değerlendirme (Madde 185 UCC)

Bu, Ekonomik Operatörlerin genellikle görevlerin hesaplanması ve gümrük denetiminde belirli kontrollerin yapılması gibi gümrükler tarafından yürütülen belirli gümrük işlemlerini yapmalarına izin verir (Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği, 2018).

“2913/92 sayılı Konsey Tüzüğü ile tesis edilen Topluluk Gümrük Kodu’nu yeniden düzenleyen “Modernize Gümrük Kodu” olarak adlandırılan 450/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü 4 Haziran 2008 tarihli ve L145 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi’nde yayımlanarak, 24 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.”. (Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği, 2018).

“Modernize Gümrük Kodu, esasen Avrupa Birliği’nin, mevzuat değişikliği ve basitleştirilmiş yöntemler; uygulamanın entegrasyonu ve gümrük işlemlerinin tamamen bilgisayarlaştırılması unsurlarını içeren çok yıllık stratejik planının bir sonucudur. Bu planın ilk kısmı olan emniyet ve güvenlik tedbirlerinin düzenlenmesi 648/2005 sayılı Tüzük ile yapılmıştır. Modernize Gümrük Kodu ise, gümrük işlemlerinin bilgisayarlaşmasını içeren son basamağını oluşturmakta, uygulanması için elektronik gümrük stratejisini tamamlaması yönetmelik hükümlerinin yürürlüğe girişini beklemektedir”(Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği, 2018).

“Gerek Gümrük Birliğine ilişkin 1/95 sayılı AT-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı’nın 28 inci maddesi gerekse AB üyeliğine yönelik müktesebat uyumu çerçevesinde, AB Gümrük Kodu ve Yönetmeliğine uyum yükümlülüğümüz bulunmaktadır. Bu doğrultuda Modernize Gümrük Kodu hükümlerinin de ulusal mevzuatımıza aktarılması gerekmektedir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu 2913/92 sayılı Konsey Tüzüğüne paralel olarak hazırlandığından, 450/2008 sayılı Tüzüğün Topluluk Gümrük Kodunun tüm hükümlerini değiştirmesi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun da yeniden yazımını gerekli kılmaktadır(Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği, 2018).

1.12. Gümrük Mevzuatının Kapsamı, Gümrük Misyonu Ve Tanımları

Madde 1

Konu ve kapsam

1. Bu Yönetmelik, Birliğin gümrük bölgesine giren veya çıkan mallar için geçerli genel kural ve prosedürleri ortaya koyan Birlik Gümrük Kodunu (Kod) belirler. Uluslararası hukuka ve sözleşmelere ve diğer alanlardaki Birlik mevzuatına halel getirmeksizin, Kurallar, Birliğin gümrük bölgesinde eşit olarak uygulanır.

2. Gümrük mevzuatının bazı hükümleri, belirli alanları veya uluslararası sözleşmeleri düzenleyen mevzuat çerçevesinde Birliğin gümrük bölgesi dışında uygulanabilir.

3. Sağladığı basitleştirmeler de dahil olmak üzere, gümrük mevzuatına ilişkin bazı hükümler, 2006/112 / EC sayılı Direktif hükümlerinin veya 2008 / 118 / EC, bu hükümlerin uygulanmadığı bölgelerin bölümlerini uygular veya bu hükümlerin uygulanmadığı bölgelerin bölümleri arasında ticaret yapar.

Madde 2

Yetki devri

Komasyon, gümrük beyannamesi, gümrük statüsünün ispatı, iç sendika geçiş prosedürünün kullanımına ilişkin kullanımına ilişkin olarak gümrük mevzuatının hükümlerini ve sadeleştirmelerini belirten 284. maddeye uygun olarak devredilen hareketleri kabul etme yetkisine sahiptir. Madde 1 (3) 'te belirtilen Birlik malı ticareti için geçerli olan söz konusu mali önlemlerin uygun bir şekilde uygulanmasını etkilemez. Bu yasalar, yalnızca bir Üye Devlet içeren Birlik malı ticaretiyle ilgili özel koşulları ele alabilir.

Madde 3

Gümrük yetkililerinin misyonu

Gümrük makamları öncelikle Birliğin uluslararası ticaretinin denetiminden sorumlu olacak, böylece adil ve açık ticarete, iç pazarın dış yönlerinin uygulanmasına, ortak ticaret politikasına ve diğer ortak Birlik politikalarına katkıda bulunacaklardır (ticarete ve genel tedarik zinciri güvenliğinde). Gümrük idareleri, özellikle aşağıdakilere yönelik tedbirler alınacaktır:

- (a) Birliğin ve Üye Devletlerinin mali çıkarlarını korumak,
- (b) Birliğin meşru ticari faaliyetlerini desteklerken haksız ve yasadışı ticareten korunması,

(c) Birliğin ve sakinlerinin güvenliğini ve emniyetini ve uygun olduğunda diğer makamlarla yakın işbirliği içinde çevrenin korunmasını sağlamak,

(d) Gümrük kontrolleri ile meşru ticaretin kolaylaştırılması arasında uygun bir denge sağlamak.

Madde 4

Gümrük bölgesi

1. Birliğin gümrük bölgesi, karasuları, iç suları ve hava sahaları dâhil olmak üzere aşağıdaki bölgeleri kapsar:

- Belçika Krallığı bölgesi,
- Bulgaristan Cumhuriyeti bölgesi,
- Çek Cumhuriyeti bölgesi,
- Faroe Adaları ve Grönland hariç, Danimarka Krallığı bölgesi,
- Heligoland Adası ve Büsingen bölgesi hariç (Federal Almanya Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu arasında 23 Kasım 1964 Antlaşması), Federal Almanya Cumhuriyeti'nin bölgesi,
- Estonya Cumhuriyeti bölgesi,
- İrlanda bölgesi,
- Yunan Cumhuriyeti toprakları,
- Ceuta ve Melilla hariç, İspanya Krallığı bölgesi,
- Fransız Cumhuriyeti'nin ülkesi, Fransız deniz aşırı ülkeler ve TFEU'nun 4. Bölümünün hükümlerinin uygulandığı bölgeler hariç,
- Hırvatistan Cumhuriyeti bölgesi,
- Livigno ve Campione d'Italia belediyeleri ve banka ile Ponte Tresa ve Porto Ceresio arasındaki bölgenin siyasi sınırı arasındaki Lugano Gölü'nün ulusal suları hariç, İtalya Cumhuriyeti toprakları,
- 2003 Katılım Yasası hükümlerine uygun olarak, Kıbrıs Cumhuriyeti bölgesi,
- Letonya Cumhuriyeti bölgesi,
- Litvanya Cumhuriyeti bölgesi,
- Lüksemburg Büyük Dükalığı bölgesi,
- Macaristan toprakları,
- Malta bölgesi,

- Avrupa'daki Hollanda Krallığı'nın
- Avusturya Cumhuriyeti bölgesi,
- Polonya Cumhuriyeti toprakları,
- Portekiz Cumhuriyeti bölgesi,
- Romanya bölgesi,
- Slovenya Cumhuriyeti bölgesi,
- Slovak Cumhuriyeti toprakları,
- Finlandiya Cumhuriyeti bölgesi,
- İsveç Krallığı bölgesi ve
- İngiltere ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı ve Manş Adaları ve Man Adası bölgesi.

2. Üye devletler dışında kalan bölge suları, iç sular ve hava sahaları dâhil olmak üzere, aşağıdaki bölgeler, kendileri için geçerli olan sözleşmeleri ve anlaşmaları dikkate alarak Birliğin gümrük bölgesinin bir parçası olarak kabul edilir:

(a) FRANSA

18 Mayıs 1963'te Paris'te imzalanan Gümrük Sözleşmesinde tanımlandığı gibi Monako bölgesi (27 Eylül 1963 tarihli sendika makamı (Fransa Cumhuriyeti Resmi Gazetesi), s. 8679);

(b) KIBRIS

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da imzalanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kurulmasına İlişkin Antlaşma' da tanımlandığı şekliyle, Birleşik Krallık Egemen Temel Akrotiri ve Dhekelia Bölgeleri.

Madde 5

Tanımlar

Kuralların amaçları için, aşağıdaki tanımlar geçerli olacaktır:

(1) "Gümrük Makamları", gümrük mevzuatının uygulanmasından sorumlu olan Üye Devletlerin ve belirli gümrük mevzuatını uygulamak için ulusal yasa kapsamında yetki verilen diğer tüm makamların gümrük idareleri anlamına gelir;

(2) "Gümrük Mevzuatı", aşağıdakilerin hepsinden oluşan yasama organı anlamına gelir:

(a) Birlik veya ulusal düzeyde kabul edilen Kurallar ve onu destekleyen veya uygulayan hükümler;

(b) Ortak Gümrük Tarifesi;

(c) Birlikten gümrük vergisinden vazgeçme sistemi oluşturan mevzuat;

(d) Birlikte geçerli olduğu sürece, gümrük hükümlerini içeren uluslararası anlaşmalar;

(3) "Gümrük kontrolleri", gümrük bölgesi tarafından taşınan malların giriş, çıkış, transit, hareket, depolama, son kullanımına ilişkin gümrük mevzuatına ve diğer mevzuatlara uygunluğun sağlanması amacıyla gümrük makamları tarafından gerçekleştirilen özel eylemler anlamına gelir. Birlik ve bu bölge dışındaki ülkeler veya bölgeler ve Birlik dışı mallar ve son kullanım prosedürü kapsamındaki mallar birliğinin gümrük bölgesi içindeki varlığı ve hareketi;

(4) "Kişi", tüzel kişi, tüzel kişi ve tüzel kişi olmayan, ancak Birlik veya ulusal yasa kapsamında yasal işlem yapma kapasitesine sahip olarak kabul edilen herhangi bir kişi birliğini ifade eder;

(5) "Ekonomik işletmeci", işletmesi sırasında gümrük mevzuatı kapsamındaki faaliyetlerde bulunan kişi anlamına gelir;

(6) "Gümrük temsilcisi", başka bir kişi tarafından gümrük makamları ile olan ilişkilerinde gümrük mevzuatı uyarınca talep edilen işlem ve formaliteleri yerine getirmek üzere tayin edilen herhangi bir kişi anlamına gelir;

(7) "Risk", Birliğin gümrük bölgesi ile o bölge dışındaki ülkeler veya bölgeler arasında taşınan malların girişi, çıkışı, nakliyesi, hareketi veya son kullanımı ile ilgili olarak meydana gelen bir olayın olasılığı ve etkisi anlamına gelir ve Birlik olmayan mallar birliğinin gümrük bölgesi içindeki varlığına,

(a) Birliğin veya ulusal önlemlerin doğru uygulanmasını önlemek;

(b) Birliğin ve Üye Devletlerinin mali çıkarlarını tehlikeye atmak;

(c) Birliğin ve sakinlerinin güvenlik ve emniyetine, insan, hayvan veya bitki sağlığı, çevreye veya tüketicilere yönelik bir tehdit oluşturmak;

(8) "Gümrük işlemleri", bir kişi ve gümrük makamları tarafından gümrük mevzuatına uymak için yapılması gereken tüm işlemleri ifade eder;

(9) "Giriş özeti beyannamesi", bir kişinin gümrük yetkililerini, belirtilen biçimde ve belirli bir süre içinde, malların Birliğin gümrük bölgesine getirileceğini bilgilendirdiği;

(10) "Çıkış özeti beyannamesi", bir kişinin gümrük makamlarını, belirtilen biçimde ve belirli bir süre içerisinde, malların Birliğin gümrük bölgesinden çıkarılacağı konusunda bilgilendirdiği eylem anlamına gelir;

(11) "Geçici depolama beyannamesi", bir kişinin öngörülen biçimde ve malların geçici depoda olduğunu belirttiği eylem anlamına gelir;

(12) "Gümrük beyannamesi", bir kişinin öngörülen biçimde ve şekilde malları belirli bir gümrük prosedürü altında, uygulanacak olan belirli düzenlemelerin bir işareti ile belirtilen bir şekilde koyma isteğini belirttiği eylemi ifade eder;

(13) "Yeniden ihracat beyannamesi", bir kişinin öngörülen biçimde ve usulüne göre, serbest bölge prosedürü altında veya geçici depolamada olanların haricinde, Birlik dışı malları alma isteğini belirttiği eylemi ifade eder. Birliğin gümrük bölgesi;

(14) "Yeniden ihracat bildirim", bir kişinin, öngörülen biçimde ve şekilde, serbest bölge prosedürü altında olan veya Sendika'nın gümrük bölgesinden geçici olarak depolanan Birlik olmayan malları alma isteğini belirttiği eylemi ifade eder. Birlik;

(15) "Beyan", gümrük beyannamesi, geçici depolama beyannamesi, giriş beyannamesi beyannamesi, çıkış beyannamesi bildirim, geçici beyan beyannamesi, giriş beyannamesi beyannamesi, çıkış beyannamesi beyannamesi veya yeniden beyan beyannamesi; adı böyle bir beyan veya bildirimde bulunmuşsa;

(16) "Gümrük prosedürü", malların Kurallara uygun olarak yerleştirilebileceği aşağıdaki prosedürlerden herhangi birini ifade eder:

(a) Serbest dolaşım için serbest bırakılması;

(b) Özel prosedürler;

(c) İhracat;

- (17) 'Geçici depolama', Birlik dışı malların, gümrük gözetiminde geçici olarak depolanan, gümrüklere sunulmaları ile bir gümrük prosedürüne girmeleri veya yeniden ihraç edilmesi arasında geçen süre anlamına gelir;
- (18) "Gümrük borcu", bir kimsenin yürürlükteki gümrük mevzuatı uyarınca belirli mallar için geçerli olan ithalat veya ihracat vergisi miktarını ödeme yükümlülüğü anlamına gelir;
- (19) "Borçlu", gümrük borcundan sorumlu olan herhangi bir kişi anlamına gelir;
- (20) "İthalat vergisi", mal ithalatında ödenecek gümrük vergisi anlamına gelir;
- (21) "İhracat vergisi", mal ihracatında ödenecek gümrük vergisi anlamına gelir;
- (22) "Gümrük statüsü", Birlik veya Birlik dışı mallar olarak malların statüsü anlamına gelir;
- (23) "Birlik malları", aşağıdaki kategorilerden birine giren malları ifade eder:
- (a) Birliğin gümrük bölgesinde tamamen elde edilen ve Birliğin gümrük bölgesi dışındaki ülkelerden veya ülkelerden ithal edilen ürünleri dâhil etmeyen ürünler;
- (b) Birliğin gümrük bölgesine, bu bölge dışındaki ülkelerden veya ülkelerden getirilen ve serbest dolaşım için serbest bırakılan ürünler;
- (c) Birliğin gümrük bölgesinde, yalnızca (b) maddesinde belirtilen mallardan veya (a) ve (b) maddelerinde belirtilen mallardan elde edilen veya üretilen mallar);
- (24) "Birlik olmayan mallar", 23. maddede belirtilenler veya Birlik malları olarak gümrük statüsünü kaybedenler dışındaki mallar anlamına gelir;
- (25) "Risk yönetimi", rastgele kontroller dâhil olmak üzere riskin sistematik olarak tanımlanması ve riske maruz kalmanın sınırlandırılması için gerekli tüm önlemlerin uygulanması anlamına gelir;
- (26) "Malların serbest bırakılması", gümrük otoritelerinin malları, yerleştirildiği gümrük prosedürü için belirtilen amaçlar için uygun hale getirdiği anlamına gelir;
- (27) "Gümrük denetimi", genel olarak gümrük makamları tarafından gümrük mevzuatının yerine getirilmesi ve gerektiğinde bu tür bir eyleme tabi olan mallar için geçerli diğer hükümlerin gözetilmesi amacıyla alınan eylem anlamına gelir;

(28) "Geri ödeme", ödenen bir miktar ithalat veya ihracat vergisinin geri ödenmesi anlamına gelir;

(29) "Remisyon", ödenmemiş bir ithalat veya ihracat vergisi ödemesi yükümlülüğünden feragat anlamına gelir;

(30) "İşlenmiş ürünler", işleme işlemlerinden geçirilmiş olan bir işlem prosedürü altına yerleştirilmiş ürünler anlamına gelir;

(31) "Birliğin gümrük bölgesinde kurulan kişi", şu anlama gelir:

(a) Gerçek bir kişi olması halinde, Birliğin gümrük bölgesinde alışılmış ikametgâhı olan herhangi bir kişi;

(b) Bir tüzel kişi veya bir kişi birliği durumunda, Birliğin gümrük bölgesinde kayıtlı ofisi, merkezi merkezi veya daimi bir işyeri bulunan herhangi bir kişi;

(32) "Daimi işyeri kurma", gerekli insan ve teknik kaynakların daimi olarak mevcut olduğu ve bir kişinin gümrük işlemleri ile tamamen veya kısmen gerçekleştirildiği sabit bir iş yeri anlamına gelir;

(33) "Malların gümrüğe sunulması", gümrük idaresine veya gümrük idaresince belirlenmiş veya onaylanmış başka herhangi bir yerdeki malların gümrük idaresine geldiğinin ve bu malların gümrük kontrolleri için kullanılabilirliğinin gümrük makamlarına bildirilmesi;

(34) "Mal sahibi", mal sahibi veya malları üzerinde benzer bir elden çıkarma hakkına sahip olan veya malları kontrol eden kişi anlamına gelir;

(35) "Prosedürün sahibi" şu anlama gelir:

(a) Gümrük beyannamesi veren ya da beyanı yapılan adına beyan eden kişi;

(b) Gümrük işlemleri ile ilgili hak ve yükümlülüklerin devredildiği kişi;

(36) "Ticari politika önlemleri", ortak ticaret politikasının bir parçası olarak, mallarda uluslararası ticareti yöneten Birlik hükümleri şeklinde oluşturulan tarife dışı tedbirleri;

(37) "İşlem işlemleri" aşağıdakilerden herhangi biri anlamına gelir:

(a) Montajı veya montajı veya diğer mallara takılması dâhil olmak üzere malların çalışması;

(b) Malların işlenmesi;

(c) Malların imhası;

(d) Geri yükleme ve sıraya koymak da dâhil olmak üzere malların onarımı;

(e) İşlenmiş ürünlerde bulunmayan, ancak işlem sırasında tamamen veya kısmen kullanılmış olsalar bile, bu ürünlerin üretimine izin veren veya kolaylaştıran malların kullanımı (üretim aksesuarları);

(38) "Verim oranı", bir işleme prosedürü altına yerleştirilen belirli bir ürün miktarının işlenmesinden elde edilen işlenmiş ürünlerin miktarı veya yüzdesi anlamına gelir;

(39) "Karar", gümrük makamlarının belirli bir dava hakkında karar veren ve ilgili kişi veya kişiler üzerinde yasal etkisi olan gümrük mevzuatına ilişkin her türlü eylemi;

(40) "Taşıyıcı" şu anlama gelir:

(a) Birliğin gümrük alanlarına malları getiren ya da malların taşınmasında sorumluluğu üstlenen kişi bağlamında. Ancak,

(i) Birleşik taşımacılık durumunda, "taşıyıcı", bir zamanlar Birliğin gümrük bölgesine getirilen, taşımacılık araçlarını işleten ve bir ulaşım aracı olarak kendi başına hareket eden kişi anlamına gelir;

(ii) Gemi paylaşım veya sözleşme düzenlemesi altında deniz veya hava trafiği olması durumunda "taşıyıcı", bir sözleşmeyi imzalayan ve malların gümrük bölgesine taşınması için konşimento veya konşimento yayınlayan kişi anlamına gelir. Birliğin;

(b) Çıkış bağlamında, malları alan veya Birliğin gümrük bölgesinden malların taşınmasında sorumluluk alan kişi. Ancak:

(i) Birliğin gümrük bölgesini terk eden aktif taşıma araçlarının, yalnızca aktif taşıma araçlarının varış yerine varışından sonra kendiliğinden hareket edeceği başka bir taşıma araçlarını taşıdığı kombine taşımacılık durumunda aktif bir ulaşım aracı olan 'taşıyıcı', Birliğin gümrük bölgesinden ayrılan ulaşım aracı varış yerine ulaştığında, kendi başına hareket edecek taşıma aracını çalıştıracak kişi anlamına gelir;

(ii) Gemi paylaşım veya sözleşme düzenlemesi altında deniz veya hava trafiği olması durumunda, "taşıyıcı" bir sözleşmeyi imzalayan ve malların fiili olarak taşınması için bir konşimento veya konşimento düzenleyen kişi anlamına gelir. Birliğin gümrük bölgesi;

(41) "Satın alma komisyonu", ithalatçı tarafından değer verilen malların alımında kendisini temsil etmesi için bir acenteye ödenen bir ücret anlamına gelir (<https://ec.europa.eu/>).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE GÜMRÜK SİSTEMİ

2. TÜRKİYE GÜMRÜK SİSTEMİ

Türkiye Gümrük Sistemi hakkında bilgilerin verildiği bu bölümde, Gümrük Kavramı, Gümrük Mevzuatı ve Gümrük Kanunu konuları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Gümrük Denetimi Yükümlülükleri ve Denetim Süreci ele alınmıştır.

2.1. Gümrük Kavramı

Vergi ile ilgili değerlendirme ancak o verginin açık ve anlaşılır bir şekilde tanımının yapılmasıyla olanaklıdır. Bu yüzden, tanım ve terminolojinin ayrı ve önemli bir yeri bulunmaktadır. Gümrük kelimesinin kökeni üzerinde ortak bir görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre; "gümrük" kelimesi Rumca'dan alınmış ve emtiaya ilişkin rüsumun idare mahallinin ismidir (Cimilli, 1973: 262). Başka bir görüş ise; "gümrük" kelimesinin Rumca'dan geldiğini kabul etmeyip, Latince'de ticaret anlamına gelen "Commercium" kelimesinden alınmış olduğunu iddia etmektedir (Atan, 1994: 36).

2.2. Gümrük Mevzuatı

Gümrük mevzuatı genel anlamda uluslararası hukukun iç hukuka yansımasıdır. Dış ticarete alıcının ve satıcının ülkeler olduğunu düşünecek olursak her ülke kendi lehine kural koymak isteyecek, dolayısıyla tek taraflı konulan kurallar dış ticareti olumsuz etkileyecektir. Gümrük Mevzuatıyla ilgili hükümler genellikle Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütü'nün kararlarına dayalıdır. DTÖ genel anlamda dış ticaretin temel kurallarını koyar. DGÖ ise daha çok gümrük uygulamalarında düzenleme yapar ve üye ülkelerde tekdüzeliği sağlar (Sönmez, 2013: XI).

Gümrük mevzuatının temelini 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılmış olan Gümrük Yönetmelikleri oluşturmaktadır. 4458 sayılı Gümrük Kanununun amacı 1. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giriş veya çıkış yapan mallara ve taşıt araçlarına uygulanacak olan gümrük kuralları olarak belirtilmiştir (Gümrük Kanunu (2009), Md.1). Kanunda belirtilmiş olan eşyanın cinsi, niteliği ve özellikleri bu kanun

kapsamında belirlenirken, bu kapsam içerisindeki sınırları ise 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile ele alınmaktadır. Kanunun 1. Maddesinde amacı, kaçakçılık fiilleri ve yaptırımları ile kaçakçılığı önlenmesi, izlenmesi, araştırılma usul ve esaslarını kapsamaktadır (Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, (2007), Md.1.).

Gümrük Mevzuatına ilişkin olarak, Gümrük Kanundaki bazı kanunların Bakanlar Kurulu Kararları ile düzenlendiği öngörülmektedir. Gerek Bakanlar Kurulu Kararı ile gerekse Gümrük Kanunlarında yer alan hükümlerin konularını düzenlemek ve uygulamaya yön vermek için birçok yönetmelikler vardır. Gümrük mevzuatı, Gümrük Kanunu ile bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılması için çıkarılan 5911 sayılı yasada getirilmiş olan yeni düzenlemeler, AB gümrük mevzuatı ile uyumlaştırma süreciyle birlikte değerlendirilmektedir (Altıntaş, 2018: 41).

Türkiye’de gümrük mevzuatı, ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar çerçevesinde şekillendirilmiştir. DTÖ Bünyesinde taraf olduğumuz anlaşmalar. Söz konusu anlaşmaların bazıları şunlardır (Ab.gtb.gov.tr, 2019):

- GATT
- Tarım Anlaşması
- Anti- Damping Anlaşması
- Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması
- Koruma Önlemleri Anlaşması
- Ticarete Teknik Engeller Anlaşması
- Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri Anlaşması
- Gümrük Kıymeti Anlaşması
- Sevk Öncesi İnceleme Anlaşması
- Menşe Kuralları Anlaşması
- İthalat Lisansları Anlaşması
- Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması

2.3. Gümrük Kanunu

2.3.1. Kanunun amacı

Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir. Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye

Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir (<http://www.alomaliye.com>).

Giriş Gümrük İdaresi; Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine getirildiği ve risk analizine dayalı giriş kontrolüne tabi tutularak geciktirilmeksizin sevk işlemlerinin yapıldığı yerdir

İthalat Gümrük İdaresi; Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın risk analizine dayalı kontrolleri de dâhil olmak üzere gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma tabi tutulmasına ilişkin işlemlerinin yerine getirildiği yerdir

İhracat Gümrük İdaresi; Türkiye Gümrük Bölgesini terk edecek eşyanın risk analizine dayalı kontrolleri de dâhil olmak üzere gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma tabi tutulmasına ilişkin işlemlerinin yerine getirildiği

Çıkış Gümrük İdaresi; Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmeden önce sunulmasının gerekli olduğu ve çıkış işlemlerinin tamamlanması ile ilgili gümrük kontrolleri ve risk analizine dayalı kontrollere tabi tutulduğu yerdir (<http://www.alomaliye.com>).

2.3.1.1.Serbest dolaşımda bulunan eşya

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ait hükümler saklı kalmak kaydıyla, serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutularak Türkiye Gümrük Bölgesine giren eşya ile tümüyle Türkiye'de elde edilen veya üretilen eşya(<http://www.rdbe.com.tr>).

2.3.1.2. Serbest dolaşımda bulunmayan eşya

Serbest dolaşımda bulunan eşya dışında kalan eşya ile transit hükümleri gizli tutmak üzere Türkiye gümrük bölgesinden fiilen ayrılan eşyadır (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Yükümlü; gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu kişilerdir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Yükümlülüğü; deyim, yükümlünün gümrük vergilerinin ödemesi zorunluluğunu ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Statüsü; eşyanın Türkiye gümrük bölgesinde serbest dolaşıma girmiş olup olmadığı yönünden durumunu ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Vergileri; eşyaya uygulanan ithalat vergileri ya da ihracat vergileridir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Gözetimi; gümrükteki eşyaya mevzuat gereği, uygulanacak hükümlere uyulmasını sağlamak üzere, gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemleri ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Kontrolü deyim; Türkiye gümrük bölgesi ile diğer ülkeler arasında taşınan eşyanın giriş, çıkış, transit, nakil ve nihai kullanımının doğruluğunu, eşyanın muayenesi, beyanname verileri ile elektronik veya yazılı belgelerin varlığının ve gerçekliğinin doğrulanması, hesap ve kayıtlarının incelenmesi, taşıma araçlarının kontrolü, bagajların ve kişilerin yanlarından ya da üstlerinde taşıdıkları diğer eşyanın kontrolü ile resmi araştırmalar ve diğer benzeri uygulamaları ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrüklenmiş Değer; ithal eşyası için eşyanın CIF kıymeti ile gümrük vergileri toplamıdır. İhraç eşyası için ise eşyanın FOB kıymeti ile gümrük vergileri toplamını ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Gümrük Beyanı; belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunmasıdır (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Beyan Sahibi; eşya için kendi adına beyanda bulunan kişiyi veya adına beyanda bulunulan kişiyi ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Eşyanın Gümrüğe Sunulması; eşyanın gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, gümrük idarelerine yapılan bildirimini ifade eder (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Eşyanın Teslimi; eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejimi işe öngörülen amaçlar doğrultusunda gümrük idareleri tarafından ilgisine teslimidir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Rejim hak sahibi; kendi adına ve hesabına gümrük beyanını yapan veya hesabına gümrük beyanı yapılan kişi veya bu kişilere ait bir gümrük rejimi ile ilgili hakların ve yükümlülüklerin devredildiği kişidir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Asıl Sorumlu; transit rejiminde rejim hak sahibidir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

İzin Hak Sahibi; kendisine müsaade verilen şahıstır (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Elleçleme; gümrük gözetimi altındaki eşyanın asli niteliklerini değiştirmeden istiflenmesi, yerinin değiştirilmesi, büyük kaplardan küçük kaplara aktarılması, kapların yenilenmesi veya tamiri, havalandırılması, karıştırılması ve benzeri işlemlerdir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Risk Yönetimi; riskin sistematik olarak tanımlanması ve riskin en aza indirilmesi için gerekli olan tüm önlemlerin uygulanması amacıyla ulusal ve uluslararası kaynak ve stratejilere dayanılarak veri ve bilgi toplanmasını, risk analizi ve değerlendirilmesini, alınacak önlemlerin belirlenmesinin ve uygulanmasını, bu sürecin işleyiş ve sonuçlarının düzenli olarak izlenmesi ve gözden geçirilmesidir (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

Karar; bağlayıcı tarife ve menş e bilgileri de dâhil olmak üzere, gümrük idaresinin, gümrük mevzuatı ile ilgili olarak belirli bir konuda bir veya daha fazla kişi üzerinde hukuki sonuç doğuracak idari tasarrufudur (Ab.gtb.gov.tr, 2019).

2.4. Gümrük Denetimi ile İlgili Yükümlülükler

Anlık/sıradan gümrük denetim kontrolüne bağlı bulunan şahışlar, dış ticaretin konusu eşyanın süre zarfında gümrükçe kabul edilmiş işlemin ve kullanım şeklinin sınırını tespit etmek için, gümrük işlemlerine dair her işlemin gereğini yapmak ve vergi, fon gibi zorunlulukları ödeme mecburiyetindedirler. Genel yükümlülük haricinde, gümrük kontrolü sırasında sorumlu kişilere kolaylıklar gösterilmeli, talep edilen belgelerin verilmesi de zorunludur (<https://dergipark.org.tr>).

2.5. Gümrük Denetimi Süreci

Gümrük denetimi sürecinde, gümrük işlemlerinin esnasında ve sonrası yapılan kontrol eyleminden meydana gelmektedir. Gümrük işlemlerinin yapılması esnasında gümrük denetimi, genel olarak, beyanın doğruluk kontrolünü içermektedir. Bununla birlikte, eşyanın gümrükçe tasdiklenmiş bir işleme veya kullanımına bağlı tutulmadan önce, dijital ortamda verilen özet beyan üzerinde risk yönetimi esnasında yapılan denetimler ile özet beyan eksiklik ve fazlalığına dair gümrük işlemleri esnasında yapılan denetim kapsamında yer alır. Gümrük işlemleri sonrası gerçekteş en gümrük denetimi ise; sonradan kontrol, ikinci kontrol ve ihbara dair yapılan özel denetimlerden oluşmaktadır (Üyümez ve Gültekin, 2016: 350).

2.5.1. Özet beyana ilişkin gümrük denetimi

Gümrük işlemlerinde, özet beyan verilmesiyle başlayan ve eşyanın gümrükçe tasdiklenmiş bir muamele veya kullanıma tabi tutulmasıyla süren, art arda gelen işlemlerden meydana gelmektedir. Eşya TCGB'ye girişinde ve bölgeden çıkışında emniyet tarafından önemli bir unsur oluşturduğu ve hızlı bir şekilde müdahale edilmesi, gümrük idaresinin özet beyanını tescilinden sonra eşyanın yüklenmemesi gerektiği yönünde ilgisine yirmi dört saat içerisinde bildirimde bulunması gerekmektedir. Özet beyanın verilmediği, yöntemine uygun hazırlanmadığı ve içeriğinin eşyaya dair eksik veya fazlalığının saptanması halinde, gümrük hatası oluşmakta ve para cezaları uygulanmaktadır (Üyümez ve Gültekin, 2016: 350).

2.5.2. Gümrük beyanına ilişkin gümrük denetimi

Yazılı beyan ve öteki beyan şekillerinden biriyle düzenlenen gümrük beyanı, gümrük mevzuatıyla tanımlanan yöntem ve nitelik olarak eşyanın gümrük rejimine bağlı tutulma isteğinin bulunması anlamına gelmektedir. Yazılı olarak yapılmış gümrük beyanının amacı ile normal ve basitleştirilmiş usul olarak ikiye ayrılır; öteki beyan şeklindeki gümrük beyanı için bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla, sözlü olarak eşya sahibinin eşyayı gümrük yönetimine bağlı tutmasını bildirir. Farklı bir tasarruf yolu ile üç şekildedir (Üyümez ve Gültekin, 2016: 350).

2.5.2.1. Yazılı olarak beyan

Gümrük işlemlerinde yazılı beyan, şekil ve içeriği yönetmelikle belirlenen gümrük beyannamesi ve diğer belgelerle yapılmaktadır. Bu belgelerin basımı ve dağıtımına ilişkin usul ve esaslar ile bilgisayar ortamından hazırlanan söz konusu belgelerin kabulünde müsteşarlık yetkilidir. Yazılı beyan, normal ve basitleştirilmiş usul olarak iki başlık altında aşağıda açıklanmıştır (Gürsoy, 2015: 185).

2.5.2.2. Normal usul ile yazılı beyan

Gümrük işlemlerinde normal usul ile yazılı beyan "Gümrük Beyannamesi" ile yapılır. Gümrüklerde tek tip gümrük beyannamesi kullanılır. Gümrük beyannamesinin, eşyanın beyan edildiği gümrük rejimini düzenleyen hükümlerin uygulanması için gerekli bütün bilgileri ihtiva etmesi ve imzalanması gerekir. Eşyanın ait olduğu rejime ilişkin beyannameye eklenir. Gümrük beyanı bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla yapıldığında gümrük idaresi beyannameye

eklenmesi gereken belgelerin, birlikte ibrazını istemeyebilir. Söz konusu belgeler, gümrük idaresi istediğinde ibraz edilmek üzere beyan sahibince muhafaza edilir. (Gm.Kn.Md.60).

Aşağıdaki resmi yazılar gümrük beyannamesi olarak kabul edilir;

a – Elçilik mektubu, Kurye mektubu, TIR karnesi, ATA karnesi, Kumanya listesi, Declaration en Douane (Gümrük Beyannamesi) gibi belgeler.

b – A tipi antrepolara konulan eşyalar için “ Antrepo Giriş Listesi, gümrük beyannamesi olarak kabul edilir (Gm.Ynt.Md.114).

2.5.2.3. Basitleştirilmiş usul ile yazılı beyan

Basitleştirilmiş usul ile yazılı beyan da; ithalat ve ihracat işlemlerinde eşyanın giriş, çıkış gümrük işlemlerindeki formalitelerin, bürokrasinin ve zaman kaybının asgari düzeye indirilerek sonuçlandırılması amaçlanmıştır. Özellikle günümüzde ihracat ve ithalat maliyetlerinin yüksekliği rekabet avantajını olumsuz etkilemektedir. Bu yüzden basitleştirilmiş usul ile eşya ithalat da kısa sürede ve ucuz maliyet ile ekonomiye kazandırılmakta, ihracat da ise eşyanın en uygun şekilde yurt dışı edilmesi sağlanmaktadır (Gürsoy, 2015: 185).

2.5.2.4. Bilgisayar veri işleme tekniği ile beyan

Beyanın bilgisayar veri işleme yoluyla yapılması esastır. Bu şekilde yapılan beyanlarda esas itibariyle beyannamenin kağıt nüshasının gümrüğe verilmesine gerek kalmaması lazımdır. Bilge sisteminde yapılmakta olan beyanları bugün itibariyle Yazılı beyan olarak kabul etmek gerekir.

Çünkü beyan bilgisayar ortamında tescil ediliyor olsa da, beyanname dökümü alınıp imzalandıktan sonra gümrük idaresine sunulmaktadır.

Beyanda bulunacak kişilerin, gümrük idaresinin bilgisayar sistemine veri girişinde bulunabilmeleri için Gümrük idaresinden önceden alınmış olan “kullanıcı kodu” ve “şifresine” sahip olması gerekmektedir (<https://www.abgumruk.com.tr>).

2.5.2.5. Sözlü olarak beyan

Sözlü beyan ithalat ve ihracat da ayrı ayrı uygulanır.

İthalat da Sözlü Olarak Beyan

“Ticari nitelikte olmayan” aşıağıda yazılı eşyaların serbest dolaşıma girişı gümrüklerde sözlü beyana tabidir”. (Gm.Ynt.Md.169).

- a – Hariçten gelen yolcu ve turistlerin eşyası,
- b – Kanununun 167 maddesinde belirtilen vergiden muaf eşya,
- c – Değeri 150 Euro’yu geçmeyen, ticari nitelikte olmayan eşya,
- d – Sınır bölgesinde, elde ve sırtta taşınacak nitelikte eşya,
- e – Resmi kurumlara ait işlem görmüş defter, evrak ve belgeler,
- f – Milli ve milletlerarası yarışmalarda verilen mükafat eşyası.

İhracat da Sözlü Olarak Beyan

Aşıağıda yazılı eşyaların serbest dolaşımdan çıkışı ve ihracı gümrüklerde sözlü beyana tabidir (Gm.Ynt.170).

- a – Yolcu ve turistlerin beraberindeki kişisel eşyası,
- b – Devamlı görevli veya yerleşmek üzere yabancı ülkelere giden Türk memur ve vatandaşlarının kişisel ve ev eşyası,
- c – Türkiye’deki devamlı görevlileri ve işleri sona eren yabancıların beraberlerinde götürecekleri kişisel ve ev eşyası
- d – Bilim adamı, sanatçı ve işçilerin mesleklerini icra için beraberlerinde götürdükleri aletleri ile takımları,
- e – Nakil vasıtası hizmetlerinin kişisel eşyası
- g – Sınır bölgesinde, elde taşınacak nitelikte kişisel eşyası,
- f – İçinde ölü veya ölüünün kül ve kemikleri bulunan tabut, vazo ve diğer kaplar ile çelenk ve çiçekler,
- g – Türkiye’de vefat eden yabancıların ülkelerindeki kanuni mirasçılarına intikal eden kişisel eşya ve ev eşyası

2.5.2.6. Eşya sahibinin talep ettiği tasarrufa göre beyan

Gümrük idaresine yazılı, bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla veya sözlü olarak beyan edilmeyen aşıağıda belirtilen eşyaya ilişkin 178 inci madde uyarınca yapılan beyan, serbest dolaşıma giriş rejimine ilişkin beyan olarak kabul edilir;

- a) Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen ticari mahiyette olmayan yolcu beraberisi eşya,

b) Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Türkiye Gümrük Bölgesinde faaliyette bulunan çiftçilerin komşu ülkedeki mülklerinden elde ettikleri ürünler ile komşu ülkelerdeki çiftçiler tarafından

Türkiye Gümrük Bölgesindeki mülklerinde kullanılmak üzere getirilen ve toprak ve ekinlerin işlenmesi amacıyla yönelik tohum, gübre ve diğer ürünler (Gm. Ynt. Md. 175).

Gümrük idaresine yazılı, bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla veya sözlü olarak beyan edilmeyen, ihracat vergisine tabi olmayan ve ticari nitelikte olmayan yolcu beraberliği eşyaya ilişkin 178 inci madde uyarınca yapılan beyan, ihracat rejimine ilişkin beyan olarak kabul edilir (Gm. Ynt. Md. 176).

2.6. Eşyanın Teslimi Sonrası Gümrük Denetimi

Rejime bağlı tutulması şartının yerine getirilmesini ve eşyayı kısıtlayıcı veya yasaklayıcı tedbirlere bağlı olmaması koşuluyla gümrük idareleri, gümrük beyannamesi tescilinden sonra, beyannamenin bilgilerini denetleyerek veya bazı durumlarda kontrol etmeden, eşyanın ilgiliye teslim edilmelidir. Bu hususta, eşyanın teslimi sonrası, beyanname bilgilerinin doğruluğunu belirlemek için beyanname, eşyanın ithalatını veya ihracatını ticari işlemlere dair verileri ve ticari belgeleri kontrol edebilmektedir (GTB, 2014: 82).

2.6.1. İkinci kontrol

Serbest dolaşıma giriş rejimine ilişkin gümrük beyannamelerinin ikinci kontrol işlemleri, bir süre, GTB merkez teşkilatı bünyesinde bulunan Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapılmıştır. 2012 yılında başlayarak ikinci kontrol işlemlerinin artık seri bir şekilde yürütülmesi ve gerektiğinde zorunlu inceleme yapılabilmesi amacıyla Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlükleri (GTBM) bünyesinde Kontrol Şubeleri (KŞ) kurularak ikincil kontrol işlemleri, yalnızca merkezden değil, işlemlerin gerçekleşmekte olduğu taşra gümrük idarelerinde yapılmaya başlanmıştır (GTB, 2014: 82).

2.6.2. Sonradan kontrol

Sonradan Kontrol kavramı 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nu 73 üncü maddesinde yer almış ve Gümrük Kanununun 10 uncu ve 73 üncü maddeleri hükümlerine dayanılarak Sonradan Kontrol Ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği 27.10.2008/27037 tarih sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Sonradan kontrol, kişilerin Gümrük Kanunu'nun vergiler karşısındaki durumu ile gümrük mevzuatı ve ilgili başka mevzuatta öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini tespit etmek için yapılır. Bu kontrolün asıl amacı gümrük mevzuatının tarafsız bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve ayrıca bu inceleme ile firmanın yararına olabilecek hususları da kapsayacak şekilde de gerçekleştirmektir. Sonradan kontrol Gümrük Müsteşarlığı merkez denetim elemanları tarafından yapılmaktadır. Sonradan kontrol planlı ve sistemattir. Bir takvim yılı içinde sonradan kontrole tabi tutulacak kişiler bir kontrol planı çerçevesinde önceden belirlenir, ancak gerekli görülmesi hâlinde, yıllık planla belirlenen kontrollerin dışında da sonradan kontrol yapılabilir. (<http://www.igmd.org.tr>).

Haklar:

- Sonradan kontrolün çalışma saatleri içinde yapılabilmesini talep edebilmek,
- Yapılan incelemelerde bulunmak veya vekil bulundurabilmek,
- Merkez denetim elemanı sonradan kontrol sonucuyla ilgili olarak sonradan kontrole tabi kişilerle nihai bir görüşme yapar. Kontrol sonucunda gümrük vergileri tutarı ile gümrük mevzuatı ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen yükümlülükler açısından bir değişikliğin olmaması veya kontrole tabi kişinin talepte bulunmaması durumunda bu görüşme yapılmayabilir, bu durumda nihai görüşme yapılması veya yapılmamasını talep etmek,
- Değerlendirme raporunun değerlendirmeye tabi tutulmadan önce gönderilmesini talep etmek ve söz konusu rapor hakkında süresi içinde görüşlerini bildirebilmek,
- Denetim elemanlarını geçerli ve Kabul edilebilir bir neden ileri sürülerek (hususet, akrabalık, ticari ilişki gibi)reddetmek
- Sonradan kontrol sırasında tespit edilen konular ve hukuki sonuçları hakkında bilgi talep etmek
- Ayrıca, Sonradan kontrole tabi kişilerce, tebligat tarihinden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak geçerli ve kabul edilebilir bir neden ileri sürülmesi hâlinde, sonradan kontrolün başlama tarihi istisnai olarak erteleme hakkı vardır (<http://www.igmd.org.tr>).

Yükümlülükler:

- Kişiler, sonradan kontrol için esas oluşturacak gerekli her türlü bilgi, veri, kayıt, defter, belge ve diğer evrakı vermek ve her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür. Kişiler, sonradan kontrolü yapan merkez denetim elemanına gerekli belgeler ile bilgi işlem sistemi vasıtasıyla tanzim edilmiş bilgi, belge ve verilere doğrudan veya dolaylı erişimde yardımcı olmak zorundadır.
- Kişilerin veya belirlediği kişilerin bilgi veremeyecek durumda olmaları veya verilen bilgilerin açıklayıcı veya yeterli olmaması hâlinde sonradan kontrolü yapan merkez denetim elemanları gümrük işlemleriyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili bütün kişilerden de bilgi talep edebilir. İlgili kişiler işlemlerle ilgili bütün bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.
- Kişiler, sonradan kontrolün yapılabilmesi için uygun bir çalışma ortamı ve gerekli yardımcı maddeleri bedelsiz olarak sağlamakla yükümlüdür.
- Sonradan kontrol, kontrole tabi kişilerin mesai saatleri içinde gerçekleştirilir. Kontrole tabi kişiler tarafından kabul edilmesi hâlinde mesai saatleri dışında da sonradan kontrol yapılabilir.
- Sonradan kontrolü yapan merkez denetim elemanları kontrole tabi kişilere ait işyerlerinin her yerine girme ve inceleme yapma yetkisine sahip olup, buna müsaade etmek
- Türk Ticaret Kanunu 68.Madde,Vergi Usul Kanunu 253,Gümrük Kanunu 13/1 madde uyarınca ticari bilgi, belge ve verileri yasal süresi boyunca saklamak ile yükümlüdür(<http://www.igmd.org.tr>).

2.6.3. Olağandışı gümrük denetimi

Vergi denetim çeşitleri içinde bulunan aramalı tetkik edilen olağandışı gümrük denetimlerinde kaçakçılıkla ilgili kontrol ve alıkoyma, gümrük sahalarında, gümrük mevzuatı tarafından tanımlanan kapıların ve yolların haricinde diğer başka yerlerde giriş-çıkış olması durumunda kaçak eşyanın bulundurulduğu yönünde tereddüt ve uyarı olan yerlerde yapılmaktadır(GTB, 2015:63).

2.7. Gümrük Denetiminde Kullanılan Yöntemler

- Belge Kontrolü
- Muayene

- Laboratuvar Tahlili
- Eşyanın Ekspertize Gönderilmesi
- Gümrük Beyan ve Muayene

Bir gümrük rejimine tabi tutulmak istenilen eşya bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine beyan edilir (Gümrük Mevzuatı, 2011).

Dört çeşit gümrük beyanı vardır.

1-Yazılı beyan

2-Normal usulde beyan

- Elçilik mektubu
- Kurye mektubu
- Tır karnesi
- ATA karnesi
- Kumanya listesi
- Declaration en douane (Gümrük Beyan Formu)

3- Basitleştirilmiş usulde beyan

- Eksik beyan o Ticari veya idari belgeyle (basitleştirilmiş) beyan
- Kayıt yoluyla beyan

4- Özel beyan

- Sözle beyan
- Bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla beyan
- Başka bir tasarruf yoluyla beyan

2.8. Gümrüklerde Beyanların Kontrol Usulleri (Muayene Hat Kriterleri)

Gümrüğe gelen eşyanın, herhangi bir gümrük işlemine bağlı tutulması anında, eşya ile ilgili yapılmış beyanın doğruluğunu kontrol etme gümrük işleminin önemini teşkil etmektedir. (Işık, 2016).

- Kırmızı Hat

Evraklar ile birlikte eşyanın fiziki olarak kontrolünün yapıldığı hattır. Kırmızı hattın eşya muayenesi aşağıdaki şekillere göre yapılır (Işık, 2016).

Tam Muayene: Eşyanın bütün kapılarının açılarak muayene edilmesidir.(Eşyanın kimyevi tahlili gerekiyorsa yapılmalıdır.)

Kısmi Muayene: Eşyayı temsil etmeye yetecek sayıda kabın açılarak muayene edilmesidir.

Haricen Muayene: Kapların açılmayarak sadece dıştan muayene edilmesidir (Işık, 2016).

➤ Sarı Hat

Sadece bu hatta evrak kontrolü yapılıp, fiziki kontrol yapılmamaktadır.. Yani beyannamedeki bilgiler, ekler, tarife, kıymet, miktar, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı önlemler incelendikten sonra uygunsa beyanname ile ilgili işlemler sonlandırılır. Beyannamelerin yaklaşık %60 gibi büyük bir kısmı sarı hat muayene kriterin de işlem görmektedir. (Işık, 2016).

➤ Mavi Hat

Bu hatta, onaylanmış kişi statü belgesi sahibi firmalara ait beyannameler işlemgörmektedir. Mavi hatta sahip olan firmaların ihracat veya ithalat işlemlerinin beyannameye eklenmesi gereken bazı evraklar eklenmeden işlemler tamamlanabilir. Mavi hattın faydalanma hakkı olan firmaların eşyası gümrükte genellikle muayene edilmez. Firma malını vergileri yatırdıktan sonra teslim alır. (Işık, 2016).

➤ Yeşil Hat

Bu hatta eşyanın fiziki muayene ve belge kontrolüne tabi tutulmadığı hattır. Yolcu işlemleri, Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya, Milli Savunma Bakanlığınca ithal edilen eşya, diplomatik eşyalar vb. yeşil hatta işlem görmektedir. Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası sahibi firmaların gümrük işlemleri de yeşil hatta yürütülür. Yolcuların, yolcu salonlarında yeşil hattın geçmeleri “Gümrüğe tabi eşyam yoktur” hükmündedir. Ancak, yolcu yeşil hattın geçtikten sonra gümrük personeline yapılan kontrolde, yolcunun beyanına aykırı olarak muafiyet kapsamı dışında eşyası olduğu saptanırsa, gümrük idaresince yapılan

değerlendirme sonucunda kanunda öngörülen işlemler yapılmakta, gerekmesi halinde ise yine ilgili mevzuatın öngördüğü cezalar uygulanabilmektedir (Işık, 2016).

Aşağıda Yazılı Mallar İse Muayeneye Tabi Tutulmaz:

- Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya
- Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyaçları için Gümrük Kanununun 167.Maddesi'nin 3.Fıkrası'nın (a) bendine giren eşyadan, Milli Savunma Bakanlığınca gizliliği önceden Müsteşarlığa bildirilen eşya
- Yabancı devlet başkanları ve aileleri efradı ile refakatlerinde memur olanların getirdikleri veya Türkiye'deki ikametleri sırasında getirecekleri eşya ve taşıtları
- Türkiye'deki yabancı diplomatik temsilciliklerin, yabancı devletlerin Türkiye'deki konsolosluklarının resmi bir görevin yapılması ile ilgili olarak herhangi bir zamanda getirecekleri her türlü basılmış ve basılmamış belgelerle, taşıtları ve diğer her türlü eşya ve resmi binalar için inşaat malzemesi (Gümrük İşlemleri, 2011: 51).

2.9. Gümrük Kaçakçılığı Tanımı

Gümrük kaçakçılığını, genel anlamda bakıldığında zaman gümrük eşyası üzerinde gerçekleştirilen; “ithal veya ihracı yasak olan bir mal veya eşyayı ithal etmek, ihraç etmek, buna teşebbüs etmek ve yahut da ithali mümkün bir mal veya eşyayı gümrük işlemsiz, vergi ödmeden veya eksik ödeyerek ithal etmek” , şeklinde tanımlayabiliriz (Ertuğrul, 2002: 34). Başka bir ifadeyle, “ Türkiye’den başka ülkelere veya başka ülkelerden Türkiye’ye eşyanın ilgili mevzuat hükümlerine aykırı olarak çıkartılması veya sokulmasıdır” (Parlar ve Hatipoğlu, 2005: 1264).

Gümrük kaçakçılığı suçları; “ Yurda sokulması veya yurt dışına çıkarılması yasak olan şeyleri yasa dışı yollardan yurda sokmak veya yurttan dışarı çıkarmak, yahut girmesi veya çıkması serbest ve fakat gümrük vergine tabi malları vergi vermeden yasa dışı yollardan Yurda kanunlarınca tespit edilmiş politikanın ve elde edilmesi öngörülmüş hedeflerin gerçekleşmesini güçleştirdiği kabul edilen fiil ve hareketler” olarak tanımlanmaktadır (Kaban vd., 2001: 1071).

Türkiye, gelişen ihtiyaçlarla birlikte 1996 yılında AB ile Gümrük Birliği anlaşması imzalamış ve Avrupa Birliğine tam üyelik için 1999 yılından itibaren görüşmelere başlamıştır.

Bu gelişmelerin somut göstergesi olarak 1615 sayılı Gümrük kanunu yürürlükten kaldırılarak, yerine 4458 Sayılı Gümrük kanunu düzenlenmiştir. Bu kanunda AB normları ile paralel düzenlemelere yer verilmiştir (Teoman, 1970: 26).

4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, “Ekonomik Suça Ekonomik Ceza ilkesini” genel prensip edinilerek düzenlenmiştir. 4458 Sayılı Gümrük Kanunu ile de uyumlu bir hale getirilmeye çalışılmış olup, kaçakçılıkla etkin bir şekilde mücadelenin yanında Avrupa Birliğinin Normları doğrultusunda dış ticareti canlandırmak amaçlanmıştır. 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele kanunu böylece gümrük kaçakçılığı suçlarında yeni bir dönem başlamıştır. Ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi ön planda tutulmuştur (Tokgöz, 2005: 15).

2.10. Gümrük Tarife İstatistik PozisyonuGTİP

Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP), ülkemizde genel olarak tarife cetvelinin yerine kullanılır. Aslında Türk Gümrük Tarife Cetveli’nde 12 haneli koda verilen isimdir. GTİP, İngilizce’de, Customs Tariff, Harmonized Code (HS Code) veya Harmonized System olarak adlandırılmaktadır (<https://www.eritela.com/>).

Bütün dünyada, her ülkenin tarife cetveli Armonize Sistem Nomankaltürü (AS)’den meydana gelmektedir. Nomankaltür, uluslararası kurallara ve yorumlara göre uluslararası ticarete konu olan tüm ürünlerin sistematik olarak numaralandırılması veya isimlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. 6 haneli kodlardan oluşan Armonize Sistem, uluslararası ticaret istatistikleri ve ülkelerin gümrük tarifeleri için evrensel bir temel teşkil etmektedir. Resmi adı Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) olan Armonize Sistem, uluslararası ticarete konu olan tüm mallar için kullanılan uluslararası bir ticari sınıflandırma sistemidir. Armonize Sistem’de ticarete konu tüm ürünler belirli bir mantık ve sistematik çerçevesinde sınıflandırılmaktadır. Gümrüklerde, ürünler bu kodlar üzerinden kayıt altına alınmaktadır. Ticarete konu olan eşyalar gümrükte bu kodlar üzerinden işlem görmektedir. Armonize Sistem, ürünler için evrensel bir ticaret dili, ürün kodlaması ve uluslararası ticaret için vazgeçilmez bir yöntemdir. Armonize Sistem kodunun, ürünlerin gümrük işlemlerindeki “kimlik numarası” olarak ifade edilirken, GTİP ise Armonize Sitemi esas alan ve ilk altı (6) hanesi Armonize Sitemle aynı olan Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki 12 haneli koda verilen isimdir. Her bir eşya/eşya grubu için bir GTİP kodu mevcuttur (<https://www.eritela.com/>).

- İlk 4 Rakam Eşyanın Pozisyon Numarasını,

- İlk 6 Rakam Dünya Gümrük Örgütü'ne üye tüm ülkelerce kullanılan Armonize Sistem Nomanklatür kodunu,
- 7-8 inci rakamlar Avrupa Birliği ülkeleri tarafından kullanılan Kombine Nomanklatür kodunu,
- 9-10 uncu rakamlar farklı vergi uygulamaları nedeniyle açılan pozisyonları gösteren kodları,
- 11-12 inci rakamlar ise Gümrük Tarife İstatistik (GTİP) kodlarını oluşturmaktadır (<http://www.mevzuat.net/>).

Armonize Sistem (Tarife Cetveli – GTİP) 21 bölüm ve 96 fasıldan oluşan bir sınıflandırma sistemidir. Fasıllar (İngilizce chapter olarak adlandırılmaktadır), gümrük tarife cetvelinde 2 haneli koda verilen isimdir. Fasıllar 2 haneli kodlara, her bir fasıl 4 haneli kod olan pozisyonlara ve her bir pozisyon ise 6 haneli kod olan alt pozisyonlara ayrılmıştır. Başka bir ifadeyle, 2 haneli kodlarla ifade edilen fasıllara, 2'şer hane eklenerek 4 haneli kodlar olan pozisyonlar ve pozisyonlara da 2'şer hane eklenerek 6 haneli alt pozisyonlar oluşturulmuştur (<https://www.eritela.com/>).

Türkiye'de ürünler en detay bazda 12 haneli kodla; ABD, AB, Güney Kore, Kanada ve Çin'de 10 haneli kodla; Japonya ve Moldova'da 9 haneli kodla; Hindistan'da ise 8 haneli kodla sınıflandırılmaktadır (<https://www.eritela.com/>).

Uluslararası ticarete konu ürünler ve eşyalar tek tek sıralanmak yerine, cins, tür ve niteliklerine göre gruplandırılmış, ticareti yaygın olan veya özellik arz eden bir kısım eşya da bu yapı içerisinde daha özel şekilde belirtilmiştir. Özellikle, 6 haneli koddan sonraki detay sınıflandırma veya gruplamalar ürünlerin veya ürün gruplarının ticaretteki ağırlığına göre şekillendirilmektedir (<https://www.eritela.com/>).

Uluslararası düzeyde Armonize Sistem ile ilgili düzenlemeler, Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ) tarafından yapılmaktadır. DGÖ, gümrük uygulamalarını düzenlemekte ve üye ülkelerde tekdüzeliği sağlamaktadır. Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ) genel olarak 5 yılda bir Armonize Sistemde kapsamlı değişiklikler yapmaktadır (DGÖ, 1992, 1996, 2002, 2007 ve 2012 yıllarında Armonize sistemde kapsamlı değişiklikler yapmıştır. (<https://www.eritela.com/>).

Türkiye'de, dar anlamda Armonize Sistem, geniş anlamda ise Gümrük Tarife Cetveli ile ilgili sorumlu kurum Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'dır (Gümrükler Genel Müdürlüğü) (<https://www.eritela.com/>)

2.11. Armonize Sistemin Kısa Tarihçesi

lke veya ülke gruplarının farklı sınıflandırmalar (Nomanklatür) uygulanması sebebiyle meydana gelen uyumsuzlukları gidermek ve gümrük işlemlerinde yeknasaklığı sağlamak amacıyla çalışmalar balatılmıtır. Armonize Sistem Nomankaltrnn ilk taslağı 1981 yılında Gümrük İşbirliği Konseyi (Dünya Gümrük rgt) tarafından oluşturulmuştur. Gümrük İşbirliği Konseyi'nin ismi, 1994 yılında, Dünya Gümrük rgt olarak değimitir. Gümrük İşbirliği Konseyi tarafından hazırlanan “ Uyumlu Sağlanmış (Armonize) Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi Hakkında Uluslararası Sözleşme”nin 14.06.1983 tarihinde Brüksel'de kabul edilmesiyle Armonize Sistem Nomankaltr (AS) oluşturularak, 1 Ocak 1988 tarihinde 38 ülke tarafından kullanılmaya balanmıtır (<https://www.eritela.com/>).

Türkiye'de ise Armonize Sistem Nomankaltr, 10.11.1988 tarihli ve 3501 sayılı yasa ile kabul edilmiş ve söz konusu yasa 22.11.1988 tarihli ve 19997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bahse konu yasa kapsamında, Türkiye, Armonize Sistem Nomankaltr'n 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren kullanmaya balamıtır (<https://www.eritela.com/>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

3. TÜRKİYE’NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI: UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmanın birinci bölümünde Avrupa gümrük sistemi ele alındıktan sonra ikinci bölümde Türkiye gümrük sistemi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü ve Araştırma sorularının yer aldığı bu bölümde ise araştırma soruları aşağıdaki şekilde belirtilmektedir(<https://www.ab.gov.tr/>).

3.1. CE İşareti

CE işareti, Avrupa Birliği'nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde 1985 yılında benimsediği Yeni Yaklaşım Politikası kapsamında hazırlanan bazı Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamına giren ürünlerin bu direktiflere uygun olduğunu ve ürünün imalatçısı ve yetkili temsilcisi tarafından veya direktifte zorunlu kılınmış ise bir üçüncü taraf uygunluk değerlendirme kuruluşu (onaylanmış kuruluş vs.) tarafından gerekli bütün uygunluk değerlendirme faaliyetlerinden geçtiğini gösteren bir Birlik işaretidir. "CE" İşareti, ürünün ilgili teknik düzenlemesine uygun olduğunu ve ürünlerin amacına uygun kullanılması halinde insan can ve mal güvenliği, bitki ve hayvan varlığı ile çevreye zarar vermeyeceğini gösteren bir işarettir. İlgili direktif bu temel gereklerden bir kısmının veya tamamının karşılanmasına yönelik olabilir. Bunun yanı sıra, CE İşaretini gerektiren direktiflerin bazıları güvenlikten farklı boyutlarla (örneğin; elektromanyetik uyumluluk, enerji verimliliği gibi) da ilgili olabilmektedir. CE İşareti üzerine iliştiirildiği ürünün insan, hayvan ve çevre açısından sağlıklı ve güvenli olduğunu gösteren Avrupa Birliği'nin Yeni Yaklaşım Direktiflerine uygunluk işaretidir. Şu an sayısı 25'i bulan Yeni Yaklaşım Direktiflerinden biri veya bir kaçını kapsama giren bir ürünün CE İşareti taşımadan AB pazarına girebilmesi mümkün değildir(<https://tse.org.tr>).

3.2. CE İşaretinin Önemi

“CE işareti, Avrupa Birliği'nin uyulması mecburi olan birtakım Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamında yer alan ürünlere konulan bir işaret olduğu için, söz konusu mevzuat kapsamına giren ve AB üyesi ülkelerde ve Türkiye'de piyasaya arz edilecek olan ürünlerin bu işareti taşıması zorunludur” (<https://ticaret.gov.tr>).

3.3. CE İşareti Uygulaması İle İlgili Olarak Türkiye'deki Durumu

Türkiye ile AB arasında gümrük birliğini tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın (OKK) 8-11. maddeleri, malların serbest dolaşımının temini amacıyla ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki AB araçlarının ülkemiz iç mevzuatına dâhil edilmesini öngörmektedir. Bu kapsamda, AB'nin ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki mevzuatının listesi ile bu mevzuatın Türkiye tarafından uygulanma koşul ve kuralları 2/97 sayılı OKK ile belirlenmiştir (<https://ticaret.gov.tr>).

Uyumu yapılan teknik mevzuatın hukuki altyapısını oluşturmak üzere, ilgili kamu kuruluşlarının da katkısıyla, Ticaret Bakanlığı (mülga Dış Ticaret Müsteşarlığı) tarafından hazırlanan 4703 sayılı Ürünler İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun, 11 Temmuz 2001 tarihli ve 24459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup; 11 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bahse konu Kanuna istinaden hazırlanan "Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik", "CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik" ve "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" 17 Ocak 2002 tarihli ve 24643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Kanun'un diğer bir uygulama yönetmeliği olan "Teknik Mevzuatın ve Standartların Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Bildirimine Dair Yönetmelik" ise 3 Nisan 2002 tarihli ve 24715 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup; 3 Mayıs 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Ancak söz konusu Kanun ile uygulama yönetmeliklerinin 11 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi, ürünlere CE işareti iliştilme zorunluluğunun da bu tarihte başlayacağı anlamına gelmemiştir. Ülkemizde üretilerek iç piyasaya arz edilecek olan ürünlerin CE İşareti taşımasının zorunlu olabilmesi için, ilgili Bakanlıklar ve kamu kuruluşları tarafından hazırlanan ve ürünlere CE İşareti iliştilmesini öngören teknik mevzuatın Türkiye'de yürürlüğe girmesi gerekmiştir. Teknik mevzuat uyumunun pratikte uygulanabilir olması için sadece direktifleri uyumlaştıran yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi yeterli olmayıp, bu direktiflerin

atıfta bulunduğu uyumlaştırılmış standartların da ülkemizde "Uyumlaştırılmış Ulusal Standart" haline getirilmesi ve iç mevzuatımıza aktarılması gerekmiştir. Bu ise, kendi teşkilat yasası ve bu yasaya istinaden 4703 sayılı Kanun'da yapılan görevlendirmeye göre Türk Standartları Enstitüsü tarafından yerine getirilmektedir. "Uyumlaştırılmış Ulusal Standart" haline getirilmiş olan standartların yetkili kuruluşlar tarafından ilgili olduğu yönetmelik ve referans numaralarıyla birlikte Resmî Gazete 'de duyurulması gerekmektedir (<https://ticaret.gov.tr>).

3.3.1. CE işareti ve TSE belgesi

“CE İşareti üzerine iliştirildiği ürünün kullanıldığı çevre açısından güvenli olduğunu gösteren, Avrupa Birliği Yeni Yaklaşım Direktiflerine uygunluk işaretidir. Bir ürün birden fazla Yeni Yaklaşım Direktifine girebilmekte olup, gerekli şartlar yerine getirilerek ürün üzerine iliştirilen CE İşareti o ürünün bu direktiflerin tümüne uygun olduğunu göstermektedir. Direktiflere uygunluk, direktiflerde belirtilen ilgili uygunluk değerlendirme prosedürlerini takip ederek direktiflerin temel gereklerini karşılamak anlamına gelmektedir. Bu temel gerekler ürün güvenliğine yönelik şartları öngörmektedir. Bununla birlikte temel gerekler ürünün performans özellikleri ve kalitesine yönelik şartları direkt olarak belirtmemektedir. Dolayısıyla CE İşareti ürünlerin güvenliğine yönelik olup esas olarak Avrupa Birliği içerisinde serbest dolaşımı amaçlamaktadır. Oysa TSE Ürün Belgelendirmesi direktiflerde atıfta bulunulan Standartlarda öngörülen güvenlik şartlarının yanı sıra performans ve kalite kriterlerini, üretim yerinin yeterliliği ile birlikte göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle TSE Belgeli bir ürün güvenli olmanın yanı sıra performans ve kalite açısından da tüketiciye güvence vermektedir. Bu nedenle ürün belgelendirmesinin CE işaretine bir alternatif olarak değerlendirilmemesi gerekir. Bunun en bariz göstergesi, Avrupa Birliği ülkelerinin tümünde CE işareti dışında kalan ürün belgelendirme faaliyetlerinin sürekli artarak devam ediyor olmasıdır. Enstitümüzün 1964 yılında başlattığı ve günümüze kadar kesintisiz devam ettirdiği ürün belgelendirme hizmetleri, gerek sanayicimiz gerekse tüketicilerimiz açısından büyük önem taşımaktadır” (<https://tse.org.tr>).

3.3.2. CE işareti (belgesi) nasıl alınır?

Ürünlerin CE işaretli (belgesi) olarak piyasaya sunulmasından, CE işaretinin ürüne iliştilmesinden üretici sorumludur. Üreticinin bu işareti ürüne iliştilmesi için çeşitli alternatifler sunulmuştur (<https://ticaret.gov.tr>) :

- **Düşük Riskli Ürünler:** Birçok ürün güvenlik açısından düşük riskli ürün gruplarında yer almaktadır. Bu nedenle, üretici uygunluk değerlendirmesini yaptıktan sonra bir beyanname yayınlarak; ürünün zorunlu güvenlik, sağlık, çevre ve tüketici koruma standartlarına uyduğunu belirtir. Bu beyannamenin normuna uygun olarak düzenlenmesi gereklidir.
- **Yüksek Riskli Ürünler:** Bu ürünler için üreticinin beyanname yeterli değildir. Bu durumda ürünlerin, mutlaka, onaylanmış kuruluşlar (notified body) tarafından test edilmesi gerekmektedir. Onaylanmış kuruluşun incelemesi sonucunda üretici CE işaretine ürününe koyabilir. Son üründe kullanılmak üzere üretilen bütün sistem ve ünitelerin üreticileri, ilgili direktif (kararname) koşullarına uygun olarak komponent ve bileşenlere ait bir dosya ve beyanname ile entegrasyonu gerçekleştirecek üreticilere iletirler. Entegrasyona parça veya bileşen üreten kuruluşlar, ürünlerine CE işaretini vuramazlar.

CE İşareti gerektiren ürün grupları ile Türkiye’de bu ürün gruplarına ilişkin AB mevzuatının uyumundan sorumlu kuruluşlar aşağıda yer almaktadır (<http://www.kascert.com/>):

Sıra Direktifin Kapsadığı Alan	Uyumundan Sorumlu Kuruluş
1 Alçak Gerilim Cihazları	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2 Basit Basınçlı Kaplar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
3 Gaz yakan aletler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
4 Sıcak su kazanları	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
5 Elektromanyetik uyumluluk	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
6 Makinalar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
7 Sivil kullanım için patlayıcılar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
8 Otomatik olmayan tartı aletleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
9 Patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipmanlar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
10 Asansörler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

11	Dondurucular	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
12	Basınçlı kaplar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
13	Açık havada kullanılan ekipmandan çevreye yayılan gürültü	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
14	Floresan lambalarda enerji etkinliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
15	Vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazlar	Sağlık Bakanlığı
16	Tıbbi cihazlar	Sağlık Bakanlığı
17	In vitro tıbbi tanı cihazları	Sağlık Bakanlığı
18	Oyuncaklar	Sağlık Bakanlığı
19	Gezi amaçlı tekneler	Denizcilik Müsteşarlığı
20	İnşaat malzemeleri	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
21	Kişisel korunma donanımları	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
22	Radyo ve telekomünikasyon terminal cihazları	Telekomünikasyon Kurumu
23	Yolcu taşıma amaçlı kablo üzerinde hareket eden araçlar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

3.3.3. CE işareti ilişirme işlemleri

- Ürün ile ilgili direktif / direktifler belirlenir
- Varsa uyumlaştırılmış standartlar tespit edilir
- Onaylanmış kuruluş gerekip gerekmediği belirlenir
- Uygunluk değerlendirmesine müteakiben, uygunluk beyanı ve gerekiyorsa diğer dokümanlar hazırlanır.
- Teknik dosya düzenlenir ve muhafaza edilir.
- Ürünün üzerine ve / veya ambalajına ve beraberindeki belgeye "CE" işareti iliştirilir ve piyasaya arz edilir (<https://tse.org.tr>).

3.3.4. CE işaretinin usulsüz kullanımı

Yönetmeliğe uygun olmayan durumların bulunması halinde, Türkiye'de yerleşik yetkili temsilcisi, ürünün CE uygunluk işareti ile ilgilikararlara uygun olmasını sağlamak ve yapılan bu ihlali sona erdirmek ile görevlidir. Bu halin devam etmesi durumunda , Bakanlık kanunlarla kendisine verilen yetkiler çerçevesinde, söz konusu ürünün piyasaya arzının kısıtlanmasına veya yasaklanmasına veya piyasadan çekilmesine ve asansörün kullanımının yasaklanmasına ilişkin tüm önlemleri alır (<https://tse.org.tr>).

3.3.5. CE işareti olmazsa ne olur?

Dış ticaretimiz açısından, bu işareti taşıması gerektiği halde taşımayan ürünün AB üyesi ülkelere ihracatı mümkün değildir. İç pazarımız açısından ise, mevzuat uyumu tamamlanmış ve zorunlu uygulamaya girmiş ürün yönetmelikleri kapsamına giren ürünlerden CE İşareti taşıması gerektiği halde taşımayan ürünlerin ülkemiz piyasasına arz edilmesi de mümkün bulunmamaktadır (<https://ticaret.gov.tr>).

3.3.6. Hangi ürünlerde bu işaret bulunmalıdır?

CE İşareti, AB'nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde 1985 yılında benimsediği Yeni Yaklaşım Politikası kapsamında hazırlanan bir kısım Yeni Yaklaşım Direktifleri içerisinde yer alan ürünlerde kullanılmaktadır. Direktifleri uyumlaştıran yönetmeliklerin metinlerinin Resmi Gazete' den, ilgili yetkili kuruluşlardan veya bu kuruluşların internet sitelerinden temin edilmesi mümkün bulunmaktadır (<https://ticaret.gov.tr>).

3.3.7. CE İşaretinin ürüne konulmasının yolları nelerdir

CE işaretinin ürüne nasıl konulacağı, ürüne bağlı olarak ilgili direktiflerde belirtilmektedir (<https://ticaret.gov.tr>).

CE işaretli ürünlerin piyasaya sunulmasında imalatçı ve yetkili temsilci sorumluluğu bulunmaktadır. İmalatçı ya da imalatçının yetkili temsilcisi Avrupa Birliğinde veya Türkiye'de yerleşik değilse, ithalatçı ürünün "CE" işareti taşıdığını teyit etmekten sorumludur. İthal edilen ürünlerin ithalatçı tarafından AB normlarına uygun olduğunu garanti etmek zorundadır (<https://ticaret.gov.tr>).

3.3.8. CE İşareti bulundurulması gereken ürünler

CE İşareti AB'nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde 1985 yılında benimsediği Yeni Yaklaşım Politikası kapsamında hazırlanan Yeni Yaklaşım Direktifleri içerisinde yer alan ürünlerde kullanılmaktadır. Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamında yer alan bütün ürünlerde CE belgesi bulunmalıdır. Aşağıdaki listede CE işareti taşıması zorunlu ürünler sınıf listesi belirtilmiştir. Avrupa birliği ülkelerine yapılan ürün ihracatlarında 23 adet CE uygunluk işareti bulundurulması zorunlu olan ürün kategorileri bulunmaktadır. Bu uygunluk işaretlerinin ne olduğu ve hangi sorumlu kuruluşlardan alındığı ise şöyledir (<https://www.taksimdanismanlik.com>):

- Açık havada kullanılan ekipmandan çevreye yayılan gürültü Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Alçak Gerilim Cihazları Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Asansörler Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Basınçlı kaplar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Basit Basınçlı Kaplar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Dondurucular Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Elektromanyetik uyumluluk Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Florsan lambalarda enerji etkinliği Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Gaz yakan aletler Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Makineler Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Otomatik olmayan tartı aletleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipmanlar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Sıcak su kazanları Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Sivil kullanım için patlayıcılar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Yolcu taşıma amaçlı kablo üzerinde hareket eden araçlar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- In vitro tıbbi tanı cihazları Sağlık Bakanlığı
- Oyuncaklar Sağlık Bakanlığı
- Tıbbi cihazlar Sağlık Bakanlığı
- Vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazlar Sağlık Bakanlığı
- Gezi amaçlı tekneler Denizcilik Müsteşarlığı
- İnşaat malzemeleri Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
- Kişisel korunma donanımları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Radyo ve telekomünikasyon terminal cihazları Telekomünikasyon Kurumu

3.4. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) İle İlişkisi

Ankara Anlaşması'nda Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna entegrasyonu için ortaya koyulan üç dönemin sonuncusu olan "son dönem"de, Türkiye ile Topluluk arasında bir gümrük birliği tesis edilmesi öngörülmüştür. Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihinde yapılan toplantısında alınan "Gümrük Birliği Kararı" Gümrük Birliği'nin son döneminin uygulamaya konulmasına ilişkin koşulları belirlemektedir. Böylece, Katma Protokol'de öngörülen 22 yıllık Geçiş Dönemi, 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla son bulmuş ve Türkiye'nin AB'ye katılımı yolunda "Son Dönem"e girilmiştir (<https://www.ab.gov.tr/>).

AB'nin tarife oranları dışında farklı bir tarife uygulanır ise üçüncü ülkelerden AB'ye ürün ithal edilirse ve menşe ülke veya ihraç eden ülke ilkesi gereği tercihli uygulama kapsamında serbest dolaşıma sokulursa, bunun karşı lığında telafi edici vergi ödenmesi gerekecekti (Kakıcı, 2006: 47).

Çizelge3.1. Türkiye'nin OGT Uygulaması

Yıl	12 Yıllık Liste(%)	22 Yıllık Liste(%)
1989	-	20
1990	20	20
1991	30	20
1992	40	40
1993	60	50
1994	80	70
1995	90	85
1996	100	100

Kaynak: Rıdvan Karluk, AB ve Türkiye, 5. Baskı, İstanbul: Emir Ofset, 1994,s.417

Karar'da öngörülen değişikliklerin bir kısmı için ise üçüncü ülkelerle bir müzakere süreci başlatılmış bulunmaktadır. Bu sürecin birinci ayağı AB'nin tercihli anlaşmalarının olduğu üçüncü ülkelerle, benzer nitelikli anlaşmalar imzalanması amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilmektedir (Kakıcı, 2006: 47).

Sadece malların serbest dolaşımına ilişkin değil, aynı zamanda rekabet politikası, fikri ve sınai mülkiyet hakları gibi alanlarda da Topluluk mevzuatına uyum yükümlülüğü doğmuştur. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nda şu kısımlara yer verilmiştir (<https://www.ab.gov.tr/>):

- Malların Serbest Dolaşımı ve Ticaret Politikası
- Tarım Ürünleri

- Gümrük Hükümleri
- Yasaların Yakınlaştırılması
- Kurumsal Hükümler
- Genel ve Son Hükümler

Türkiye'nin Karar hükümlerine göre yükümlülükleri iki başlık altında toplanabilir:

- *Malların serbest dolaşımına ilişkin yükümlülükler*

Serbest dolaşım prensibine göre, Türkiye'de ve Toplulukta elde edilen ürünler ile üçüncü ülke çıkışlı olup Türkiye veya Toplulukta ithal işlemleri tamamlanmış, gerekli gümrük vergi ve resimleri tahsil edilmiş, bu vergi ve resimleri tam veya kısmi bir iadede yararlanmamış ürünler gümrük birliği gümrük bölgesi (Topluluk + Türkiye) içerisinde serbest dolaşımda sayılmaktadır. Böylece, "serbest dolaşım prensibine dayalı Gümrük Birliğinin işleyebilmesi için Türkiye'nin yerine getirmesi gereken yükümlülükler şöyle sıralanmıştır (<https://www.ab.gov.tr/>):

- Türkiye 12 ve 22 yıllık listelerde bulunan eşyanın Topluluktan ithalatında uyguladığı gümrük vergisi ve eş etkili vergileri 31 Aralık 1995 tarihi itibarıyla kaldıracaktır.
- Üçüncü ülke kaynaklı eşyaya uygulanmakta olan gümrük vergisi ve eş etkili vergilerde 31 Aralık 1995 tarihinde Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesi'ne (OGT) uyum sağlanacaktır.
- İşlenmiş tarım ürünleri ticaretinde, Toplulukta uygulanan sistem getirilerek, Karar'ın 1 No'lu ekinde sayılan bu ürünlerin sanayi ve tarım payları tespit edilerek, toplam korumanın sanayi payına tekabül eden kısmının Topluluğa karşı sıfırlanması öngörülmüştür.
- Her iki taraf, ithalat ve ihracatta uyguladıkları miktar kısıtlamalarını kaldıracaktadırlar.
- Karar'ın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl içerisinde Türkiye ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki Topluluk araçlarını benimseyecektir.
- *Mevzuat uyumuna ilişkin yükümlülükler*

1/95 sayılı Karar'ın 54.maddesi ise, Gümrük Birliğinin işleyişi ile doğrudan ilgili alanlardaki Türk mevzuatının mümkün olduğunca Topluluk mevzuatı ile uyumlaştırılmasını öngörmektedir. Söz konusu maddenin ikinci paragrafında, Gümrük Birliği'nin işleyişi ile doğrudan ilgili alanlar şöyle sıralanmaktadır (<https://www.ab.gov.tr/>):

- Topluluk ticaret politikası ve üçüncü ülkelerle yaptığı tercihli ticaret anlaşmaları,
- Sanayi ürünleri ticaretindeki teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin mevzuat,
- Rekabet politikası,
- Fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin mevzuat,
- Gümrük mevzuatı

3.5. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra OTP (Ortak Ticaret Politikası) İle İlişkisi

Avrupa Birliği'nin Ortak Ticaret Politikası (OTP) , birbirini tamamlayan iç (malların serbest dolaşımı) ve dış (ortak dış ticaret politikası) düzenlemelerden oluşmaktadır. İç düzenlemelerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan dış düzenlemeler, üye ülkelerin üçüncü ülkelere karşı ortak bir politika sürdürmesi ve ekonomik entegrasyon sürecinin gerçekleşmesi açısından önem taşımaktadır. Ortak Ticaret Politikası, OGT uygulamanın kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Zira gümrük birliği uygulanmaya başlayınca, sadece karşılıklı olarak gümrükleri kaldırmanın ve ortak bir tarife uygulamanın malların serbest dolaşımını sağlamaya yetmediği; Birliğe üye olan ülkeler tarafından ulusal düzeyde farklı ticaret politikaları sürdürülmesinin ticaret sapmalarına ve haksız rekabete yol açtığı görülmüştür. Dolayısıyla, malların serbest dolaşımını amaçlayan gümrük birliği üye ülkelerin aralarındaki gümrükleri kaldırması ve üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi uygulamalarının yanı sıra, ticaret ve rekabet politikası alanlarında da uyum gerektirmektedir. Ayrıca, ortak bir ticaret politikası uygulanması; Birlik ülkelerine, uluslararası müzakerelerde tek tek hiç bir zaman ulaşamayacakları bir müzakere gücü kazandırmaktadır (İKV, Avrupa Birliği'nin Ortak Ticaret Politikası).

Çizelge 3.2. Dünya İhracat/İthalat Tablosu

	Dünya	AB (28)	Türkiye
	İhracat/İthalat (Milyon dolar)	İhracat/İthalat (Milyon dolar)	İhracat/İthalat (Milyon dolar)
2010	15.301.000	5.183.905	113.883
	15.511.000	5.421.065	185.544
2011	18.338.000	6.092.185	134.907
	18.503.000	6.330.060	240.842
2012	18.496.000	5.808.580	152.462
	18.705.000	5.950.950	236.545
2013	18.948.000	6.074.180	151.803
	19.011.000	6.004.975	251.661
2014	18.995.000	6.154.675	157.610
	19.104.000	6.136.960	242.177
2015	16.489.000	5.389.370	143.839
	16.743.000	5.322.860	207.234
2016	16.028.701	5.379.857	142.530
	16.287.328	5.344.374	198.618
2017	17.729.953	5.903.875	157.006
	18.024.027	5.878.037	233.800

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü (WTO)

Çizelge 3.2.'de Dünya, AB (28) ve Türkiye'de 2010-2017 yılları arası gerçekleşen ithalat ve ihracat verileri (milyon dolar olarak) yer almaktadır. Yıllar içinde Dünya genelinde yaşanan ekonomik faaliyetler ile ithalat/ihracat gelirlerinde meydana gelen değişikliklerin AB (28) ve Türkiye'de her zaman doğru orantılı artmadığı görülmüştür.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 13. maddesi de, Kararın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Türkiye'nin, AB-dışı ülkelere karşı Birlik Ortak Gümrük Tarifesi 'ne uyumunu öngörmüştür. Bu hükmün bir istisnası olarak ise 15. madde gereğince; Türkiye'ye, Ortaklık Konseyi'nin üzerinde anlaşmaya vardığı hassas mallarda üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi oranlarından daha yüksek olan gümrük tarifelerini 1 Ocak 2001 tarihine kadar muhafaza etme imkânı tanınmıştır. Söz konusu mallar 2/95 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı'nda yer alan listede "hassas" olarak tanımlanmıştır. Hassas mallar listesi, bazı seramik ve porselen eşya, mobilya ve ayakkabının dışında ağırlıklı olarak otomotiv sanayii ürünlerinden oluşmaktadır (Aydoğan, 2007: 64).

Türkiye, AB'nin Ortak Ticaret Politikası'na uyum kapsamında AB'nin tercihli ve otonom ticaret rejimlerini üstlenmiş ve Gümrük Birliği'nin tamamlandığı 1996 yılı itibariyle hassas ürünler dışında ortalama %85 düzeyinde OGT uyumu gerçekleştirmiştir⁴³. Hassas ürünlerle ilgili olarak ise, 1 Ocak 1997 tarihinden başlamak üzere sırasıyla %10, %10, %15, %15 ve %50 oranında indirimler yapılmıştır. Bu bağlamda %10'luk ilk iki indirim, Uruguay Round taahhütlerimiz de dikkate alınarak 1997 ve 1998 yılı, % 15 oranındaki üçüncü ve

dördüncü dilim indirimler ise 1999 ve 2000 yılı İthalat Rejimleri kapsamında gerçekleştirilmiş ve 2001 yılı başı itibariyle hassas ürünlerde de OGT uyumu sağlanmıştır (Aydoğan, 2007: 64-65).

Öte yandan Gümrük Birliği'nin uygun şekilde işleyebilmesi için üye ülkelerin AB'nin Ortak Ticaret Politikasını benimsemesi amacıyla uyum sağlaması gereken Ortak Ticaret Politikası ile ilgili Birlik mevzuatı, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın üçüncü bölümünde yer alan 12. maddede düzenlenmiştir. Bu maddede, düzenlenmesi öngörülen mevzuat başlıkları şöyledir;

- İthalatta ortak kurallar ile ilgili mevzuat,
- Bazı üçüncü ülkeler kaynaklı ithalata ilişkin ortak kurallar ile ilgili mevzuat,
- Miktar kısıtlamalarının idaresi için Topluluk usullerini düzenleyen mevzuat,
- Yeni ticaret politikası ile ilgili mevzuat,
- İhracatta ortak kuralları belirleyen mevzuat,
- Resmi destekli ihracat kredileriyle ilgili mevzuat,
- Tekstil ve konfeksiyon için hariçte işleme rejimine ilişkin mevzuat,
- Otonom düzenlemelerle ilgili gerçekleştirilen tekstil ürünleri ithalatına ilişkin mevzuat olarak belirlenmiştir (Aydoğan, 2007: 65).

İlgili mevzuat uyumuna istinaden ithalat rejimini düzenleyen mevcut 94/6241 sayılı ithalat rejimi kararı ve buna bağlı Yönetmelik ve Tebliğler, 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren 95/7606 sayılı İthalat Rejim Kararı ve İthalat Yönetmeliği ile kaldırılmıştır. 95/7606 Sayılı yeni rejim kararı ile ithalat işlemleri basitleştirilmiş, daha önce kaldırılan Karar'da yer alan ithalat yapabilmek için alınması zorunlu olan "İthalat Belgeleri" kaldırılmıştır. Ayrıca yeni Karar ve İthalat yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde getirilen istisnalar haricinde, Vergi Usul Kanunu'na göre vergi numarası bulunan herkesin ithalat yapabilmesine imkân verilmiştir (Güney, 1998: 17). Benzer şekilde, 92/2644 sayılı İhracatın Düzenlenmesi ve Desteklenmesine İlişkin Karar ve İhracat Yönetmeliği de Gümrük Birliği sonrasında yerini, 15 Ocak 1996 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı ve İhracat Yönetmeliğine bırakmıştır. Böylelikle, İhracat Yönetmeliği'nde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde ve istisnalar haricinde, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre vergi numarasına sahip her türlü gerçek ve tüzel kişilerin ihracat yapabilmesine imkân verilmiştir. İthalattakine benzer şekilde daha önce yürürlükte bulunan İhracat Rejimi Kararı ve Yönetmeliğine göre ihracat yapabilmek için alınması zorunlu olan "İhracat Belgesi" ise, 6 Ocak 1996 tarih ve 22515

sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Ekonomik Araştırma ve Değerlendirme 96/1 Sayılı İhracatçı Belgesi’ne İlişkin Tebliğ” ile kaldırılmıştır (Şahin, 1998: 27-28).

Türkiye’nin uygulamakla yükümlü olduğu Ortak Ticaret Politikası çerçevesinde AB’nin Türkiye’ye uygulamış olduğu kotaları kaldırmasının da bir sonucu olarak, Türkiye belirli ülke menşeli ürünler ile belirli tekstil ürünlerine bazı kısıtlamalarda bulunmuş ve bazı gözetim tedbirleri almıştır (Kırdar, 1996: 151-152). Bu çerçevede alınan önlemler üç mevzuat altında toplanmaktadır.

- İthalatta Haksız Rekabetin (Damping ve Sübvansiyon) Önlenmesi Hakkında Mevzuat.
- İthalatta Gözetim ve Koruma Önlemleri Hakkında Mevzuat.
- Türkiye’nin Ticari Haklarının Korunması Hakkında Mevzuat.

3.6. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılması ile Modernize Gümrük Kodunun Ulusal Mevzuatımıza Sağlayacağı Faydaları

“2913/92 sayılı Konsey Tüzüğü ile tesis edilen Topluluk Gümrük Kodu’nu yeniden düzenleyen “Modernize Gümrük Kodu” olarak adlandırılan 450/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü 4 Haziran 2008 tarihli ve L145 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi’nde yayımlanarak, 24 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemenin uygulanabilirliği için, 24 Haziran 2008 tarihi itibarıyla geçerli olan yönetmelik ihdasına ilişkin hükümleri dışında, uygulama hükümlerinin yani Topluluk Gümrük Yönetmeliğinin tamamlanması gerekmektedir. Bu amaçla, en erken 24 Haziran 2009, en geç

24

Modernize Gümrük Kod’unun esas itibarıyla üç amacı bulunmaktadır.

- Teröre karşı emniyet güvenlik önlemleri,
- Gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi,
- Gümrük işlemlerinin bilgisayarlaştırılması

Birlik Gümrük Kodu, 2020 yılının sonuna kadar kademeli olarak kâğıtsız bir gümrük ortamına geçilmesini öngörmektedir (Şahin, 1998).

“Modernize gümrük kodu içeriği açısından aşağıdaki hususlar ve yeni kavramlar dikkat çekmektedir(<https://agm.org.tr>):

- *Üye ülke gümrük idareleri ve diğer yetkili/ilgili kurumlar arasında elektronik veri değişimi sağlanacaktır.*
- *“Merkezi gümrükleme” metodu ile yetkili operatörler, eşyalarını elektronik yolla gümrük idaresine beyan edebilecek ve gümrük vergilerini, eşyanın ithal/ihraç edildiği ya da tüketildiği ülke gümrük idaresi değil, kendilerinin yerleşik olduğu/kayıtlı olduğu yer gümrük idaresi nezdinde ödeyebileceklerdir.*
- *“Tek pencere” (single window) ve “tek durak noktası” (one-stop-shop) sistemi için bir alt yapı oluşturulmaktadır. Buna göre, ekonomik operatörler eşya hakkında sadece tek bir temas noktasına bilgi verecekler (single window), veri buradan ilgili kurum/idarelere nakledilecektir. Ayrıca, eşya üzerinde olası her türlü kontrol, (örneğin sağlık, veteriner, gümrük, vb.) aynı anda ve tek bir yerde (one-stop-shop) gerçekleştirilecektir.*

Merkezi Gümrükleme Metodu bağlamında ulusal mevzuatımızda yapılması gereken düzenlemeler:

Görüleceği üzere, “merkezi gümrükleme” metodu ile yetkili operatörler, karşılıklı tanıma anlaşmaları kapsamında tanınmak kaydıyla, eşyalarını elektronik yolla gümrük idaresine beyan edebilecek ve gümrük vergilerini, eşyanın ithal edildiği ya da tüketildiği ülke gümrük idaresinde değil, kendilerinin yerleşik olduğu/kayıtlı olduğu yer gümrük idaresi nezdinde ödeyebileceklerdir (<https://agm.org.tr/>).

“Bu düzenlemenin Türkiye açısından uygulanabilmesi için, ithalat vergilerinin destinasyon kuralı çerçevesinde varış yerinde/ithalinde ödenmesini düzenleyen tüm kanun ve mevzuat hükümlerinde gerekli değişikliklerin yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Konuyu iç hukukumuz açısından değerlendirdiğimizde; Mevcut Gümrük Kanunu’nda yer alan “gümrük vergileri” tanımı, aynen taslak gümrük kanununda da yer almakta ve bu tanım içerisinde yer alan “ithalat vergileri” Gümrük Uzlaşma Yönetmeli EK-1 de;

- *Gümrük vergisi,*
- *İlave gümrük vergisi,*

- Tek ve maktu vergi,
- Dampinge karşı vergi,
- Sübvansiyona karşı telafi edici vergi,
- Katma değer vergisi,
- Ek mali yükümlülük,
- Toplu konut fonu,
- Tütün fonu,
- Ek fon,
- Kaynak kullanımı destekleme fonu

olarak sayılmıştır”(https://agm.org.tr/).

“Bu kapsamda; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun “İşlemlerin Türkiye’de Yapılması” başlıklı 6.ıncı maddesinde; “Mükellef Ve Vergi Sorumlusu” başlıklı 8 ve 9.uncu maddelerinde; “Vergiye Doğuran Olayın Meydana Gelmesi” başlıklı 10.uncu; “İstisnalar” başlıklı 11 inci; 39.uncu maddenin 1/c fıkrasında; 40.ıncı maddenin 4.üncü fıkrasında; 43.üncü maddenin 4.üncü fıkrasında ve 47.ınci maddelerinde değişiklikler ve idari düzenlemelerin yapılması gerekmektedir” (https://agm.org.tr/).

“Aynı şekilde 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nun benzeri birçok maddesinde değişiklik yapılması zorunluluğu doğacaktır. Bu maddelerin değişmesi sanıldığı gibi kolay ve kısa zamanda gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. Ülkemizde, Birlik Gümrük Koduna uyum kapsamında hazırlanan Taslak Kanun’da, merkezi gümrükleme metoduna yer verilmiş ancak, beyandan kaynaklı eksik ya da yanlış vergileme halinde, bu yükümlülükten kimlerin ve ne şekilde sorumlu olacakları ile ilgili bir hüküm bulunmadığı görülmektedir. Diğer yandan, yetkilendirilmiş ekonomik operatörler(AEO) tarafından yerleşik olduğu/bağlı olduğu gümrük idaresinden beyan yapılan hallerde, eksik vergi tahsiline sebebiyet verilmesi ya da dış ticaret önlemlerinin ya da ticaret politikası önlemlerinininsaptırılması hallerinde, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik bu firmalara ne şekilde bir idari yaptırım uygulanacağı konusunda da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumun ise, AEO’lar lehine, Türkiye Gümrük Bölgesinde beyan yapanlar aleyhine ayrımcı bir politika uygulanacağı bu durumun ise hukuki sorunlar yaratacağı düşünülmektedir” (https://agm.org.tr/).

Sonuç olarak, ulusal gümrük mevzuatımızda merkezi gümrükleme metoduna yer verilmesi ve uygulamaya geçebilmesi için, özellikle KDV Kanunu’nda ciddi değişikliğe

gidilmesi ve birçok idari düzenlemenin yapılması yanında, çıkış ülkesi kuralına göre tahsil edilecek vergilerin ülkeler arasındaki hesaplanması, mahsuplaşması, transferi işlemleri için, bu yapıya uygun bir kliring sistemi oluşturularak, bu sisteme uygun idari oluşuma gidilmesi mecburiyeti doğmaktadır. Bu hususta, ciddi hukuki sorunlarla karşılaşılması söz konusu olacağı düşünülmektedir (<https://agm.org.tr/>).

3.7. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılması ile Türkiye'nin AB Üyelik Sürecine Etkileri

Türkiye açısından Avrupa bütünleşmesinde yer almanın çeşitli iktisadi ve siyasi faydaları olacağı öngörülmüş ve Türkiye 1959 yılındaki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'na ortak üye olabilmek amacıyla başvurmuştur. Türkiye, üyeliğinin kabulü için yerine getirmesi gereken şartların bir bölümünü Gümrük Birliği oluşturulmasına yönelik uygulamalarla yerine getirmiş ve böylece 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla tam üyelik esasına göre kurulmuş olan Avrupa Birliği'ne tam üye olmadan, AB ile Gümrük Birliği kuran ilk ülke olmuştur. Gümrük Birliğine katılım sürecinde, AB vergi politikasına uyum ve Türkiye'nin üstlendiği yükümlülükler kapsamında gümrük vergileri ve eş etkili mali yükümlülüklerden sonra Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi gibi diğer dolaylı vergiler kapsamında da Türkiye çok büyük değişim ve gelişme göstermiştir. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne katılma ve Avrupa Birliği'ne üyelik süreçlerinde yasalarla dâhil olan bu alanlarda mevcut duruma ulaşılmasında Avrupa Birliği ile ilişkilerin önemli rol oynadığı düşünülmektedir (Topaloğlu, 2010: 2-27).

Türkiye'nin üyelik başvurusundan aday ülke olarak AB ile müzakere sürecine başlamasına kadar kat ettiği AB yolundaki kilometre taşları ve tarihleri şu şekildedir (Avrupa Komisyonu, 2015):

- Türkiye'nin üyelik başvurusu (31 Temmuz 1959)
- Ortaklığın hukuki zemini: Ankara Antlaşması (1963)
- Gümrük Birliği zeminin hazırlanması: Katma Protokol (1970)
- Türkiye'nin tam üyelik başvurusu (1987)
- Tam üyelik başvurusunun reddi (1989)
- Dış ticarete bütünleşme: Gümrük Birliği (1995)
- Siyasi diyalogun kesilmesi: Lüksemburg Zirvesi (1997)

- Türkiye'ye aday ülke statüsü verilmesi: Helsinki Zirvesi (1999)
- Türkiye için müzakere tarihinin belirlenmesi: Brüksel Zirvesi (2004)
- Müzakere sürecinin başlaması (3 Ekim 2005)

3.8. Gümrük Sisteminin AB Uyumlaştırılmasından Sonra Rekabete Etkileri

7 Aralık 1994 tarihinde, rekabeti korumaya yönelik kurallar, rekabeti sınırlayan anlaşma, uyumlu eylem ve kararları, hâkim durumun kötüye kullanılmasını ve birleşme ve devralmaları düzenleyen ve AB Rekabet Hukuku dikkate alınarak hazırlanan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve 13 Aralık 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunu uygulamakta sorumlu olan Rekabet Kurumu'nun karar organı olan Rekabet Kurulu da 5 Kasım 1997'den itibaren başvuruları değerlendirmeye başlamıştır (www.ikv.org.tr/).

➤ Devlet tekelleri

Türkiye kamu teşebbüsleri ile özel veya münhasır haklar tanınan özel teşebbüslerle ilgili olarak, Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde AB mevzuatına yer alan ilkelerin gözetilmesini sağlayacaktır. Her türlü ticari nitelikli devlet tekelleri, Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren ikinci yılın sonuna kadar aşamalı olarak AB ve Türkiye vatandaşları arasında ayırım yapılmayacak şekilde uyumlaştırılacaktır. Uyum çerçevesinde, AB mevzuatı ile Türk mevzuatı karşılaştırılarak yapılması gerekenler tespit edilmiştir. Bu noktada özellikle alkollü içkiler konusunda olmak üzere, Ticari Nitelikli Devlet Tekellerine özel bir önem verilmiş, gerekli yasal düzenleme ile TEKEL'in tekel statüsü kaldırılmış ve tütün, alkol ve alkollü içkiler piyasasındaki faaliyetlerin düzenleyici bir otorite tarafından yürütülmesi amacıyla Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu kurulmuştur (Çak ve Çak, 2007).

➤ Devlet yardımları

1/95 sayılı OKK Türkiye'nin devlet yardımları alanında mevzuatını, Topluluk ilke kararları ile uyumlu hale getirmesini öngören ifadeler içermektedir. Bu kapsamda 34. madde ile devlet kaynakları aracılığıyla sağlanan ve belirli teşebbüslerin veya belirli malların desteklenmesi suretiyle rekabeti bozabilecek nitelikte olan her türlü yardımın Topluluk ile Türkiye arasındaki ticareti etkilediği ölçüde Gümrük Birliği'nin sağlıklı işleyişiyle bağdaşmayacağı kabul edilmiştir. Ayrıca OKK'nın 39. maddesiyle Türkiye'nin tekstil ve giyim

sektörüne verilen tüm yardımlarını, OKK'nın yürürlüğe girmesinden önce, tekstil ve giyim sektörüne verilenler dışında kalan diğer tüm yardımlarını ise OKK'nın yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içerisinde Topluluk çerçeve ve ilke kararlarına uyumlu hale getirilmesi öngörülmüştür (Kocaer, 2008: 59).

➤ Haksız rekabetin önlenmesi (Anti-Damping)

Anti-damping konusu ise ilk kez GATT'ın Kennedy Görüşmeleri sırasında (1964–67) ele alınmış ve konuyla ilgili olarak bir Anti-Damping Kodu hazırlanmıştır. Birkaç yıl sonra Tokyo görüşmeleri sırasında (1973-79) bu kod, gözden geçirilerek yenilenmiştir (Seyidoğlu, 2004: 185). Bununla birlikte AT Mevzuatında, anti-damping önleminin uygulamasında “topluluk çıkarı” lehine olması şartı koyulmuştur. Yani olası bir damping sonucu herhangi bir zarar oluşsa bile buna yönelik ani bir anti-damping yaptırımını uygulanamaz. Anti-damping konusu mevzuattaki içeriği açısından incelendiğinde ortak ticaret politikasında da sıkça karşılaşılmaktadır (Karluk, 2003: 432).

“1995 tarihinden itibaren Türkiye ile Avrupa Birliği arasında yürürlüğe giren 1/95 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararının 44. ve 47. maddelerinde dämpinge ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Konsey Kararının: “Ticari Korunma Araçları” bölümündeki 44. Maddesinin 2. Paragrafında, Anti-damping önlemlerinin uygulanması konusunda daha önce Katma Protokol'ün 47. Maddesi ile getirilen usuller, yürürlükte kalacaktır hükmü yer almaktadır” (<http://www.gelirler.gov.tr/>).

Dolayısıyla, AB'nin rekabet politikası temelde, Avrupalı vatandaşların yaşamlarında büyük ölçüde etkili olmuştur. Yaşanan etkinin olumlu bir nitelik taşıdığını söylenebilir. Rekabet politikası çerçevesinde uygulama alanı bulan politikalar, piyasa mekanizması içinde istikrarlı bir yapılanmayla birlikte etkin bir rekabetin sağlanmasına hizmet etmektedir. Bu bağlamda rekabetçi yapının oluşması için düzgün işleyen bir piyasa sistemine her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Zira rekabet politikası ancak böyle bir yapılanma ile temel amaçlarını gerçekleştirebilir. Diğer yandan AB rekabet politikasına uyum konusunda Türkiye'nin attığı adımlara bakmak için sadece son 10–15 yıllık bir tarihe bakmak yeterlidir. Çünkü Türkiye ciddi anlamda ilk yasal düzenlemelerini 1995'ten sonra yapmıştır. Ama buna rağmen devlet yardımları konusundaki uygulamaların veya politikaların AB'ye uyum konusunda yeterli görülmediği anlaşılmaktadır (Özyakışır, 2006).

Genel olarak bakıldığında devlet yardımları konusunda AB müktesebatına uyumunun sağlanması halinde malî disiplinin arttırılacağı ve bu yolla ekonomik faydanın sağlanacağını söylemek mümkündür. Ayrıca devlet yardımlarıyla ilgili yükümlülüklerimizi eğer yerine getirirsek, AB'nin Türkiye'ye herhangi bir anti-damping ve anti sübvansiyon soruşturması açması önlenecektir. Bununla birlikte devlet yardımları kurallarına uyulması halinde AB ile Türkiye arasındaki Gümrük Birliği ilişkileri de sağlam bir zemine oturtulmuş olacaktır (Özyakışır, 2006).

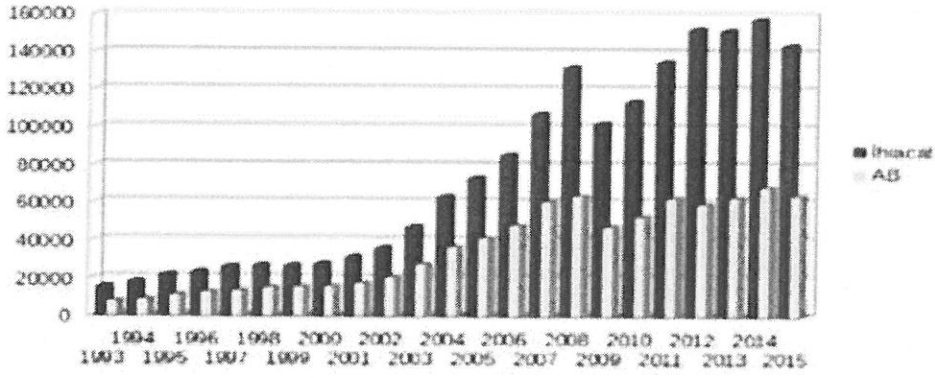
Sonuç olarak Devlet yardımları alanında şeffaf bir yapının sağlanması ve bu yöndeki çalışmaların etkin bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için kurumsal anlamda desteklenmesine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın karşılanması AB Müktesebatına uyum konusunda gerek hukukî yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekse ekonomik anlamda iç ve dış rekabet açısından hayli önemli katkılar sağlayacaktır (Özyakışır, 2006).

➤ Vergilendirme ilkeleri

Türkiye'nin Gümrük Birliği çerçevesinde üstlendiği yükümlülükler arasında vergi mevzuatının Birliğin ortak politikalarına yaklaştırılması konusu önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Katma ve Protokol ve Gümrük Birliği kararı çerçevesinde ithalat ve ihracatta gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamalarının kaldırılması (Topaloğlu, 2010: 63).

3.9. AB'nin Ortak Dış Ticaret Politikasına Ve Tercihli Gümrük Rejimlerine Uyum İlişkisi

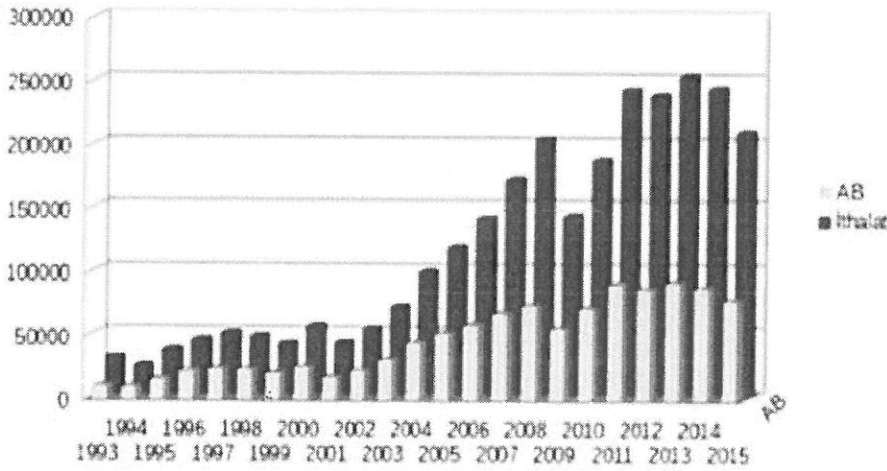
Dış ticaret politikası, AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı ve yapacağı ticaret anlaşmalarını, üçüncü ülkelere uygulanacak ticaret ambargolarını, ihracatın teşviki ile ilgili politikaları kapsamaktadır. Fakat Türkiye tam üye olmadığı için, bu politikaların ve uygulamaların belirlenmesine katılamamakta ve kendi ulusal çıkarlarını AB dış ilişkilerine yansıtamamaktadır. 6 Mart kararına göre, Türkiye'ye yalnızca bilgi verilmekte ve görüşü alınmakta, karar mekanizmalarında Türkiye bulunmamaktadır (Manisalı, 1996: 58-59).

Şekil: 3.1. Türkiye'nin İhracatı ve AB'nin Payı (Milyon Dolar)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Yukarıdaki şekilde Türkiye'nin 1993-2015 yılları arası ihracatı görülmektedir. Ayrıca ihracatta AB'nin payları verilmektedir. 1993 yılından 2015 yılına kadar incelendiğinde Türkiye'nin ihracatında artış olduğu görülmüştür. 2001 yılında yaşanan krizden sonra Türkiye toparlanmaya başlamıştır. Türkiye 2008 yılına kadar büyüme kat etmiş olsa da yine 2008 yılında yaşanan ekonomik krizle birlikte Türkiye'nin ihracatında bir düşüş görülmüş olup bu da dış ticaret açıklarının artmasına yol açmıştır (Kavcıoğlu, 2014: 25).

Şekil: 3.2. Türkiye'nin İthalatı ve AB'nin Payı (Milyon Dolar)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Şekil 3.2.'de Türkiye'nin 1993-2015 yılları arası ithalatı ve AB'nin payı verilmiştir. Şekil incelendiğinde Türkiye'nin ithalatında belirgin bir artış görülmektedir. 2000 'li yıllardan

sonra hem Türkiye'nin ithalatında artan oranda bir artış hemde Türkiye ekonomisinde Avrupa Birliği'nin payı gözlemlenmektedir.

Türkiye'nin üçüncü ülkelere karşı uygulaması öngörülen ithalat, ihracat ve tekstil politikası ile ilgili Topluluk mevzuatı 1/95 Sayılı OKK'nın 12-14 maddelerinde belirlenmiştir. Türkiye bu kararın yürürlüğe girmesinden sonraki 5 yıllık bir geçiş dönemi içinde, karşılıklı yarar temelinde üçüncü ülkelerle yapacağı müzakereler sonucunda Topluluğun otonom ya da tercihli anlaşmalar düzenini üstlenecektir. Trafik sapmalarının önlenmesi için geçiş süresi içinde, Topluluğa tercihli bir rejimle giren ve Türkiye'de tabi oldukları vergiler AB vergilerine oranla %5 fazla olan malların Türkiye'ye ithali halinde, Toplulukça fark giderici vergi uygulanacaktır. Ayrıca Türkiye Katma Protokol'ün 19/2 maddesi çerçevesinde bazı hassas ürünlerin ithalatında 2001 yılına kadar OGT üzerinde vergi uygulayabilecektir. 2/95 sayılı OKK ile belirlenen hassas ürünlerde vergi indirim takvimi Uruguay Round taahhütlerimiz de dikkate alınarak %10'luk ilk iki indirim 1997 ve 1998 yılı ithalat rejimleri, %15 oranındaki diğer iki indirim ise 1999 ve 2000 yılı ithalat rejimleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu mallar bazı seramik ve porselen eşya, mobilya ve ayakkabının dışında ağırlıklı olarak otomotiv sanayii ürünlerinden oluşmaktadır (TÜSİAD, s.29).

Türkiye'nin Topluluk dışı üçüncü ülkelere karşı OGT hadlerini uygulamasıyla beraber %10.78 olan ağırlıklı koruma oranı %5.6'ya inmiştir. AB'nin GATT 94 taahhütlerini yerine getirmesiyle birlikte bu oran daha da düşerek 2001 yılında %2.96'ya gerilemiştir. Gümrük Birliği öncesinde %16 seviyesinde olan ülkemiz ithalatındaki koruma oranı 2003 yılı itibarıyla AB ve EFTA ülkelerine "0" üçüncü ülkelere karşı da %4.5'e düşmüştür (Önen, 2004: 21).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği'ni tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK)'nın 16. Maddeye göre; Türkiye'nin 1996 yılından itibaren beş yıl içerisinde Topluluğun tercihli gümrük rejimine aşamalı olarak uyum sağlaması öngörülmüştür. AB'nin yürürlükte olan tercihli gümrük rejimleri; Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi Kapsamında Tek Taraflı Taviz Tanınan Ülkeler, Otonom Rejimler Kapsamında Tek Taraflı Taviz Tanınan Ülkeler, Gümrük Birliği ve Serbest Ticaret Anlaşmaları ve Ortaklık Anlaşmalarını içeren Tercihli Ticaret Anlaşmalarıdır. Türkiye'nin bu rejimlerden uyum sağlaması gerekenler otonom rejimleri ve üçüncü ülkelerle yapılan tercihli ticaret anlaşmalarını kapsamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin AB'nin Serbest Ticaret Anlaşması imzaladığı ülkelerle benzeri anlaşmaları imzalamasını gerekmektedir (Tunahan, 2015: 1).

Ülkemiz, 1/95 sayılı ortaklık Konseyi Kararının 16'ncı ve 28'inci maddesinde vücut bulan yükümlülüklerimiz doğrultusunda AB'nin tercihli ticaret rejimlerinden biri olan Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi yanında AB'nin yeni GTS menşe kurallarına uyum sağlamak amacıyla 2014/7064 sayılı BKK eki Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi Kapsamında Tercihli Rejimden Yararlanacak Eşyanın Menşeinin Tespitine İlişkin Kararı 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla yürürlüğe koymuştur. Söz konusu Kararın yürürlüğe girmesiyle birlikte, ülkemizin GTS rejiminden faydalanmaya ehil ülke menşeli ürünlerin, İhracat Rejim Kararında belirlenen tercihli tarifelerden faydalanması daha kolay hale gelmiş bulunmaktadır. Söz konusu menşe kuralları özellikle En Az Gelişmiş Ülkeler lehine önemli ölçüde esnetilmiş olup, bu ülkelerin tercihli muameleye tabi tutulacak menşeli ürünleri daha kolay üretim teknikleriyle üretmelerine izin verilmiştir (<https://ab.gtb.gov.tr/>).

3.10. Pan Avrupa Menşe Kümülasyonu Sistemi (Pan European Cumulation Of Origin) Ve Türkiye

Türkiye, AB ile 1.1.1996 tarihinde gerçekleştirilen Gümrük Birliği'nin yanı sıra, EFTA ve MDAÜ ile mevcut serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde, Pan-Avrupa Menşe Kümülasyonu Sistemine, 1.1.1999 tarihinden itibaren dâhil olmuştur. Söz konusu sistemin Türkiye'ye sağladığı faydalar şu şekilde özetlenebilir:

- Türkiye ile AB, MDAÜ ve EFTA ülkeleri üretimde birbirleri menşeli girdileri yeterli dönüşüm kriterlerine bakılmaksızın kullanabilmekte ve nihai ürünü tercihli rejim çerçevesinde birbirlerine ihraç edebilmektedir;
- Türkiye ile AB, EFTA ülkeleri ve MDAÜ arasında sınai işbirliği artırılabilir ve taraflar arasındaki ticari potansiyel değerlendirilebilecektir;
- Türkiye, üretime daha ucuz ve daha fazla kaynak aktarabilecektir;
- Türk üreticiler Avrupa çapında üretim yapacak şekilde örgütlenerek ölçek ekonomilerine ulaşabilecektir;
- AB ve üçüncü ülkelere yatırım yapanlar, menşe kaygısı olmadan Türkiye'de yatırım yapabileceklerdir (Parlatan, 2017).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

II. Dünya Savaşı'nın ardından dünyada ekonomik bütünleşme hareketleri hız kazanmış ve Avrupa Birliği (AB) bu türden bütünleşme hareketlerinin en gelişmiş örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye'nin Avrupa bütünleşmesinde yer almanın getireceği ekonomik ve siyasal faydaları gözeterек Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'na 1959 yılında başvurmasıyla, AB-Türkiye ilişkilerinin 50 yılı bulan süreci başlamıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1964'te Ankara Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle hukuken başlayan Türkiye-AB ilişkileri zaman zaman sekteye uğrayarak devam etmiş ve 1987 yılında yapılan tam üyelik başvurusunun 1989 yılında reddedilmesine rağmen Türkiye 1995 yılında AB ile Gümrük Birliği'ni tamamlayan 1/95 Sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nı kabul etmiştir. Tam üyelik hedefiyle AB ile Gümrük Birliği'ni gerçekleştiren Türkiye ancak 1999 yılında AB tarafından "aday ülke" olarak kabul edilmiş, sıkıntılı geçen bir sürecin ardından, 17 Aralık 2004 tarihli Helsinki AB Zirvesi'nde alınan karar doğrultusunda, 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerine başlayabilmiştir.

1 Aralık 1964 tarihinde Gümrük Birliği'ne geçişin ilk aşaması olan Hazırlık Dönemi başlamış ve AB Türkiye'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunmak amacıyla Türkiye'ye oldukça sınırlı bir ürün grubunda tek taraflı ve sınırlı tavizler vermiştir. 1 Ocak 1973 Tarihli Katma Protokol ile hukuken başlayan Geçiş Döneminde ise Türkiye de AB'ye karşı yükümlülükler üstlenmiş ve bu kapsamda sanayi ürünleri ithalatında gümrük indirimlerini 12 ve 22 yıllık listeler halinde gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir. Böylece Türkiye ile Avrupa Birliği ile arasındaki ticarete gümrük vergileri ve eş etkili mali yükümlülükler 1.1.1996 tarihi itibarıyla karşılıklı olarak tamamen kaldırılmıştır. Ayrıca taraflar arasındaki ticarete daha önce mevcut bulunan kontenjan, kota v.b. nitelikteki kısıtlamalar da kaldırılmış bulunmaktadır.

Gümrük Birliği'ne geçiş sürecinde vergi, fon, harç, kesinti vb. çeşitli adlarla tahsil edilen dış ticaret vergilerinde bir sadeleşmeye gidilmişse de bu noktada dikkati çeken önemli bir nokta, vergi gelirlerinde meydana gelecek azalmanın telafisi için diğer dolaylı vergilere daha fazla başvurulmasının vergi yapısında KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergi ağırlıklı çarpıklığı arttırmasıdır. Örneğin 3065 Sayılı Kanun ile 1 Ocak 1985 tarihinde yürürlüğe giren KDV

sisteminde ilk olarak %10 tek oran uygulanmıştır. Bu tarihten sonra birçok değişiklik yapılan KDV oranları, 1 Ocak 1996 tarihinde %40 oranının da kabul edilmesiyle %1, %8, %15, %23, %40 olmak üzere 5 oranlı hale getirilmiştir. %40 oranı Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle konmuştur. Burada amaç Gümrük Birliği ile meydana gelecek, özellikle otomobillerden alınan gümrük vergisinin kaldırılmasından doğan vergi kaybını telafi etmek olmuştur. AB KDV mevzuatında böyle yükseltilmiş oranlar uygulamasına son verildiği için Avrupa Birliği vergi oranlarına uyum sağlamak amacıyla, lüks mallara uygulanan iki yüksek oran olan %26 ve %40 şeklindeki oranlar, 01.08.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun kapsamına dahil edilmek suretiyle kaldırılmıştır.

Gümrük Birliği'nin Türkiye üzerindeki diğer etkileri, dış ticaret hadlerinde ve yapısında meydana gelen değişimler ile gümrük vergilerinin kaldırılmasına ve OGT'nin kabulüne bağlı olarak ortaya çıkması beklenen vergi kayıplarıdır. Gümrük Birliği sürecinde AB ile olan ticaret hacmimiz beklenildiği üzere artmıştır. Ancak göze çarpan nokta AB'den ithalatımızın AB'ye ihracatımızdan daha hızlı artmış olmasıdır. Bununla birlikte ithalatımızdaki artış iç ve dış makroekonomik gelişmelere bağlı bir seyir izlemiş, ekonominin daraldığı dönemlerde ithalatımızda düşüşler yaşanmış, ekonomik büyümenin canlandığı dönemlerde ise ithalatımızda paralel gelişmeler ortaya çıkmıştır.

Gümrük Birliği ile Türkiye'de dış ticaretin artacağı yönündeki beklentiler yüksek olmuştur. GB ile Türkiye'nin ithalat ve ihracatında artış olmuş fakat ithalatın daha yüksek oranlarda artması sonucu beklenen derecede olumlu etkiler yaşanmamıştır. Bununla birlikte son yıllarda AB'ye net ihracatta gözlemlenen olumlu trend, istikrarlı bir pazara sahip olma avantajı, ihracatın sektörel kompozisyonuna yapmış olduğu olumlu etki ve yeni sektörlerle kazandırdığı rekabet gücü, Türkiye'nin GB sürecinden elde ettiği kazanımlar olarak değerlendirilebilir. Gümrük Birliği'nin Türkiye açısından getirileri olmakla birlikte uymakla yükümlü olduğu AB dış ticaret politikaları belirlenirken karar sürecine dahil edilmemesi Türkiye'nin elde etmeyi umduğu avantajlardan mahrum kalmasına ve hatta dış ticarete kayıplarının artmasına neden olmuştur. Gümrük Birliği sonucunda Türkiye'nin dış ticaret vergi gelirlerinde azalma meydana gelmesi beklenilmiş ancak bunun aksine gelişmeler yaşanmıştır. 1980'lı yıllarda ithalatın serbestleştirilmesi yönündeki dış ticaret politikaları kapsamında ticaretin önündeki engellerin giderek kaldırılması ve Gümrük Birliği kapsamında yapılan gümrük indirimlerinin de etkisiyle, Türkiye'nin ithalat hacminde yüksek oranlı artışlar yaşanmıştır. Gümrük Birliği nedeniyle ithalatın büyük kısmının sanayi ürünleri ithalatı olarak AB'den gümrüksüz olarak gerçekleştirilmesi, bunun yanında AB'nin ortak politikalarına uyum çerçevesinde üçüncü

ülkelere de düşük gümrük vergileri uygulanması sonucunda gümrük vergileri hasılatında önemli düşüşler yaşanmış ve gümrük vergileri devlete gelir sağlayıcı özelliğini kaybetmiştir. Bu noktada hatırlatılması gereken diğer bir nokta Türkiye'ye AB üzerinden gelen üçüncü ülke mallarının gümrük vergilerinin AB tarafından tahsil edilerek AB kasasına girdiği ve Türkiye'ye tahsil edilecek bir vergi kalmadığıdır.

Öneriler

Gümrük vergilerinin büyük ölçüde devlete gelir sağlama özelliğini yitirmesine rağmen, ithalde alınan KDV'de meydana gelen yüksek oranlı artışlar sonucu, Türkiye'nin dış ticaret vergi gelirlerinin devlete gelir sağlama özelliği artış göstermiştir. Fakat Avrupa Birliği'nin Türkiye'den mali sınırların kaldırılması için ithalattan alınan KDV'nin kaldırılmasını istemesi durumu değiştirecektir. AB'nin isteği doğrultusunda ithalattan alınan KDV'nin kaldırılması, Türkiye'nin Üçüncü Ulusal Programı'nda, 2009-2013 yılları arasında çıkarılmasında yarar görülen düzenlemeler arasında yer almıştır. İthalatı ihracatından fazla olan bir ülke olarak Türkiye açısından bu husus büyük önem arz etmektedir. Çünkü ithalattan alınan KDV'nin kaldırılması halinde Türkiye vergi kaybına uğrayacaktır. Bu doğrultuda yapılması gerekenlerden biri ihracat rakamlarımızı ithalat rakamları seviyesine yükseltmek olacaktır. Aksi takdirde büyük oranda ihracat vergisi geliri sağlayan ülkemiz çok ciddi gelir kaybına uğrayacaktır.

Gümrük Birliği uygulamalarının Türkiye için yarattığı bu sorunların temelinde, Türkiye'nin AET'ye ortak üye olmak amacıyla yaptığı başvurunun sonuçları ve Türkiye'de yaratacağı dönüşümler iyi araştırılmadan ve ortaklık şartlarının yeterince müzakere edilmeden gerçekleştirilmesi yer almaktadır. Gümrük Birliği'nin işleyişindeki problemlerin ana kaynağı ise Türkiye'nin AB'ye tam üye olmadan Gümrük Birliği üyesi olmuş olmasıdır. Türkiye GB üyesi olarak yükümlülükleri üstlenme açısından AB üyesi bir ülke gibi davranmakta, ancak söz konusu AB üyesi olmanın getirdiği haklar olunca AB dışı ülke muamelesi görmektedir. Bunun en büyük örneği Türkiye'nin imzalamasına imkân yaratılmayan STA'larda görülmektedir. Böylece AB üyesi olmayıp sadece GB üyesi olan tek ülke örneğini oluşturan Türkiye yalnızca AB değil, AB dışı ülkeler açısından da bir pazar görünümüne kavuşmuştur.

Gümrük Birliği'nin işleyişinden kaynaklanan sorunların giderebilmesi ancak Türkiye'nin yükümlülükleri ve yetkileri arasında bir denge kurulması ile sağlanabilecektir. Gümrük Birliği'nin mevcut şartlarla devam etmesi halinde ise Türkiye'nin kayıplarının da

devam etmesi muhtemeldir. Hali hazırda AB'ye tam üyelik perspektifi doğrultusunda uyum çalışmalarını gerçekleştirme çabasında olan Türkiye'nin, AB'ye daha önce üye olan diğer ülkelerde olduğu gibi AB uygulamalarına ve ortak politikalara uyum sürecinde AB'nin teknik ve mali desteğini alması gerekmektedir. Türkiye'ye AB'ye tam üyelik bağlamında kesin bir tarih verilmemeye devam edilmesi halinde, tüm uyum sürecinin her türlü sosyal ve mali maliyetini ve bedelini Türkiye tek başına üstlenmeye ve izlemeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, H. (2018). *Gümrük Vergilerinin Yapısının, Türkiye Gümrük Ve Avrupa Gümrük Mevzuatı Çerçevesinde Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 41.
- Analizi.Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (14), 343-365.
- Atan, T. (1994). Gümrükler. *Maliye Dergisi*, 70, 36.
- Atilla Şahin (Gümrük Müşaviri, E. Gümrük Müdürü, AGMD Önceki Başkanı) (11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır).
- Aydoğan, O. (2007). *Gümrük Birliği Çerçevesinde Türkiye'nin Ab Ve Üçüncü Ülkelerle Olan Dış Ticaretinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 64.
- Ayhan Kırdar, "Dış Ticarete Korumacılık İthalatta Gözetim ve Korunma Tedbirleri", Araştırmalar-3, Ankara, Gümrük Kontrolörler Derneği Yayın No:8, 1996, s.151-152.
- Cimilli, E. (1973). Dünden Bugüne Kadar Gümrük Vergilerimiz. *EİTİA Dergisi (50. Yıl Özel Sayısı)*, 262.
- Çak, D. ve Çak, M. (2007). *Gümrük Birliği'nin Getirdikleri ve Götürdükleri: Dış Ticaret Vergileri ve İhracat Gelirleri Analizi*. 68. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 40.
- Çelikkaya, A. (2001). *Türk Gümrük Kanunu'nun Vergilemeye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir.
- Ertuğrul, M. (2002). *Kaçakçılık Suçları ve İlgili Konular*. (İkinci Baskı). Ankara: 34.
- Ertürk, E. (2002). *Uluslararası İktisadi Birleşmeler*. (Üçüncü.Baskı). Bursa: Vipaş Yayınları, 291.
- Gökbunar, A. (2010). *Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah*. Ankara: Vergi, Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Güney, Y. (1998). *Tek Tip Gümrük Beyannamesiyle İthalat Gümrük İşlemleri*. Ankara, Gümrük Kontrolörler Derneği, 17.

- Kaban, M., Aşaner, H., Güven, Ö., Yalvaç, G. (2001). *Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları*. Ankara: 1071.
- Kakıcı, A. (2006). *Avrupa Birliği'nde Gümrük Birliği ve Türkiye Uygulaması, Türkiye'ye Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı, İstanbul,47.
- Karluk, R. (2003). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. (7). İstanbul: Beta Yayıncılık, 432.
- Kavcıoğlu, Ş. (2014). Avrupa Birliği'nde Euro Krizi ve Türkiye Ekonomisine Etkileri.*Dergipark Akademik*, 25.
- Kocaer, Ş. (2008). Türkiye'de Devlet Yardımları ve AB Devlet Yardımları Müktesebatına Uyum Yükümlülüğü Kapsamında Yapılması Gerekenler, *Vergi Dünyası*, 317, 59.
- Manısalı, E. (1996). *Gümrük Birliği'nin Siyasal ve Ekonomik Bedeli*. (2. Baskı). İstanbul: Bağlam Yayınları, 58-59.
- Önen, E. (2004). Sekiz Yıllık Deneyime Dayanarak Gümrük Birliği'nin Türk Ekonomisi ve Sanayi Üzerindeki Etkileri, ASOMEDYA, 21.
- Parlar, A. ve Hatipoğlu, M. (2005). *Özel Ceza Kanunları ve Uygulanması*. (2). İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 1264.
- Seyidoğlu, H. (2004). *Uluslararası İktisat*. İstanbul: Güzem Yayınları, 185.
- Sönmez, Z. (2003). 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu. *Gümrük Müfettişleri Derneği Yayınları*, 10.
- Şahin, M. (1998). Bütün Yönleriyle İhracat Gümrük İşlemleri, *Gümrük Kontrolörler Derneği*, (11), 27-28.
- Teoman, E. (1970). Kaçakçılık Kanunu Uygulamasında Özellik Gösteren Bazı Sorunlar. *Adalet Dergisi*, 26.
- Tokgöz, M. (2005). *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kapsamında Gümrük Kaçakçılığı Suçları*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 15.

Topaloğlu, T. (2010). *Avrupa Birliği ve Türkiye Arasında Tesis Edilen Gümrük Birliği ve Türkiye Açısından Mali Etkilerinin İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2-238.

Toprak, V. (1965). *Gümrük Politikası*. Ankara: Sevinç Matbaası, 9-10.

Tunahan, H. (2015). Uluslararası Ticari Süreçler ve Uygulaması Ders Notları, 1.

Uluslararası İktisat Teori ve Uygulama Geliştirilmiş 15.Baskı Prof. Dr. Halil Seyidoğlu
İstanbul, 2003 s.155-157.

Üyümez, E. M. ve Gültekin, R., (2016). Gümrük Denetimi: Türkiye Uygulamalarının

İNTERNET KAYNAKLARI

- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code_en
- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/eu-customs-strategy_en#heading_2
- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/eu-customs-strategy_en#heading_4
- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff_en
- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/combined-nomenclature_en
- İnternet: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures/general-overview/customs-declaration_en
- İnternet: Arslan, E. (2018). Yerinde Gümrükleme Out Eidr İn Sorularla Gümrükte Eidr Uygulaması ,Web: <https://www.gumruktv.com.tr/kose-yazilari/>, adresinden 10 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine 2000 Düzenli Raporu, ALT Komisyonu, Web: <http://www.ab.gov.tr/> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2013). 2012 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Web: <http://www.gtb.gov.tr/> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2014). 2013 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Web: <http://www.gtb.gov.tr/> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2015). 2014 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Web: <http://www.gtb.gov.tr/> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2015). Rehberlik ve Denetim Faaliyetleri, Web: <http://teftis.gtb.gov.tr/r> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: Işık, İ. (2016).Gümrüklerde Beyanların Kontrol Usulleri,Web: <http://www.lojiblog.com/> adresinden 21 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: İKV (2006), Avrupa Birliği'nin Ortak Ticaret Politikası, Web: <http://www.ikv.org.tr/pdf>, adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: İKV (2009), Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikası,23-24, Web: www.ikv.org.tr/pdf, adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). Gümrük Mevzuatı, Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/pdf>, adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). Ulaştırma Hizmetleri Gümrük İşlemleri, Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/pdf>, adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Orta Anadolu Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçıları Birliği (2011). Web: <http://www.susbitkileri.org.tr/>, adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Özyakışır, D. (2006). Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası Çerçevesinde Rekabet Ve Devlet Yardımları: Türkiye Açısından Değerlendirme Ve Mevzuat Uyumu, Web: <http://www.akademiktisat.net/>, adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Parlatan, A. (2017). Menşe Hakkında En Çok Sorulan Sorular, Web: <http://www.orgtr.org/>, adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Europa, EU-Turkey Relations (Avrupa Konseyi) <https://ec.europa.eu/> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Türk Dil Kurumu. (2016). Genel Türkçe Sözlük, “Denetim”⁵, Web: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Ulu, C.ve Aracı, C. (2012), Türkiye’de Dış Ticaret Lojistik Süreçleri: Maliyet ve Rekabet Unsurları, Web: <http://www.tusiad.org.tr/pdf>, adresinden 11 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Web: <https://www.ab.gov.tr/> , adresinden 17 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Uluslararası Örgütler, Dünya Ticaret Örgütü, Web: <http://ab.gtb.gov.tr/>, adresinden 17 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır..

İnternet: Menşe Kuralları, AB ile İlişkiler, Menşe Kuralları ve Uygulamalarına İlişkin Soru ve Cevaplar, Web: <https://ab.gtb.gov.tr/>, adresinden 17 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web: <http://www.abmankara.gov.tr/pdf>, adresinden 17 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web: <https://ab.ticaret.gov.tr/> , 21 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Arz Zincirinin Güvenliği, Merkezi Gümrükleme Web: <https://agm.org.tr/>, adresinden 17 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web: <https://ec.europa.eu/>, adresinden 2 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (Gtip) Nedir, Web: <https://www.eritela.com/>, adresinden 11 Mayıs 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web: <http://www.gelirler.gov.tr/>, adresinden 13 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Gtip Nedir, Nasıl Tespit Edilir?, Web: <http://www.mevzuat.net/fayda/>, adresinden 11 Mayıs 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Gümrük Hizmetlerinin İyileştirilmesi Çalışması, Web: <http://www.onbirinciplan.gov.tr/> adresinden 23 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web: <https://tse.org.tr/>, adresinden 27 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Hangi Ürünlerde CE Belgesi Bulunmalıdır, Web: <https://www.taksimdanismanlik.com/>, adresinden 13 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Web : <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/> adresinden 13 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: <http://www.oaib.org.tr/tr/bilgi-merkezi-sikca-sorulan-sorular-ab-eori-ekonomik-operator-kayit-tanimlama-sistemi-ve-elektronik-ozet-beyani-uygulamasi-hakkinda-bilgi-verebilir-misiniz.html>)

İnternet: <https://www.ihkib.org.tr/fp-icerik/ia/d/2015/05/27/ab-eori-uygulamasi-201505271845270200-8E74A.pdf>

İnternet: <https://www.gumruktv.com.tr/kose-yazilari/birlik-gumruk-kodu-turkiye-icin-bir-firsat-mi-doguyor>

İnternet: http://www.rdbe.com.tr/disticaret/mevzuatlar/SERBEST_DOLASIM.htm

İnternet: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/181920>

İnternet: <http://www.alomaliye.com/2000/11/04/gumruk-kanunu-4458-sayili-kanun/>

İnternet: <https://lawyersforbritain.org/staying-in-the-eu-customs-union-after-exit>

İnternet: <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/-avrupa-birligi-yolsuzlukla-mucadele-politikasi/308>

İnternet: <https://www.abgumruk.com.tr/case/gumruk-rejimleri-ortak-kurallar/>

İnternet: <http://www.igmd.org.tr/kose-yazi/Sonradan-Kontrol-Her-An-Gumruk-Denetim-Elemanlari-Firmanizi-Denetlemek-Icin-Kapinizi-Calabilir>

İnternet: <https://www.gumruktv.com.tr/kose-yazilari/yerinde-gumrukleme-out-eidr-in-sorularla-gumrukte-40-uygulamasi-eidr>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı,adı : Nurullah ÇEKEN
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi (gün/ay/yıl) : 29/02/1988
Doğum Yeri : Derik
Medenihali : Bekar
Adresi :Cumhuriyet Mh. Sayman Cd. No:37 Tarsus/MERSİN
Telefon : (0) 530 152 41 44
E-Posta :

Eğitim Derecesi	Eğitim Birimi	Mezuniyet yılı
Yüksek lisans	Toros Üniv. Sosyal Bil. Ens. UTL Tezli YL.	2019
Lisans	Anadolu Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü	2015
Lise	Cumhuriyet Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2012-2016	Seçil Kauçuk A.Ş	Makine Operatörü
2019-	Solar Kauçuk LTD.ŞTİ	Makine Operatörü

İlgi Alanları

Futbol, Basketbol

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNTİHAL PROGRAMI RAPORU

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 23.../09.../2019

Tez Başlığı: TÜRKİYE'NİN GÜMRÜK SİSTEMİNİN AB GÜMRÜK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI:
UYUMLAŞTIRMA SONRASI PERFORMANSA ETKİLERİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın;

a) Giriş,

b) Ana bölümler ve

c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 83 sayfalık kısmına ilişkin, 23/09/2019 tarihinde enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 30'dir.

Uygulanan filtrelemeler: (Hangi filtreleme uygulandı ise ilgili kutucuk işaretlenmelidir.)

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar hariç

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %10,

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar dahil

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %30'u geçmemelidir.

Tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda belirtilen başlıkta danışmanımla birlikte tamamlamış olduğum tezin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir. Tezin, tez yazım kurallarına uygun olarak ve intihal olmaksızın hazırladığımı taahhüt eder; intihal olması durumunda tez çalışmamın başarısız sayılacağını ve mezuniyetimin iptalini kabul ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı :NURULLAH ÇEKEN

İmzası : ..... Tarih: 23.../09.../2019

Yukarıda kişisel ve tez bilgileri verilen öğrencimin belirtilen başlıkta birlikte tamamlamış olduğumuz tez çalışması Turnitin intihal yazılım programında kontrol edilmiş ve etik bir ihlale rastlanmamıştır. İntihal yazılım programının rapor çıktısı ektedir. Ayrıca tezin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

DOÇ.DR. TUNAY KÖKSAL

İmzası

..... Tarih: 23.../09.../2019

Ek: İntihal yazılım programının rapor çıktısı (.....3...sayfa)

Türkiye'nin Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine Uyumlaştırılması: Uyumlaştırma Sonrası Performansa Etkileri

Yazar Nurullah Çeken

Gönderim Tarihi: 23-Eyl-2019 04:34PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1178276723

Dosya adı: Nurullah Çeken- Sonx (1).docx (292.93K)

Kelime sayısı: 19750

Karakter sayısı: 137992

Türkiye'nin Gümrük Sisteminin AB Gümrük Sistemine Uyumlaştırılması: Uyumlaştırma Sonrası Performansa Etkileri

ORIJINALLIK RAPORU

%**30**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**31**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**2**

YAYINLAR

%**14**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.oaib.gov.tr

İnternet Kaynağı

%**3**

2

www.igmd.org

İnternet Kaynağı

%**2**

3

www.gumruktv.com.tr

İnternet Kaynağı

%**2**

4

www.turksangrup.com

İnternet Kaynağı

%**2**

5

www.tradeatlas.com

İnternet Kaynağı

%**2**

6

www.akademiktisat.net

İnternet Kaynağı

%**2**

7

www.makinebirlik.com

İnternet Kaynağı

%**1**

8

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

9 www.taksimdanismanlik.com İnternet Kaynağı %1

---

10 www.lojiblog.com İnternet Kaynağı %1

---

11 yucelgumruk.com.tr İnternet Kaynağı %1

---

12 www.teknikpatent.com.tr İnternet Kaynağı %1

---

13 anahtar.sanayi.gov.tr İnternet Kaynağı %1

---

14 www.itkib.org.tr İnternet Kaynağı %1

---

15 gumruktv.com.tr İnternet Kaynağı %1

---

16 v2.etcf.org.tr İnternet Kaynağı %1

---

17 www.orgtr.org İnternet Kaynağı %1

---

18 arsendanismanlik.com İnternet Kaynağı %1

---

19 dergipark.org.tr İnternet Kaynağı %1

---

20 www.teknikengel.gov.tr İnternet Kaynağı

%1

21

www.kaynakindir.com

İnternet Kaynağı

%1

22

www.gumrukforum.com

İnternet Kaynağı

%1

23

www.aso.org.tr

İnternet Kaynağı

%1

24

ab.gtb.gov.tr

İnternet Kaynağı

%1

25

www.ikv.org.tr

İnternet Kaynağı

%1

26

www.bursa-smmmo.org.tr

İnternet Kaynağı

%1

27

pkod5.org

İnternet Kaynağı

%1

28

www.islamuyaratml.k12.tr

İnternet Kaynağı

%1

Alıntılarını çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

< %1

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde